
STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

W GMINIE WILAMOWICE
NA LATA 2027-2036

Opracowanie:

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
I. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII	6
1.1 Podstawy prawne tworzenia strategii rozwiązywania problemów społecznych	6
1.2. Korelacja strategii z dokumentami strategicznymi	8
II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W GMINIE WILAMOWICE	10
2.1. Charakterystyka Gminy Wilamowice	10
2.2. Demografia Gminy Wilamowice.....	12
2.3. Gospodarka	20
2.4. Rynek pracy	23
2.5. Ekonomia społeczna	26
2.6. Zasoby mieszkaniowe.....	27
2.7. Edukacja	30
2.8. Kultura i sport.....	32
2.9. Zdrowie.....	39
2.10. Bezpieczeństwo na terenie Gminy Wilamowice	4040
2.11. Niepełnosprawność i Seniorzy	42
2.12. Rodzina	51
2.13. Uzależnienia i przemoc domowa.....	61
2.14. Analiza SWOT	70
2.15. Wnioski z diagnozy	76
2.16 Rekomendacje i kierunki do strategii	80
III. REALIZACJA STRATEGII.....	84
3.1 Misja i wizja Strategii.....	84
3.2. Cele strategiczne, operacyjne, kierunki działań	85
3.3. Harmonogram, monitoring i ewaluacja Strategii	102
3.4. Ramy finansowe	104
Załącznik1- Diagnoza problemów społecznych w ujęciu ankietowym.....	109
Spis tabel, wykresów i grafik.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.

WSTĘP

Polityka społeczna Gminy Wilamowice podlega dynamicznym przemianom, odpowiadając na rosnące i coraz bardziej złożone potrzeby współczesnej społeczności lokalnej. Obecne podejście wykracza poza tradycyjne, interwencyjne formy wsparcia, koncentrując się na długofalowym kształtowaniu warunków sprzyjających poprawie jakości życia mieszkańców. Istotą podejmowanych działań staje się nie tylko reagowanie na problemy, lecz przede wszystkim ich zapobieganie oraz wzmacnianie potencjału społecznego. Kluczowym kierunkiem rozwoju polityki społecznej jest budowanie spójnej, aktywnej i solidarnej wspólnoty lokalnej, zdolnej do samodzielnego funkcjonowania oraz efektywnego radzenia sobie z wyzwaniami codzienności i sytuacjami kryzysowymi. W centrum uwagi pozostaje dobrostan mieszkańców rozumiany wielowymiarowo jako dostęp do usług społecznych, bezpieczeństwo socjalne, integracja społeczna oraz możliwość pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym Gminy.

Zrównoważony rozwój Gminy Wilamowice wymaga kompleksowego i systemowego podejścia do identyfikacji oraz rozwiązywania problemów społecznych. Niniejsza Strategia opiera się na założeniu, że najważniejszym zasobem Gminy są jego mieszkańcy oraz ich potencjał, kompetencje i aktywność. W związku z tym działania podejmowane w ramach polityki społecznej powinny nie tylko niwelować istniejące deficyty, lecz również wzmacniać lokalne zasoby i inicjatywy. Realizacja skutecznej polityki społecznej stanowi jedno z kluczowych zadań samorządu terytorialnego. Wymaga ona jednak współdziałania wielu podmiotów funkcjonujących w ramach spójnego i zintegrowanego systemu wsparcia. Obok władz Gminy oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, istotną rolę odgrywają organizacje pozarządowe, instytucje edukacyjne, podmioty ochrony zdrowia, sektor prywatny oraz sami mieszkańcy. Partnerstwo międzysektorowe stanowi fundament efektywności podejmowanych działań oraz gwarancję ich trwałości.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilamowice została opracowana na okres dziesięciu lat, obejmujących lata 2027–2036. Przyjęcie takiej perspektywy czasowej umożliwia planowanie i wdrażanie działań o charakterze długofalowym oraz zapewnia stabilność podejmowanych inicjatyw. Okres ten pozwala w szczególności na:

- skuteczne koordynowanie systemu wsparcia społecznego i jego stopniowe doskonalenie,
- wdrażanie nowoczesnych i innowacyjnych rozwiązań odpowiadających zmianom demograficznym, społecznym i gospodarczym,
- rozwój i profesjonalizację instytucji działających w obszarze pomocy społecznej,
- aktywizację grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz dzieci i młodzieży.

Dokument Strategii został opracowany w sposób przejrzysty i logiczny, umożliwiający jego łatwe wykorzystanie zarówno przez decydentów, jak i praktyków realizujących działania społeczne.

Strategia składa się z trzech zasadniczych części:

- **Część I – UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII:** określa uwarunkowania prawne oraz analizę zgodności Strategii z dokumentami strategicznymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym.
- **Część II – DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W GMINIE WILAMOWICE:** obejmuje podstawowe informacje na temat Gminy Wilamowice oraz diagnozę sytuacji społecznej w Gminie, w szczególności zagadnienia: demografii, gospodarki, rynku pracy, edukacji, kultury, usług i zasobów społecznych. Podsumowaniem tej części jest analiza SWOT, diagnoza problemów społecznych w ujęciu ankietowym, identyfikacja kluczowych wyzwań społecznych oparta na badaniach i konsultacjach z mieszkańcami oraz struktura wyzwań i potencjałów stanowiących podstawę części trzeciej,
- **Część III – REALIZACJA STRATEGII:** definiuje misję i wizję Strategii oraz prezentuje zdefiniowane cele strategiczne i operacyjne wraz z proponowanymi kierunkami działań. W dziale tym wskazano również sposoby oraz wskaźniki monitorowania stopnia realizacji Strategii, jej realizatorów, harmonogram realizacji oraz określenie ram finansowych i źródeł finansowania.

Opracowana Strategia stanowi nowoczesne narzędzie zarządzania polityką społeczną, spełniające wysokie standardy merytoryczne i organizacyjne. Jej założenia wynikają z rzeczywistych potrzeb społeczności lokalnej oraz uwzględniają aktualne uwarunkowania społeczno-ekonomiczne. Dokument opiera się na zasadach pomocniczości, solidarności społecznej oraz partycypacji obywatelskiej, zakładając aktywny udział mieszkańców w procesie planowania i realizacji działań. Jednocześnie wpisuje się w model współpracy wielosektorowej, angażując różnorodne podmioty w realizację wspólnych celów.

Strategia ma charakter otwarty i elastyczny. Przewidziane w niej mechanizmy monitoringu i ewaluacji umożliwią dostosowywanie działań do zmieniających się warunków społecznych, gospodarczych i prawnych. Dzięki temu dokument ten będzie stanowił trwałą podstawę prowadzenia skutecznej i odpowiedzialnej polityki społecznej, zapewniając mieszkańcom Gminy Wilamowice stabilne warunki rozwoju i wsparcia w nadchodzącej dekadzie.

I. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII

1.1. Podstawy prawne tworzenia strategii rozwiązywania problemów społecznych

Podstawy prawne Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowią uporządkowany zbiór przepisów prawa krajowego, wyznaczających zakres odpowiedzialności i kompetencji samorządu terytorialnego w obszarze polityki społecznej. Dokument ten pozostaje zgodny z założeniami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, ustaw ustrojowych oraz regulacji szczegółowych odnoszących się do poszczególnych obszarów wsparcia społecznego.

W odniesieniu do **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wilamowice** należy podkreślić, że pełni ona funkcję narzędzia planowania i realizacji lokalnej polityki społecznej. Jej zasadniczym celem jest poprawa jakości życia mieszkańców, wzmacnianie spójności i integracji społecznej, a także ograniczanie zjawisk marginalizacji oraz wykluczenia społecznego. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem wynikającym przede wszystkim z zapisów art. 16b i 17 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2026 poz.639 z późn. zm.). Zgodnie z jej przepisami opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych działań ukierunkowanych na integrację osób i rodzin należących do grup szczególnego ryzyka, stanowi obowiązkowe zadanie własne gminy.

Przygotowując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilamowice, należy uwzględnić najważniejsze akty prawne regulujące obszar pomocy społecznej i szerzej rozumianej polityki społecznej, tak aby dokument był spójny z obowiązującym porządkiem prawnym oraz odpowiadał wymogom ustawowym. Istotne znaczenie mają również obligatoryjne elementy strategii, do których należą w szczególności: diagnoza sytuacji społecznej, prognoza zmian w zakresie objętym strategią, określenie celów strategicznych planowanych działań, wskazanie kierunków niezbędnych interwencji, opis sposobu realizacji strategii, ramy finansowe oraz wskaźniki służące monitorowaniu stopnia wykonania przyjętych założeń.

Z uwagi na szeroki zakres problematyki społecznej Strategia uwzględnia regulacje prawne dotyczące zarówno bezpośrednich zadań gminy w zakresie pomocy społecznej, jak i działań podejmowanych we współpracy z innymi podmiotami – w szczególności jednostkami organizacyjnymi gminy, administracją rządową i samorządową, instytucjami ochrony zdrowia, oświatą, Policją, organizacjami pozarządowymi, podmiotami ekonomii społecznej oraz mieszkańcami. Do najważniejszych aktów prawnych stanowiących podstawę opracowania i realizacji Strategii należą, w szczególności:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku (Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483 z późn. zm.),
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. 2026 poz. 639 z późn. zm.),

3. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. 2024 poz. 1673 z późn. zm.),
4. Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. 2026 poz. 662 z późn. zm),
5. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. 2023 poz. 1335 z późn. zm.),
6. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2026, poz. 980),
7. Ustawa z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. 2024 poz. 1829),
8. Ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. 2026 poz. 79),
9. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. 2026 poz. 1240),
10. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. 2023 poz. 1939 z późn. zm.),
11. Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. 2023 poz. 2151 z późn. zm.),
12. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. 2025 poz. 1718),
13. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. 2024 poz. 917 z późn. zm.),
14. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2026 poz. 884 z późn. zm),
15. Ustawa z dnia 20 marca 2025 roku o rynku pracy i służbach zatrudnienia (Dz. U. 2025 poz. 620 z późn. zm.),
16. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2025 poz. 1338 z późn. zm.),
17. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. 2026 poz. 236),
18. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. 2025 poz. 881 z późn. zm.),
19. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. 2025 poz. 350 z późn. zm.),
20. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. 2023 poz. 725 z późn. zm.),
21. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 2026 poz. 862),
22. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. 2025 poz. 1461 z późn. zm.),

23. Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. 2025 poz. 798 z późn. zm.)
24. Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. 2026 poz. 156 z późn. zm.),
25. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. 2025 poz. 1079 z późn. zm.),
26. Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. 2024 poz. 1512),
27. Ustawa z dnia 11 czerwca 2026 r. o osobach starszych i koordynacji opieki długoterminowej (Dz. U. 2026 poz. 986),
28. Ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (Dz. U. 2026 poz. 110 z późn. zm.) ,
29. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. 2026 poz. 820 z późn. zm.),
30. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. 2024 poz. 1411),
31. Program Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej "Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością",
32. Program Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „Opieka Wytchnieniowa”,
33. Rządowy program „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2024–2028.

1.2. Korelacja strategii z dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilamowice na lata 2027–2036 jest dokumentem spójnym z kierunkami polityki społecznej i rozwoju określonymi na poziomie międzynarodowym, europejskim, krajowym, regionalnym, powiatowym i lokalnym. Uwzględnia cele związane w szczególności z ograniczaniem ubóstwa i wykluczenia społecznego, wspieraniem rodzin, poprawą dostępu do usług społecznych, ochroną zdrowia, edukacją, aktywizacją zawodową i społeczną oraz zwiększaniem jakości życia mieszkańców.

Na poziomie międzynarodowym i europejskim Strategia pozostaje zgodna z założeniami **Agendy 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju, polityką spójności Unii Europejskiej oraz Europejskim Filarem Praw Socjalnych**. Szczególne znaczenie dla Strategii mają działania ukierunkowane na ograniczanie ubóstwa i nierówności, zapewnienie dobrej jakości edukacji i usług społecznych, wspieranie zatrudnienia oraz budowanie społeczności sprzyjających włączeniu społecznemu.

Na poziomie krajowym Strategia jest powiązana m.in. ze **Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030, Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego 2030, Krajowym Programem Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030**. Dokumenty te

wskazują na potrzebę rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego, poprawy zdrowia, aktywizacji zawodowej, ograniczania ubóstwa i wykluczenia oraz zwiększania dostępności usług społecznych.

Na poziomie regionalnym Strategia jest spójna ze **Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”**, w szczególności z kierunkami dotyczącymi wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych, aktywności mieszkańców, edukacji oraz poprawy warunków życia.

Na poziomie powiatowym Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilamowice jest skorelowana ze **Strategią Rozwoju Powiatu Bielskiego 2021+**, przyjętą Uchwałą Nr VI/33/287/21 Rady Powiatu w Bielsku-Białej z dnia 30 września 2021 r. Powiązanie obu dokumentów dotyczy w szczególności rozwoju społecznego, poprawy jakości życia mieszkańców, wspierania rodzin, osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, przeciwdziałania wykluczeniu oraz rozwoju usług publicznych i społecznych. Jednocześnie w trakcie opracowywania znajduje się **Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Bielskiego na lata 2026–2035**. Z uwagi na równoległe opracowywanie obu dokumentów Strategia Gminy Wilamowice uwzględnia potrzebę ich wzajemnej korelacji i komplementarności, w szczególności w obszarach wymagających współpracy gminy i powiatu.

Na poziomie lokalnym Strategia jest powiązana ze **Strategią Rozwoju Gminy Wilamowice na lata 2025–2040**, przyjętą Uchwałą Nr XXVI/151/26 Rady Miejskiej w Wilamowicach z dnia 28 stycznia 2026 r. Cele obu dokumentów wzajemnie się uzupełniają, łącząc działania na rzecz zrównoważonego rozwoju gminy z poprawą jakości życia, rozwojem usług społecznych, aktywnością mieszkańców, edukacją, zdrowiem, integracją społeczną i przeciwdziałaniem wykluczeniu.

Tym samym Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilamowice na lata 2027–2036 stanowi element spójnego systemu planowania rozwoju społecznego, uwzględniającego kierunki określone na poszczególnych poziomach zarządzania oraz lokalne potrzeby i uwarunkowania Gminy Wilamowice.

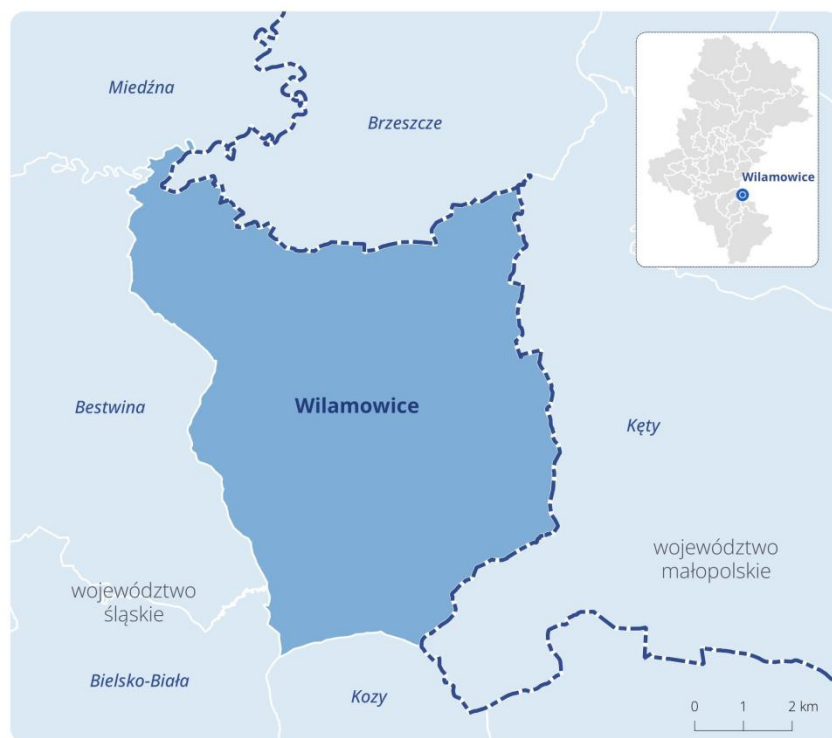
II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W GMINIE WILAMOWICE

2.1 Charakterystyka Gminy Wilamowice

Gmina Wilamowice to gmina miejsko-wiejska położona w północno-wschodniej części powiatu bielskiego, w południowej części województwa śląskiego. Gmina usytuowana jest na pograniczu południowej części Kotliny Oświęcimskiej oraz północnej części Pogórza Śląskiego, co nadaje jej zróżnicowany charakter krajobrazowy i przyrodniczy. Obszar gminy znajduje się w zlewni rzek Soły, Łękawki i Wisły. Gmina zajmuje powierzchnię 56,87 km², z czego około 10,4 km² przypada na miasto Wilamowice, natomiast 46,46 km² stanowią tereny wiejskie. W skład jednostki administracyjnej wchodzi: miasto Wilamowice oraz pięć sołectw: Dankowice, Heczmarowice, Pisarzowice, Stara Wieś i Zasole Bielańskie. Siedzibą władz samorządowych jest miasto Wilamowice. Gmina graniczy bezpośrednio z następującymi jednostkami samorządu terytorialnego:

- od północy – z gminą Brzeszcze, należącą do powiatu oświęcimskiego w województwie małopolskim, z gminą Miedźna - powiat pszczyński, woj. śląskie
- od wschodu – z gminą Kęty, należącą do powiatu oświęcimskiego w województwie małopolskim,
- od południa – z gminą Kozy, należącą do powiatu bielskiego,
- od południowego zachodu – z miastem Bielsko-Biała,
- od zachodu – z gminą Bestwina, należącą do powiatu bielskiego.

Grafika 1 – Gmina Wilamowice

źródło: opracowanie własne

Położenie Gminy Wilamowice należy uznać za korzystne z punktu widzenia jej funkcji osadniczych i gospodarczych. Jednostka znajduje się w sąsiedztwie Bielska-Białej, ważnego ośrodka miejskiego i gospodarczego południowej części województwa śląskiego, a jednocześnie pozostaje w bezpośrednim sąsiedztwie województwa małopolskiego. Położenie na styku dwóch województw sprzyja powiązaniom funkcjonalnym, społecznym i gospodarczym oraz zwiększa możliwości korzystania przez mieszkańców z infrastruktury i usług dostępnych w większych ośrodkach miejskich.

Istotnym elementem krajobrazu gminy jest rzeka Soła, która stanowi jej wschodnią granicę. Wzdłuż rzeki występują rozlewiska, tereny zielone oraz kamieniste plaże, tworzące wartościowy przyrodniczo i krajobrazowo obszar. W północno-zachodniej części gminy, w rejonie przysiółka Dziadowizna, granica gminy sięga doliny Wisły. Naturalne ukształtowanie terenu powoduje zróżnicowanie wysokościowe – najwyższy punkt gminy położony jest na wysokości około 355 m n.p.m., natomiast najniżej położone tereny znajdują się w dolinie Wisły, na wysokości około 237 m n.p.m.

Grafika 2 – Gmina Wilamowice z lotu ptaka

źródło: https://bbfan.pl/artykul/wilamowice-200-lat-n857902?utm_source=chatgpt.com

Grafika 3 – Gmina Wilamowice z lotu ptaka

źródło: <https://bielsko.biala.pl/aktualnosci/>

Gmina posiada charakter rolniczo-przemysłowy, z istotnym udziałem gospodarstw indywidualnych. Szczególne znaczenie ma działalność ogrodnicza, w tym gospodarstwa zajmujące się produkcją roślin ozdobnych, drzew i krzewów. Jednocześnie rozwija się lokalna przedsiębiorczość i działalność usługowa. Szczególnym atutem Gminy Wilamowice jest unikalne dziedzictwo kulturowe i etnograficzne, związane z lokalną społecznością Wilamowian. Wilamowska kultura, tradycyjne stroje, obrzędy, muzyka oraz język wilamowski stanowią jeden z najbardziej charakterystycznych elementów tożsamości lokalnej. Dziedzictwo to jest współcześnie kultywowane m.in. przez lokalne zespoły regionalne i stanowi istotny potencjał rozwoju oferty kulturalnej, edukacyjnej i turystycznej gminy. Na terenie gminy znajdują się również cenne obiekty dziedzictwa kulturowego. Szczególne znaczenie posiada drewniany kościół Podwyższenia Krzyża Świętego w Starej Wsi, którego historia sięga XV wieku. Obiekt stanowi jeden z cenniejszych przykładów drewnianej architektury sakralnej w regionie.

Pod względem komunikacyjnym Gmina Wilamowice korzysta przede wszystkim z sieci dróg powiatowych i wojewódzkich, zapewniających połączenia z Bielskiem-Białą, Kętami, Brzeszczami, Bestwiną, Kozami oraz pozostałymi miejscowościami powiatu bielskiego i sąsiedniego powiatu oświęcimskiego. Szczególne znaczenie dla dostępności komunikacyjnej gminy ma bliskość Bielska-Białej, stanowiącego ważny ośrodek usługowy, edukacyjny, administracyjny i gospodarczy subregionu południowego województwa śląskiego. Gmina funkcjonuje również w ramach szerszych struktur współpracy terytorialnej. Jest członkiem m.in. Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Bielska”, Lokalnej Grupy Rybackiej „Bielska Kraina”, Stowarzyszenia „Region Beskidy”, Śląskiego Związku Gmin i Powiatów oraz Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Subregionu Południowego Województwa Śląskiego – Aglomeracja Beskidzka. Udział w tych strukturach umożliwia współpracę między samorządami oraz podejmowanie wspólnych działań rozwojowych, społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych.

W ostatnich latach istotnym kierunkiem rozwoju gminy staje się wzmacnianie jej atrakcyjności osiedleńczej i gospodarczej. Przyjęta w styczniu 2026 r. Strategia Rozwoju Gminy Wilamowice na lata 2025–2040 wskazuje m.in. na potrzebę rozwoju funkcji mieszkaniowych, podnoszenia jakości życia mieszkańców, wzmacniania kapitału społecznego, rozwoju przedsiębiorczości i lokalnej gospodarki, wykorzystania potencjału turystycznego oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i środowiska.

Gmina Wilamowice posiada zróżnicowany i komplementarny potencjał rozwojowy, tworząc podstawy do dalszego rozwoju funkcji społecznych, gospodarczych, turystycznych i osiedleńczych gminy.

2.2. Demografia Gminy Wilamowice

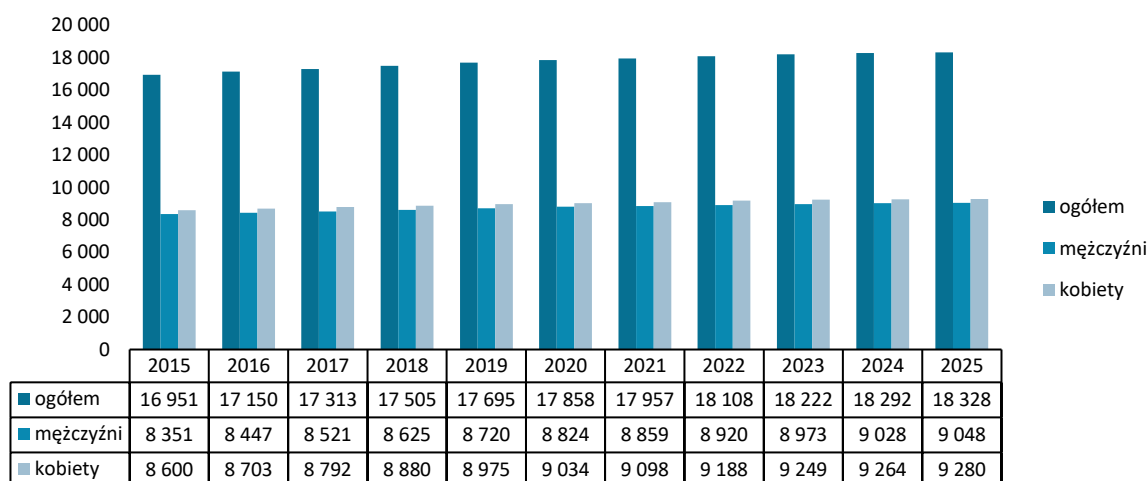
Gmina Wilamowice w latach 2015–2025 charakteryzowała się systematycznym wzrostem liczby mieszkańców. W 2015 roku gminę zamieszkiwało 16 951 osób, natomiast w 2025 roku liczba mieszkańców wzrosła do 18 328 osób. Oznacza to przyrost o 1 377 osób, tj. o 8,1% w stosunku do początku

analizowanego okresu. W całym analizowanym okresie obserwowano coroczny wzrost liczby mieszkańców. W latach 2015–2020 liczba ludności zwiększyła się z 16 951 do 17 858 osób, natomiast w kolejnych pięciu latach wzrosła o kolejne 470 osób, osiągając w 2025 roku poziom 18 328 mieszkańców. Jednocześnie należy zauważyć, że dynamika wzrostu liczby ludności stopniowo się zmniejsza. O ile w początkowych latach przyrosty były wyraźniejsze, o tyle w latach 2024–2025 liczba mieszkańców zwiększyła się jedynie o 36 osób. Analiza struktury ludności według płci wskazuje na niewielką przewagę kobiet. W 2025 roku kobiety stanowiły 50,6% mieszkańców gminy (9 280 osób), natomiast mężczyźni 49,4% (9 048 osób). Struktura ta pozostaje względnie stabilna w całym analizowanym okresie, a różnica pomiędzy liczbą kobiet i mężczyzn nie jest znacząca.

Gmina Wilamowice wyróżnia się na tle wielu jednostek samorządowych dodatnią dynamiką liczby mieszkańców. Obserwowany wzrost liczby mieszkańców stanowi korzystny czynnik z punktu widzenia potencjału rozwojowego Gminy Wilamowice, zwiększając lokalny zasób kapitału ludzkiego oraz zapotrzebowanie na usługi publiczne. Jednocześnie utrzymujący się wzrost populacji wymaga dostosowywania infrastruktury społecznej, edukacyjnej, mieszkaniowej, transportowej i rekreacyjnej do rosnącej liczby mieszkańców. Na sytuację demograficzną gminy wpływa również jej atrakcyjność osiedleńcza oraz bliskość Bielska-Białej. Korzystne położenie komunikacyjne i dostępność terenów mieszkaniowych sprzyjają procesom suburbanizacyjnym, w wyniku których część osób przenosi się z większych ośrodków miejskich na tereny podmiejskie i wiejskie. Zjawisko to może stanowić istotny potencjał rozwojowy Gminy Wilamowice, ale jednocześnie wiąże się z koniecznością zapewnienia odpowiedniej dostępności usług publicznych oraz integracji społecznej nowych mieszkańców.

Pomimo korzystnego trendu w zakresie ogólnej liczby ludności, istotnym wyzwaniem pozostaje zmieniająca się struktura wieku mieszkańców. Podobnie jak w innych gminach, w przyszłości należy spodziewać się zwiększonego zapotrzebowania na usługi kierowane do osób starszych, w tym usługi opiekuńcze, zdrowotne, aktywizacyjne i integracyjne. Z perspektywy planowania rozwoju usług społecznych szczególnie istotne jest zatem monitorowanie nie tylko liczby mieszkańców, ale również zmian w strukturze wieku, przyroście naturalnego oraz salda migracji. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

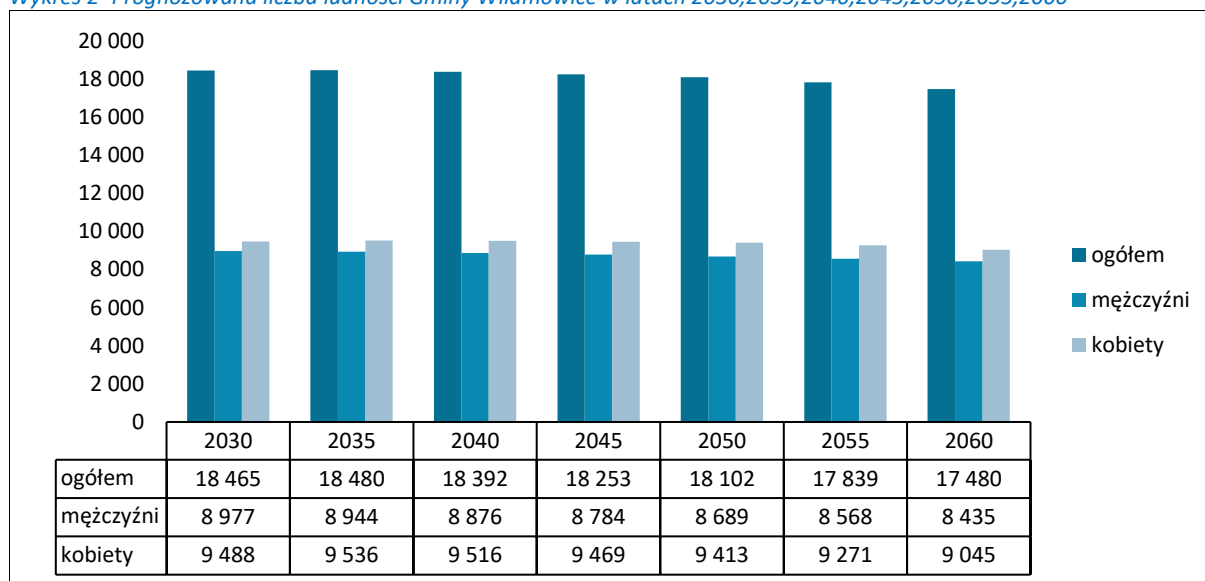
Wykres 1- Liczba ludności Gminy Wilamowice w latach 2015-2025

źródło: Główny Urząd Statystyczny

Prognoza liczby ludności Gminy Wilamowice na lata 2030–2060 wskazuje na początkową stabilizację, a następnie stopniowy spadek liczby mieszkańców. W 2030 roku przewiduje się, że gmina będzie liczyła 18 465 mieszkańców. Do 2035 roku liczba ludności nieznacznie wzrośnie do 18 480 osób, po czym rozpocznie się tendencja spadkowa. W 2040 roku prognozowana liczba mieszkańców wyniesie 18 392 osoby, w 2045 roku – 18 253 osoby, a w 2050 roku – 18 102 osoby. W dalszej perspektywie przewiduje się pogłębienie spadku – do 17 839 mieszkańców w 2055 roku oraz 17 480 osób w 2060 roku. Oznacza to, że w latach 2030–2060 liczba mieszkańców Gminy Wilamowice może zmniejszyć się o około 985 osób, czyli o 5,3%. Jednocześnie prognozowany spadek ma charakter stopniowy, a liczba mieszkańców przez znaczną część okresu pozostawać będzie na poziomie przekraczającym 18 tys. osób. W całym okresie prognozowany jest również utrzymujący się nieznaczny udział kobiet przewyższający udział mężczyzn. W 2030 roku kobiety będą stanowiły 51,4% mieszkańców gminy, natomiast w 2060 roku ich udział wzrośnie do około 51,7%. Liczba kobiet zmniejszy się z 9 488 do 9 045, natomiast liczba mężczyzn z 8 977 do 8 435. Prognozowane zmiany wskazują na konieczność uwzględnienia w planowaniu rozwoju Gminy Wilamowice długookresowych procesów demograficznych, w szczególności stopniowego zmniejszania się liczby mieszkańców oraz zmian w strukturze wieku ludności. Z punktu widzenia polityki społecznej szczególnego znaczenia nabiera rozwój usług odpowiadających na potrzeby starzejącej się populacji, przy jednoczesnym utrzymywaniu atrakcyjnych warunków życia dla rodzin z dziećmi i osób młodych. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2- Prognozowana liczba ludności Gminy Wilamowice w latach 2030,2035,2040,2045,2050,2055,2060

źródło: Główny Urząd Statystyczny

Piramida wieku mieszkańców Gminy Wilamowice wskazuje na wyraźne zróżnicowanie liczebności poszczególnych grup wiekowych. Najliczniejsze są osoby w wieku 35–49 lat, natomiast najmniej liczne pozostają najstarsze grupy wieku oraz część najmłodszych roczników. Najliczniejszą grupę stanowią mieszkańcy w wieku 35–39 lat – około 1,4 tys. osób łącznie. Liczne są również grupy 40–44 lata i 45–49 lat, co wskazuje na dużą koncentrację ludności w wieku aktywności zawodowej i rodzinnej. Znaczący udział mają także mieszkańcy w wieku 50–59 lat. Wśród dzieci i młodzieży widoczna jest mniejsza liczebność najmłodszej grupy 0–4 lata w stosunku do liczniejszych roczników 5–9 oraz 10–14 lat. Może to wskazywać na spadek liczby urodzeń w ostatnich latach. Jeżeli tendencja ta będzie się utrzymywać, w przyszłości może przełożyć się na zmniejszenie liczby dzieci i młodzieży oraz liczby osób wchodzących na rynek pracy. Istotny jest również udział osób w wieku 60 lat i więcej. Grupy 60–64, 65–69 oraz 70–74 lata są stosunkowo liczne, co oznacza, że Gmina Wilamowice posiada już znaczącą populację osób starszych. Szczególnie w grupach 70 lat i więcej widoczna jest przewaga kobiet nad mężczyznami. Wraz ze wzrostem wieku różnica ta staje się coraz większa.

Struktura wieku wskazuje, że Gmina Wilamowice znajduje się w procesie starzenia się ludności. Obecnie największą część populacji stanowią osoby w wieku średnim, jednak w kolejnych latach będą one stopniowo przechodziły do starszych grup wieku. Jednocześnie mniej liczne młodsze roczniki nie zapewnią pełnego zastąpienia tych generacji.

Zjawisko to ma bezpośrednie znaczenie dla planowania polityki społecznej. W kolejnych latach należy przewidywać wzrost zapotrzebowania na usługi dla seniorów, usługi opiekuńcze, pomoc osobom niesamodzielnym oraz wsparcie opiekunów rodzinnych. Jednocześnie konieczne będzie utrzymywanie usług dla rodzin, dzieci i młodzieży, aby ograniczać negatywne skutki starzenia się i zmniejszania populacji. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 3- Piramida wieku mieszkańców Gminy Wilamowice w 2023 roku

źródło: Główny Urząd Statystyczny

W latach 2015–2025 w Gminie Wilamowice obserwuje się wyraźny spadkowy trend liczby zawieranych małżeństw, pomimo okresowych wahań. W 2015 roku zawarto 79 małżeństw, natomiast w 2025 roku już tylko 53. Oznacza to spadek o 26 małżeństw, czyli o około 33% w stosunku do 2015 roku. Najwyższą liczbę zawartych małżeństw odnotowano w 2017 roku – 112, co było wyraźnym wzrostem w stosunku do lat 2015–2016. Od 2017 roku liczba małżeństw generalnie zmniejszała się: do 96 w 2018 roku, 80 w 2019 roku i 64 w 2020 roku. W 2021 roku nastąpił niewielki wzrost do 75 małżeństw, jednak w kolejnych latach ponownie obserwowano spadek – do 71 w 2022 roku, 66 w 2023 roku, 50 w 2024 roku i 53 w 2025 roku. Podobny kierunek zmian widoczny jest w przypadku liczby małżeństw przypadających na 1000 mieszkańców. W 2015 roku wskaźnik wynosił 4,6%, natomiast w 2025 roku obniżył się do 2,89%. Najwyższą wartość odnotowano w 2017 roku – 6,51%, a najniższą w 2024 roku – 2,74%. Analizowane dane wskazują na zmniejszającą się skłonność mieszkańców do formalizowania związków małżeńskich. Spadek liczby małżeństw jest zjawiskiem istotnym z punktu widzenia sytuacji demograficznej, ponieważ może w dłuższej perspektywie wpływać na liczbę urodzeń i strukturę gospodarstw domowych. Należy jednak zaznaczyć, że sama liczba zawieranych małżeństw nie przesądza o poziomie dzietności, ponieważ coraz większa część dzieci rodzi się poza związkami małżeńskimi. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

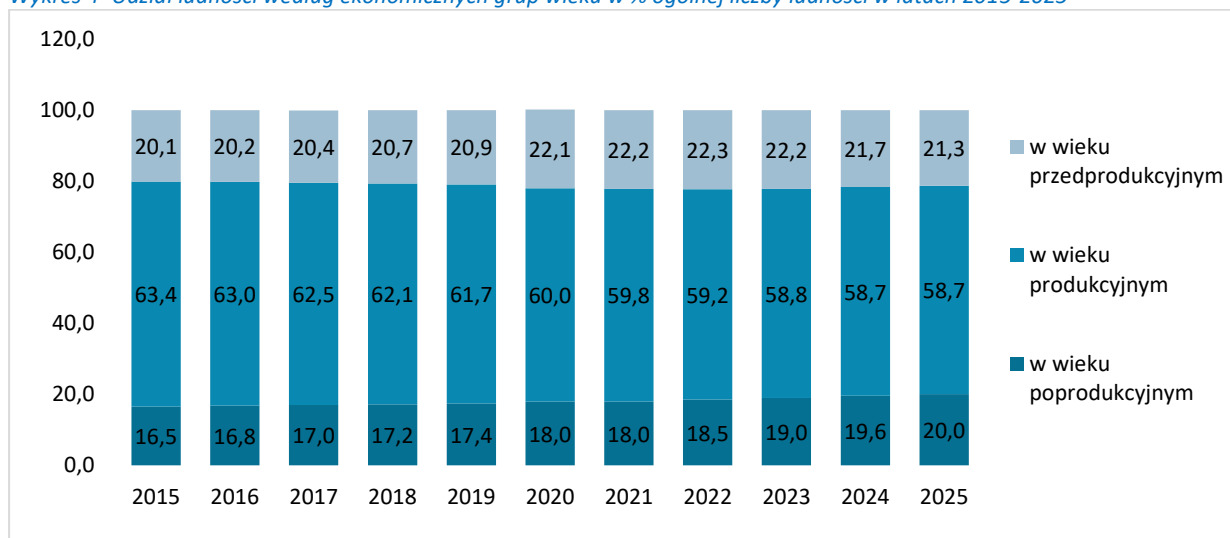
Tabela 1- Liczba zawartych małżeństw i małżeństw na 1000 ludności w latach 2014-2024

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba małżeństw	79	73	112	96	80	64	75	71	66	50	53
Liczba małżeństw na 1000 ludności	4,6	4,29	6,51	5,52	4,54	3,59	4,19	3,93	3,63	2,74	2,89

źródło: Główny Urząd Statystyczny

W analizowanym okresie (2015–2025) w gminie widoczna jest zmiana struktury ludności polegająca przede wszystkim na wzroście udziału osób w wieku poprodukcyjnym oraz spadku udziału osób w wieku produkcyjnym. Udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym wzrósł z 16,5% w 2015 r. do 20,0% w 2025 r., czyli o 3,5 punktu procentowego. W tym samym czasie udział ludności w wieku produkcyjnym zmniejszył się z 63,4% do 58,7%, czyli o 4,7 punktu procentowego. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym zwiększył się z 20,1% do 21,3%, jednak po osiągnięciu 22,3% w 2022 r. ponownie się zmniejsza. Dane wskazują na postępujący proces starzenia się ludności. W 2025 r. co piąty mieszkaniec gminy był w wieku poprodukcyjnym. Jednocześnie zmniejsza się udział mieszkańców w wieku produkcyjnym. Dla polityki społecznej oznacza to przede wszystkim konieczność zwiększania dostępności usług dla osób starszych, w szczególności usług opiekuńczych, usług świadczonych w miejscu zamieszkania, działań aktywizujących i integracyjnych oraz wsparcia dla rodzin sprawujących opiekę nad osobami zależnymi. Jednocześnie należy utrzymywać działania skierowane do dzieci, młodzieży i rodzin. Głównym wyzwaniem wynikającym ze zmian demograficznych jest rosnący udział osób starszych przy jednoczesnym zmniejszaniu się udziału ludności w wieku produkcyjnym. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 4- Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ogólnej liczby ludności w latach 2015-2025

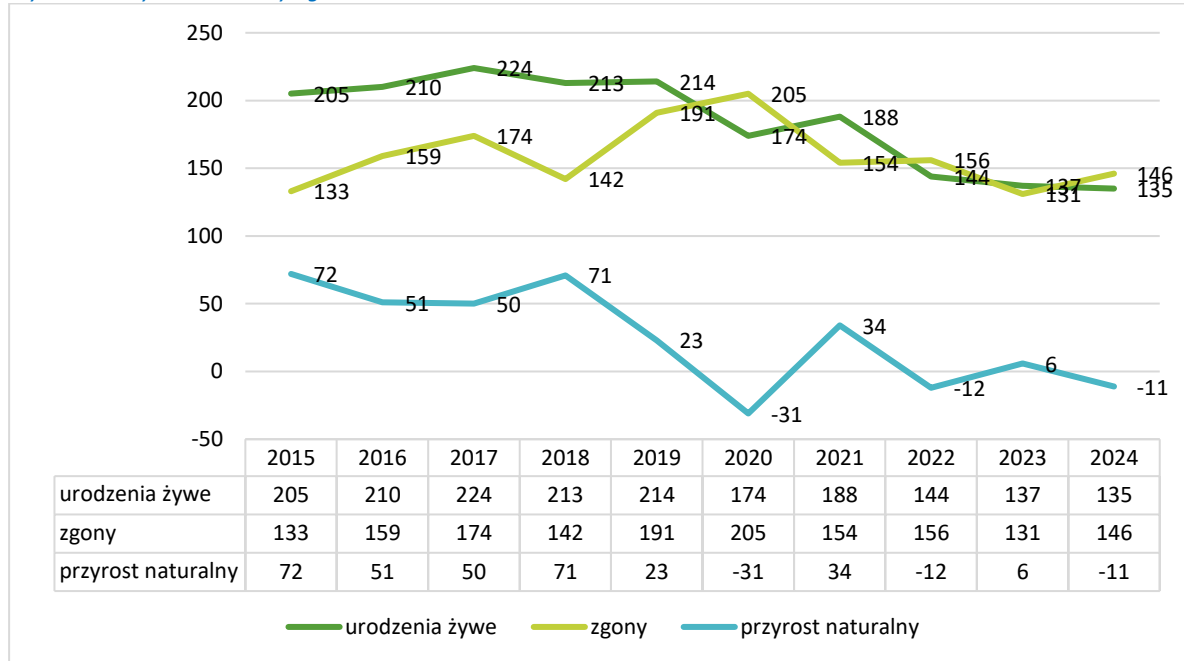
źródło: Główny Urząd Statystyczny

Analizie poddano również liczbę urodzeń i zgonów w Gminie Wilamowice w okresie 2015–2024, gdzie widoczny jest wyraźny spadek liczby urodzeń oraz pogorszenie sytuacji w zakresie przyrostu naturalnego. Liczba urodzeń zmniejszyła się z 205 w 2015 r. do 135 w 2024 r., czyli o 70 urodzeń

(34,1%). Dane wskazują na wyraźne osłabienie potencjału demograficznego gminy. Przy utrzymaniu tej tendencji należy liczyć się z dalszym starzeniem się populacji oraz zmniejszaniem się liczby dzieci i osób w wieku produkcyjnym. Z punktu widzenia polityki społecznej oznacza to potrzebę wzmocnienia działań na rzecz rodzin i dzieci, tworzenia warunków sprzyjających godzeniu życia zawodowego i rodzinnego oraz równoczesnego rozwijania usług odpowiadających na rosnące potrzeby starzejącej się populacji.

Analiza ruchu migracyjnego w gminie w latach 2016–2025 wskazuje na utrzymującą się przewagę liczby zameldowań nad wymeldowaniami, a tym samym dodatnie saldo migracji we wszystkich analizowanych latach. Zjawisko to należy ocenić jako korzystne z punktu widzenia sytuacji demograficznej gminy, ponieważ napływ ludności częściowo kompensuje niekorzystne tendencje wynikające ze spadku liczby urodzeń oraz okresowo ujemnego przyrostu naturalnego. Istotną cechą ruchu migracyjnego jest zdecydowana dominacja migracji wewnętrznych, obejmujących przemieszczenia ludności w granicach kraju. W latach 2016–2025 saldo migracji wewnętrznych pozostawało dodatnie i wynosiło od 38 osób w 2025 r. do 157 osób w 2019 r. Oznacza to, że gmina w całym analizowanym okresie była obszarem, do którego napływało więcej osób z innych części kraju, niż z niego odpływało. Migracje zagraniczne miały niewielki wpływ na ogólne saldo migracji. Liczba zameldowań z zagranicy była stosunkowo niska i wahała się od 3 do 12 osób rocznie, natomiast wymeldowania za granicę wynosiły od 2 do 5 osób. Dodatnie saldo migracji stanowi istotny czynnik ograniczający tempo niekorzystnych zmian demograficznych. Jest ono szczególnie ważne w sytuacji jednoczesnego spadku liczby urodzeń i pojawiania się ujemnego przyrostu naturalnego. Napływ mieszkańców może przyczyniać się do utrzymania liczby ludności, zwiększenia potencjału społecznego i gospodarczego gminy oraz wzrostu zapotrzebowania na lokalne usługi publiczne. Jednocześnie zmniejszające się w ostatnich latach saldo migracji wskazuje na potrzebę monitorowania atrakcyjności osiedleńczej gminy oraz czynników wpływających na decyzje mieszkańców dotyczące zamieszkania i pozostania na jej terenie. W kontekście polityki społecznej znaczenie mają w szczególności dostępność mieszkań, infrastruktury społecznej, edukacji i opieki nad dziećmi, transportu publicznego, usług zdrowotnych, usług społecznych oraz możliwości aktywności zawodowej i społecznej. Diagnoza wskazuje, że migracje pozostają obecnie czynnikiem korzystnie wpływającym na sytuację demograficzną gminy, jednak obserwowany spadek dodatniego salda migracji w latach 2023–2025 powinien być przedmiotem dalszej obserwacji. W połączeniu ze spadkiem liczby urodzeń i wzrostem udziału osób w wieku poprodukcyjnym stanowi to ważny element planowania długofalowej polityki społecznej gminy. Poniższy wykres i tabela szczegółowo obrazują tę sytuację.

Wykres 5- Przyrost naturalny ogółem w latach 2015-2024

źródło: Główny Urząd Statystyczny

Tabela 2- Zameldowania, wymeldowania i saldo migracji w latach 2016- 2025

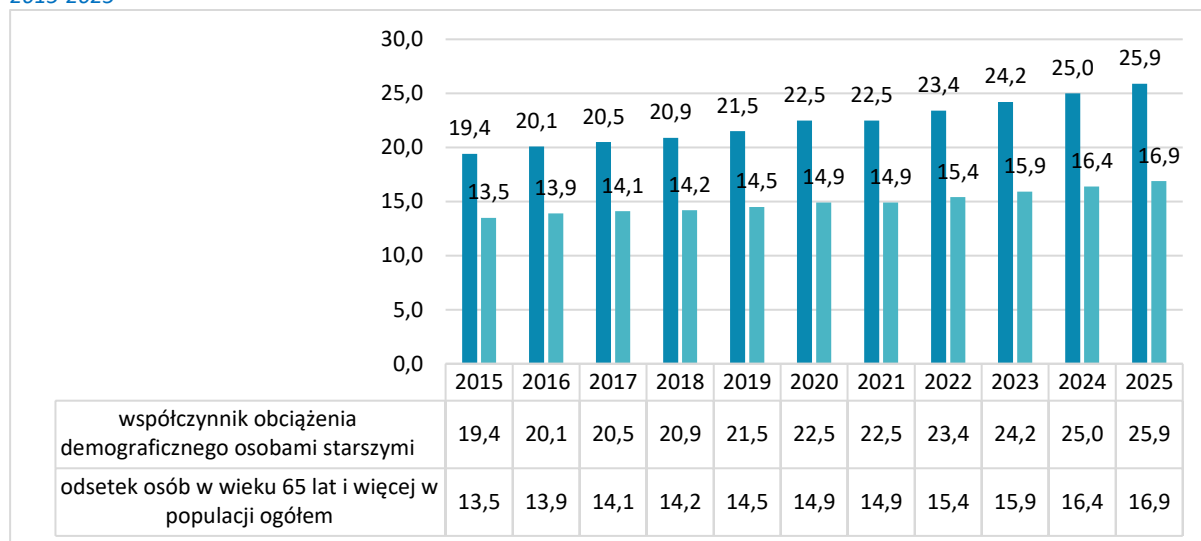
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
zameldowania ogółem	233	254	266	326	200	316	253	275	209	202
zameldowania w ruchu wewnętrznym	227	251	257	323	197	306	249	263	204	196
zameldowania z zagranicy	6	3	9	3	3	10	4	12	5	6
wymeldowania ogółem	123	145	156	170	129	165	116	150	152	161
wymeldowania w ruchu wewnętrznym	120	143	152	166	126	161	111	148	149	158
wymeldowania za granicę	3	2	4	4	3	4	5	2	3	3
saldo migracji ogółem	110	109	110	156	71	151	137	125	57	41
saldo migracji wewnętrznych	107	108	105	157	71	145	138	115	55	38
saldo migracji zagranicznych	3	1	5	-1	0	6	-1	10	2	3

źródło: Główny Urząd Statystyczny

Analiza danych za lata 2015–2025 wskazuje na systematyczne nasilanie się procesu starzenia się ludności gminy. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi wzrósł z 19,4% w 2015 r. do 25,9% w 2025 r. Jednocześnie odsetek mieszkańców w wieku 65 lat i więcej zwiększył się z 13,5% do 16,9%. Wzrost obu wskaźników następował praktycznie nieprzerwanie w całym analizowanym okresie. Dane te potwierdzają postępujące starzenie się populacji, co będzie miało bezpośrednie znaczenie dla planowania lokalnej polityki społecznej. Wraz ze wzrostem liczby i udziału osób starszych należy spodziewać się zwiększonego zapotrzebowania na usługi opiekuńcze, usługi społeczne świadczone w miejscu zamieszkania, wsparcie dla osób niesamodzielnych oraz ich opiekunów, a także działania aktywizujące i integrujące seniorów. Wysoki i rosnący poziom obciążenia demograficznego wskazuje na konieczność dostosowania systemu usług społecznych do zmieniającej się struktury wieku mieszkańców, w szczególności poprzez rozwój usług środowiskowych i działań umożliwiających

osobom starszym jak najdłuższe, samodzielne funkcjonowanie w miejscu zamieszkania. Zjawisko to powinno zostać uwzględnione jako jedno z istotnych wyzwań strategicznych w obszarze polityki społecznej gminy. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 6- Współczynnik obciążenia demograficznego i odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem w latach 2015-2025

źródło: Główny Urząd Statystyczny

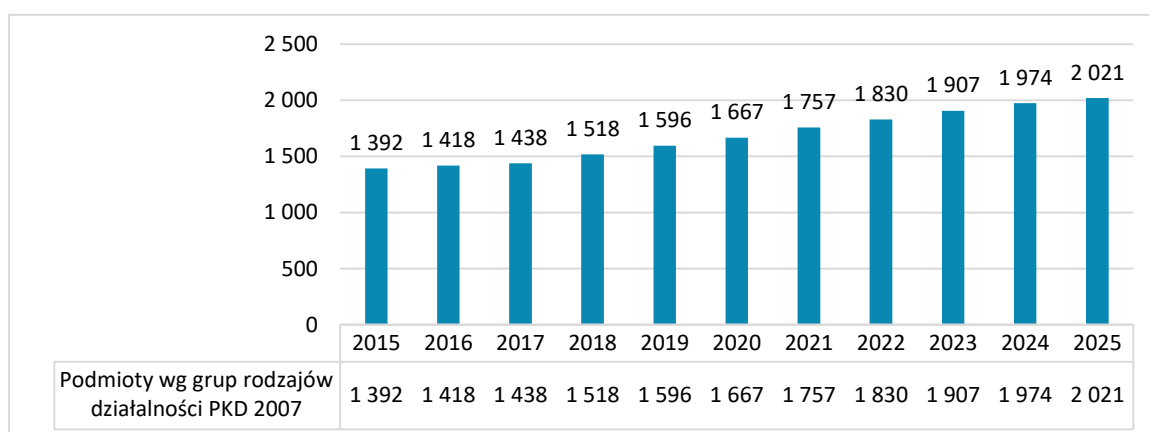
Sytuacja demograficzna Gminy Wilamowice charakteryzuje się trzema głównymi tendencjami: starzeniem się ludności, spadkiem liczby urodzeń oraz zmniejszaniem się udziału mieszkańców w wieku produkcyjnym. Dodatkowo saldo migracji częściowo ogranicza te niekorzystne tendencje, jednak jego spadek w ostatnich latach wymaga dalszego monitorowania. Z punktu widzenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oznacza to przede wszystkim konieczność rozwoju usług dla osób starszych i niesamodzielnych, wsparcia opiekunów rodzinnych oraz działań na rzecz rodzin z dziećmi i osób młodych. Zmieniająca się struktura wieku mieszkańców powinna być jednym z podstawowych czynników uwzględnianych przy planowaniu lokalnego systemu usług społecznych.

2.3. Gospodarka

W Gminie Wilamowice w roku 2025 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 2021 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 1 725 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 119 nowych podmiotów, a 87 podmiotów zostało wyrejestrowanych. Na przestrzeni lat 2009-2025 najwięcej (146) podmiotów zarejestrowano w roku 2022, a najmniej (108) w roku 2020. W tym samym okresie najwięcej (127) podmiotów wykreślono z rejestru REGON w 2011 roku, najmniej (42) podmiotów wyrejestrowano w 2020 roku. Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w Gminie Wilamowice najwięcej (104) jest stanowiących spółki handlowe z ograniczoną odpowiedzialnością. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (1 918) jest mikro-przedsiębiorstw, za-

trudniących 0 - 9 pracowników. 2,0% (39) podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 29,7% (586) podmiotów, a 68,3% (1 349) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w Gminie Wilamowice najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (22.3%) oraz budownictwo (16.6%). W latach 2015–2025 w Gminie Wilamowice obserwuje się systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej. Ich liczba zwiększyła się z 1 392 w 2015 r. do 2 021 w 2025 r., czyli o 629 podmiotów (45,2%). Wzrost następował nieprzerwanie w całym analizowanym okresie. Największą liczbę podmiotów odnotowano w 2025 r. – 2 021, wobec 1 392 w 2015 r. Dane wskazują na rozwój aktywności gospodarczej na terenie gminy i wzrost lokalnego potencjału gospodarczego. Jest to korzystny czynnik z punktu widzenia rynku pracy oraz możliwości uzyskiwania dochodów przez mieszkańców. Z perspektywy polityki społecznej rozwój przedsiębiorczości może sprzyjać ograniczaniu bezrobocia, aktywizacji zawodowej mieszkańców oraz zwiększaniu samodzielności ekonomicznej gospodarstw domowych. Jednocześnie przy zmniejszającym się udziale ludności w wieku produkcyjnym istotne będzie wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców oraz dostosowywanie kwalifikacji pracowników do potrzeb lokalnego rynku pracy. Wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej wskazuje na korzystną dynamikę rozwoju gospodarczego Gminy Wilamowice i stanowi istotny potencjał lokalnego rynku pracy. Rozwój gospodarczy powinien być wykorzystywany jako element wzmacniania aktywności zawodowej i społecznej mieszkańców oraz przeciwdziałania wykluczeniu ekonomicznemu. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 7- Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Wilamowice w latach 2015-2025

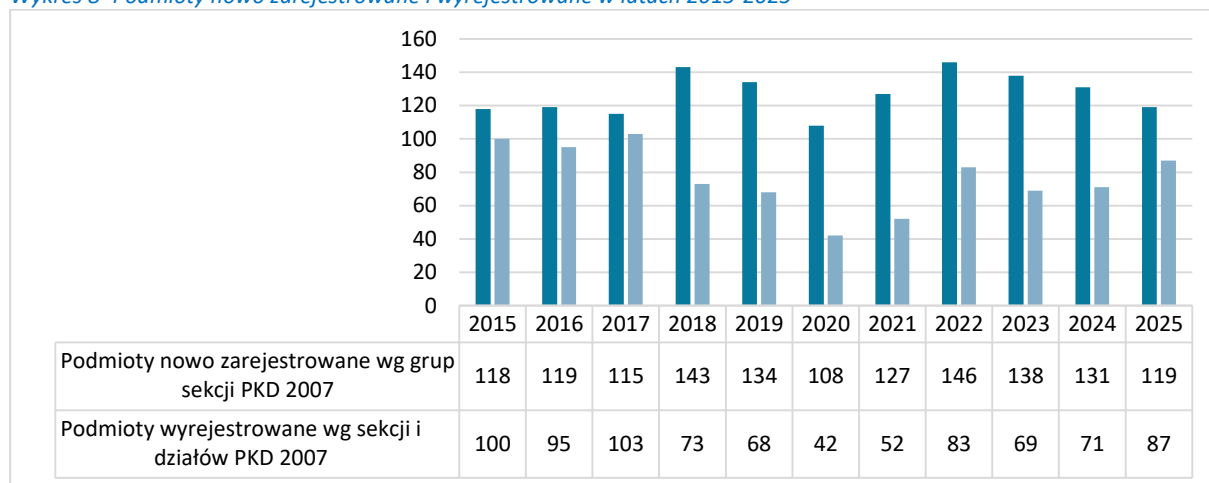

źródło: Główny Urząd Statystyczny

W latach 2015–2025 w Gminie Wilamowice we wszystkich analizowanych okresach liczba nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych była wyższa od liczby podmiotów wyrejestrowywanych. Wskazuje to na utrzymującą się dodatnią dynamikę przedsiębiorczości. Liczba nowo zarejestrowa-

nych podmiotów wynosiła od 108 w 2020 r. do 146 w 2022 r., natomiast liczba podmiotów wyrejestrowanych od 42 w 2020 r. do 103 w 2017 r. W 2025 r. zarejestrowano 119 nowych podmiotów, a wyrejestrowano 87, co oznacza dodatnie saldo na poziomie 32 podmiotów. Dane potwierdzają stabilny poziom aktywności gospodarczej mieszkańców i rozwój lokalnej przedsiębiorczości. W połączeniu ze wzrostem ogólnej liczby podmiotów gospodarczych z 1 392 w 2015 r. do 2 021 w 2025 r. wskazuje to na korzystną sytuację gospodarczą gminy. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

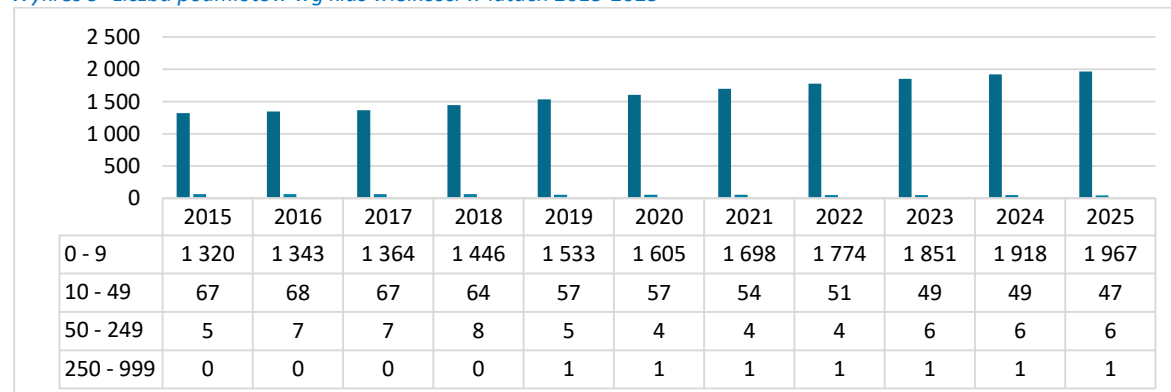
Wykres 8- Podmioty nowo zarejestrowane i wyrejestrowane w latach 2015-2025

źródło: Główny Urząd Statystyczny

W Gminie Wilamowice zdecydowanie dominują mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 osób. Ich liczba wzrosła z 1 320 w 2015 r. do 1 967 w 2025 r., czyli o 49%. W tym samym czasie liczba podmiotów zatrudniających 10–49 osób zmniejszyła się z 67 do 47. W 2025 r. działało również 6 podmiotów zatrudniających 50–249 osób oraz 1 podmiot zatrudniający 250–999 osób. Oznacza to, że lokalna gospodarka opiera się przede wszystkim na małych firmach i mikroprzedsiębiorstwach. Jest to potencjał dla rozwoju przedsiębiorczości i miejsc pracy, ale jednocześnie wskazuje na potrzebę wspierania stabilności małych firm oraz aktywności zawodowej mieszkańców. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 9- Liczba podmiotów wg klas wielkości w latach 2015-2025

źródło: Główny Urząd Statystyczny

Gospodarka Gminy Wilamowice w latach 2015–2025 wykazuje ogólny trend wzrostowy, szczególnie widoczny po 2020 roku, kiedy nastąpiło wyraźne ożywienie i systematyczny przyrost liczby podmiotów gospodarczych. W 2025 roku liczba firm osiągnęła najwyższy poziom, co świadczy o rosnącej aktywności gospodarczej mieszkańców oraz stabilizacji lokalnego rynku. Struktura gospodarki ma wyraźnie mikroprzedsiębiorczy charakter. Gospodarka opiera się głównie na usługach, handlu oraz budownictwie. Jednocześnie obserwuje się zmniejszenie rotacji firm, co oznacza większą stabilność prowadzenia działalności gospodarczej. Gmina Wilamowice posiada korzystne uwarunkowania dla rozwoju gospodarczego i aktywności zawodowej mieszkańców. W najbliższej okolicy funkcjonują duże zakłady pracy, a możliwości zatrudnienia tworzą również handel, usługi i turystyka. Dzięki temu mieszkańcy mają możliwość podejmowania pracy stosunkowo blisko miejsca zamieszkania, co sprzyja stabilności dochodów, ogranicza konieczność dalekich dojazdów i wpływa na dobry poziom życia mieszkańców gminy.

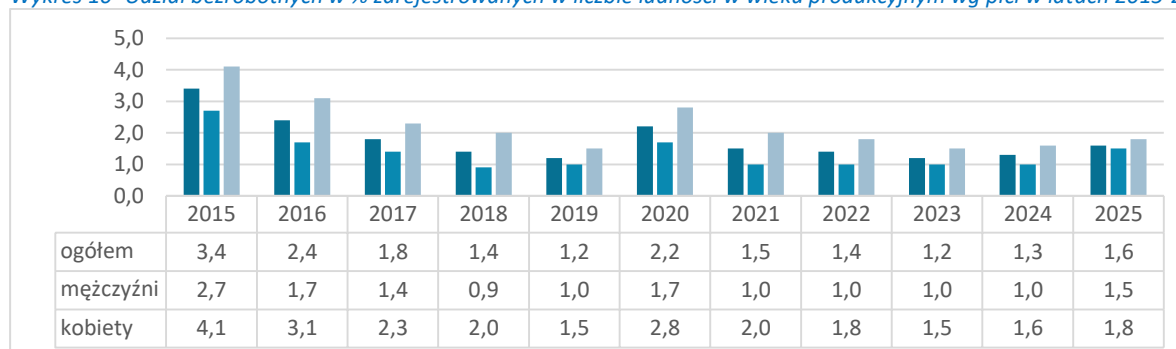
2.4. Rynek pracy

Istnieją silne zależności pomiędzy rynkiem pracy a polityką społeczną oraz między rynkiem pracy a gospodarką. Zagadnienia związane z problematyką bezrobocia, rynku pracy oraz ekonomii społecznej stanowią jeden z kluczowych obszarów diagnozy sytuacji społecznej Gminy Wilamowice. Zjawisko bezrobocia nie jest jedynie pochodną działań instytucji rynku pracy, ale wynika w dużym stopniu z czynników zewnętrznych, które na rynek pracy wpływają, a które swoje źródło mają w koniunkturze gospodarczej. Za kształtowanie polityki rynku pracy, a w szczególności stosowanie instrumentów pobudzających rynek pracy i aktywizujących osoby bezrobotne, odpowiada Powiatowy Urząd Pracy w Bielsku-Białej.

Jednym z podstawowych wskaźników bezrobocia jest udział osób bezrobotnych w ogóle mieszkańców w wieku produkcyjnym. Przedstawione dane dotyczą poziomu bezrobocia w Gminie Wilamowice w latach 2015–2025, z podziałem na kobiety i mężczyzn. W latach 2015–2025 w Gminie Wilamowice odnotowano wyraźny spadek stopy bezrobocia rejestrowanego. W 2015 r. wynosiła ona 3,4%, natomiast w 2025 r. 1,6%, co oznacza spadek o 1,8 punktu procentowego. Najniższy poziom bezrobocia odnotowano w 2019 i 2023 r. – 1,2%. W 2020 r. nastąpił przejściowy wzrost do 2,2%, po czym wskaźnik ponownie się obniżał. W latach 2024–2025 obserwowany jest niewielki wzrost – odpowiednio do 1,3% i 1,6%. Stopa bezrobocia była w całym analizowanym okresie wyższa wśród kobiet niż wśród mężczyzn. W 2025 r. wynosiła 1,8% wśród kobiet i 1,5% wśród mężczyzn. Największa różnica występowała w 2015 r., kiedy stopa bezrobocia kobiet wynosiła 4,1%, a mężczyzn 2,7%. Ogólnie poziom bezrobocia w gminie należy ocenić jako niski, co potwierdza dobrą sytuację lokalnego rynku pracy. Jednocześnie utrzymująca się wyższa stopa bezrobocia wśród kobiet oraz wzrost wskaźnika w latach 2024–2025 wskazują na potrzebę monitorowania sytuacji i kontynuowania działań aktywizacyjnych.

Korzystna sytuacja na rynku pracy stanowi istotny potencjał gminy. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

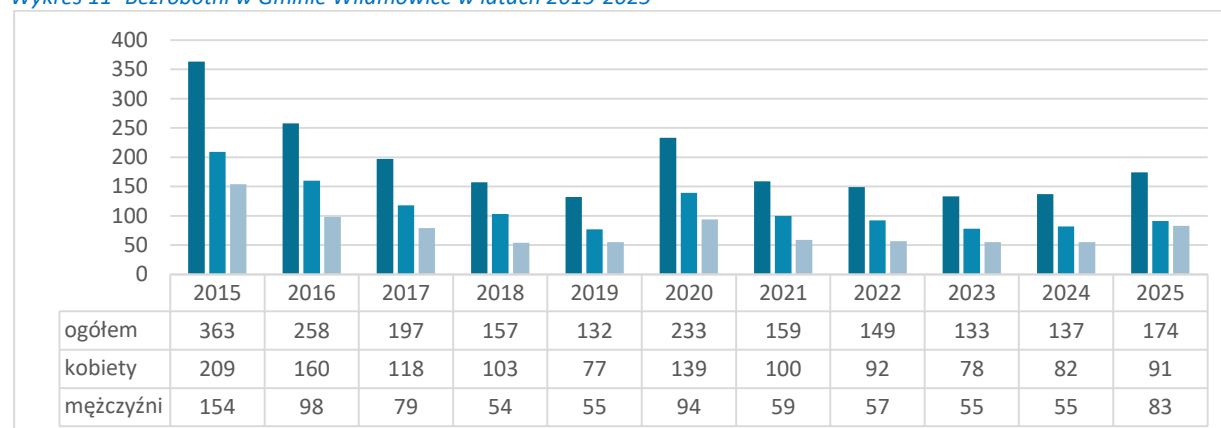
Wykres 10- Udział bezrobotnych w % zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci w latach 2015-2025

źródło: Główny Urząd Statystyczny

Analiza liczby osób bezrobotnych w Gminie Wilamowice w latach 2015–2025 wskazuje na wyraźne zmniejszenie skali bezrobocia w porównaniu z początkiem analizowanego okresu, pomimo przejściowego wzrostu liczby bezrobotnych w 2020 r. W 2015 r. w gminie zarejestrowane były 363 osoby bezrobotne, w tym 209 kobiet i 154 mężczyzn. Do 2019 r. liczba bezrobotnych systematycznie zmniejszała się i osiągnęła poziom 132 osób. W 2020 r. nastąpił wzrost do 233 osób, po czym liczba bezrobotnych ponownie spadała – do 133 osób w 2023 r. W 2024 r. odnotowano niewielki wzrost do 137 osób, a w 2025 r. do 174 osób. W całym analizowanym okresie kobiety stanowiły większość osób bezrobotnych. W 2025 r. zarejestrowanych było 91 bezrobotnych kobiet i 83 bezrobotnych mężczyzn. W stosunku do 2015 r. liczba bezrobotnych kobiet zmniejszyła się o 118 osób, natomiast liczba bezrobotnych mężczyzn o 71 osób. Ogólna liczba osób bezrobotnych w 2025 r. była o 189 osób niższa niż w 2015 r., co oznacza spadek o około 52%. Jednocześnie wzrost liczby bezrobotnych w latach 2024–2025 wskazuje na konieczność monitorowania sytuacji na lokalnym rynku pracy. Sytuacja ta wskazuje na potrzebę dalszego wspierania aktywizacji zawodowej mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem osób mających większe trudności w wejściu lub powrocie na rynek pracy. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

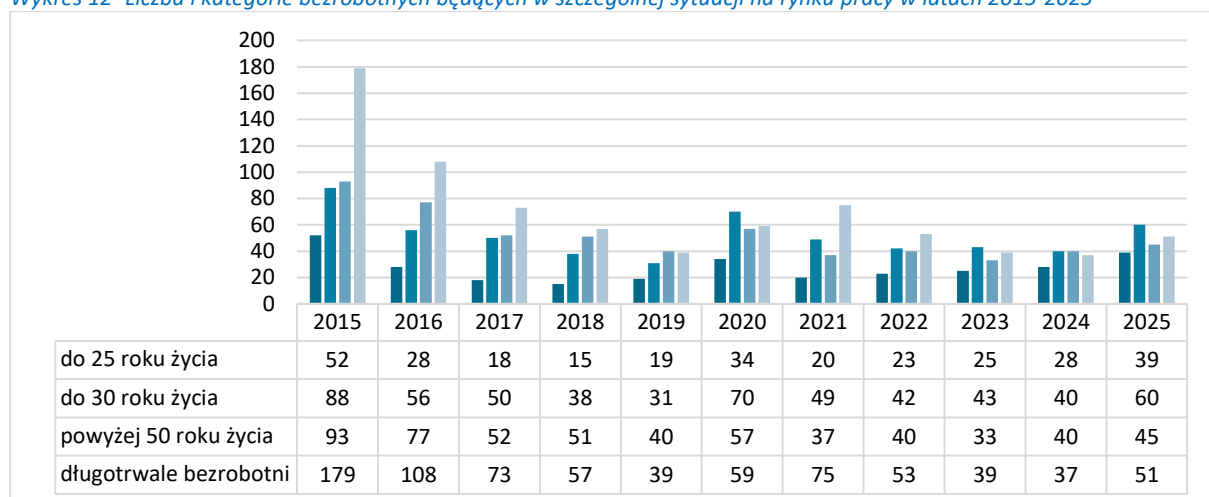
Wykres 11- Bezrobotni w Gminie Wilamowice w latach 2015-2025

źródło: Główny Urząd Statystyczny

Analiza danych dotyczących osób bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy w Gminie Wilamowice w latach 2015–2025 wskazuje na ogólną poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy, jednak w ostatnich latach widoczne jest ponowne zwiększenie liczby osób wymagających wsparcia. Największą zmianę odnotowano w grupie długotrwale bezrobotnych. Ich liczba zmniejszyła się ze 179 osób w 2015 r. do 51 osób w 2025 r., czyli o 71,5%. Jest to korzystna tendencja wskazująca na ograniczenie zjawiska trwałego pozostawania poza rynkiem pracy. Jednocześnie w 2025 r. liczba długotrwale bezrobotnych wzrosła do 51 osób z 37 osób w 2024 r., co wskazuje na potrzebę dalszej obserwacji tej grupy. Liczba osób bezrobotnych do 25. roku życia zmniejszyła się z 52 osób w 2015 r. do 39 osób w 2025 r. Najniższy poziom odnotowano w 2018 r. – 15 osób. W przypadku osób do 30. roku życia nastąpił spadek z 88 osób w 2015 r. do 60 osób w 2025 r. Pomimo poprawy w stosunku do początku analizowanego okresu, osoby młode nadal wymagają działań ułatwiających wejście na rynek pracy, zdobycie doświadczenia zawodowego i utrzymanie zatrudnienia. W grupie osób powyżej 50. roku życia liczba bezrobotnych zmniejszyła się z 93 osób w 2015 r. do 45 osób w 2025 r., co oznacza spadek o ponad połowę. Wzrost do 45 osób w 2025 r. z 33 osób w 2023 r. wskazuje jednak, że aktywizacja osób starszych pozostaje aktualnym wyzwaniem. Priorytetem w obszarze rynku pracy powinno być utrzymanie niskiego poziomu bezrobocia oraz zapobieganie przechodzeniu osób bezrobotnych w stan długotrwałego bezrobocia. Szczególnego wsparcia wymagają osoby młode, osoby powyżej 50. roku życia oraz osoby długotrwale bezrobotne. Działania powinny koncentrować się na aktywizacji zawodowej, podnoszeniu kwalifikacji, zdobywaniu doświadczenia zawodowego oraz indywidualnym dopasowaniu form wsparcia do potrzeb mieszkańców. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 12- Liczba i kategorie bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2015-2025

źródło: Główny Urząd Statystyczny

Analiza rynku pracy w Gminie Wilamowice wskazuje na wyraźną poprawę sytuacji w latach 2015–2025, przejawiającą się znacznym spadkiem poziomu bezrobocia. Jednocześnie widoczna jest duża

wrażliwość rynku na zmiany koniunktury gospodarczej, czego potwierdzeniem są wzrosty bezrobocia w latach 2020 oraz 2025. Utrzymują się różnice w sytuacji kobiet i mężczyzn, przy czym kobiety częściej pozostają bez pracy. Szczególnej uwagi wymagają również osoby młode, osoby powyżej 50 roku życia oraz długotrwale bezrobotni, którzy są najbardziej narażeni na trudności w dostępie do zatrudnienia i ryzyko wykluczenia społecznego. W związku z tym konieczne jest prowadzenie skoordynowanych, długofalowych działań wspierających aktywizację zawodową, zwłaszcza w odniesieniu do grup wrażliwych oraz w odpowiedzi na zmieniające się warunki gospodarcze.

2.5. Ekonomia społeczna

Uchwałą Nr XXII/120/25 Rady Miejskiej w Wilamowicach z dnia 22 października 2025 r. wprowadzono Program Współpracy Gminy Wilamowice z organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2026 rok. Celem głównym programu jest kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego, budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy gminą a podmiotami programu, natomiast celem szczegółowym programu jest: zwiększenie aktywności mieszkańców Gminy Wilamowice, mającej na celu pełniejsze zaspokojenie ich potrzeb, stworzenie warunków do inicjatyw na rzecz społeczności lokalnej, integracja podmiotów realizujących zadania publiczne, umacnianie w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za siebie, swoje otoczenie i wspólnotę lokalną, zwiększenie wpływu sektora obywatelskiego na kreowanie polityki społecznej w gminie, prezentacja dorobku sektora obywatelskiego i promowanie jego osiągnięć.

Realizacja celów programu opiera się na współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi, obejmującej przede wszystkim wymianę informacji dotyczących planowanych działań oraz wspólne uzgadnianie kierunków podejmowanych inicjatyw. Ważnym elementem współpracy jest również uwzględnianie opinii i propozycji organizacji pozarządowych przy opracowywaniu lokalnych aktów prawnych. Wsparcie organizacji obejmuje pomoc merytoryczną i finansową, a także współpracę przy rozpoznawaniu i analizowaniu potrzeb mieszkańców oraz poszukiwaniu wspólnych sposobów ich zaspokajania. Istotną formą współdziałania jest także wspólna realizacja zadań publicznych, promowanie aktywności organizacji pozarządowych oraz tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi wolontariatu i zaangażowania mieszkańców w życie lokalnej społeczności. Przyjmując program, Rada Gminy Wilamowice zadeklarowała wolę kontynuowania przez gminę współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na zasadzie partnerstwa. Współdziałanie to ma na celu wykonywanie zadań ustawowo powierzonych gminie przez organizacje pozarządowe. Wspólny wysiłek samorządu i tych organizacji daje możliwość lepszego zaspokajania potrzeb zbiorowych.

Współpraca samorządu lokalnego z podmiotami należącymi do sektora pozarządowego nie tylko pozwala skuteczniej i efektywniej działać na rzecz rozwoju oraz poprawy warunków i jakości życia mieszkańców, lecz również umożliwia istotne odciążenie sektora publicznego w realizacji zadań.

Na terenie Gminy Wilamowice funkcjonują między innymi takie instytucje ekonomii społecznej jak:

Tabela nr 3: Wykaz podmiotów ekonomii społecznej działającej na terenie Gminy Wilamowice

Kultura fizyczna i sport:
TKKF Ognisko „Żywiół Wilamowice”
LKS „Pasjonat” Dankowice
LKS „Wilamowianka” Wilamowice
LKS „Pionier” Pisarkowice
LKS Hecznarowice
Bezpieczeństwo:
OSP Wilamowice
OSP Dankowice
OSP Hecznarowice
OSP Pisarzowice
OSP Stara Wieś
OSP Zasole
Koła Gospodyń Wiejskich (KGW):
KGW Wilamowice
KGW Hecznarowice
KGW Pisarzowice
KGW Dankowice
KGW Stara Wieś
KGW Zasole
Kultura:
Stowarzyszenie na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego Miasta Wilamowice „Wilamowianie” – czołowa organizacja dbająca o unikalne dziedzictwo, język wilamowski, tradycyjne stroje oraz zbiory muzealne. Opiekuje się m.in. Regionalnym Zespołem Pieśni i Tańca „Wilamowice”.
Zdrowie i inicjatywy społeczne:
Instytut Rozwoju Samorządu Lokalnego
Miejsko-Gminny Klub Honorowych Dawców Krwi w Wilamowicach

źródło: <https://gmina.wilamowice.pl/>

2.6. Zasoby mieszkaniowe

Gmina Wilamowice konsekwentnie realizuje cele założone w Wieloletnim Programie Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Wilamowice na lata 2021-2026, przyjętym Uchwałą Nr XXXIII/247/21 Rady Miejskiej w Wilamowicach z dnia 26 maja 2021 r. Działania gminy koncentrują się na zapewnieniu mieszkańcom odpowiednich warunków mieszkaniowych, szczególnie osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, a także na poprawie stanu technicznego istniejących zasobów oraz racjonalnym ich wykorzystaniu. Mieszkaniowy zasób Gminy Wilamowice obejmuje 15 lokali mieszkalnych o łącznej powierzchni 648,46 m². W zasobie znajdują się lokale mieszkalne, lokale przeznaczone na najem socjalny oraz mieszkanie treningowe. Większość lokali znajduje się w Wilamowicach, a pozostałe w Pisarzowicach i Zasolu Bielańskim. Stan techniczny lokali oceniono jako dobry. W latach 2024–2026 nie przewidywano lokali wymagających remontu lub od-

nowienia. Zasób mieszkaniowy gminy ma istotne znaczenie w zabezpieczaniu potrzeb mieszkaniowych osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, w tym poprzez zapewnienie lokali z najmem socjalnym oraz mieszkania chronionego. Jednocześnie gmina nie planuje zwiększania zasobu poprzez budowę nowych mieszkań ani sprzedaży istniejących lokali.

Tabela nr 4: Wykaz zasobu mieszkaniowego Gminy Wilamowice

Lp.	Adres	Powierzchnia
1	ul. Paderewskiego 17a, 43-330 Wilamowice	41,73 m ²
2	ul. Sienkiewicza 2b, 43-330 Wilamowice (<i>najem socjalny</i>)	12,00 m ²
3	ul. Rynek 2/1, 43-330 Wilamowice	73,90 m ²
4	ul. Rynek 2/2, 43-330 Wilamowice	29,80 m ²
5	ul. Rynek 2/3, 43-330 Wilamowice	73,90 m ²
6	ul. Rynek 2/4, 43-330 Wilamowice (<i>mieszkanie treningowe</i>)	29,50 m ²
7	ul. Jana III Sobieskiego 2/42, 43-330 Wilamowice	46,69 m ²
8	ul. Bielska 51/1, 43-332 Piszczowice	72,62 m ²
9	ul. Bielska 51/2, 43-332 Piszczowice (<i>najem socjalny</i>)	15,08 m ²
10	ul. Bielska 51/3, 43-332 Piszczowice	38,81 m ²
11	ul. Bielska 51/4, 43-332 Piszczowice	48,45 m ²
12	ul. Bielska 51/5, 43-332 Piszczowice	39,92 m ²
13	ul. Bielska 51/6, 43-332 Piszczowice	49,18 m ²
14	ul. Rolnicza 5a, 43-330 Zasole Bielańskie (<i>najem socjalny</i>)	18,19 m ²
15	ul. Rolnicza 5a, 43-330 Zasole Bielańskie	78,69 m ²

źródło: Gmina Wilamowice

Całkowite zasoby mieszkaniowe w Gminie Wilamowice to 5 938 nieruchomości. W latach 2015–2025 w Gminie Wilamowice obserwowano systematyczny wzrost liczby mieszkań. Ich liczba zwiększyła się z 4 844 w 2015 r. do 5 938 w 2025 r., co oznacza wzrost o 1 094 mieszkania, tj. o 22,6%. Wraz ze wzrostem liczby mieszkań zwiększała się również liczba izb – z 23 151 w 2015 r. do 28 934 w 2025 r. – oraz łączna powierzchnia użytkowa mieszkań, która wzrosła z 485 271 m² do 620 537 m². Gmina Wilamowice charakteryzuje się systematycznym rozwojem zasobu mieszkaniowego. Wzrost liczby mieszkań i ich powierzchni wskazuje na zwiększanie się dostępnej bazy mieszkaniowej, co jest istotnym elementem lokalnych warunków życia mieszkańców. Szczegółowe dane dotyczące liczby mieszkań, izb i powierzchni użytkowych mieszkań przedstawia poniższa tabela. 98,7% mieszkań jest przeznaczonych na cele indywidualne, 1,3% na sprzedaż lub wynajem. Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach w Gminie Wilamowice to 5,35 i jest znacznie większa od przeciętnej liczby izb dla województwa śląskiego oraz znacznie większa od przeciętnej liczby pokoi w całej Polsce. Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania w 2025 roku w Gminie Wilamowice to 145,60 m² i jest znacznie większa od przeciętnej powierzchni użytkowej dla województwa śląskiego oraz znacznie większa od przeciętnej powierzchni nieruchomości w całej Polsce. Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 99,27% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 99,17% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 98,95% mieszkań posiada łazienkę, 83,40% korzysta z centralnego ogrzewania, a 85,88% z gazu sieciowego.

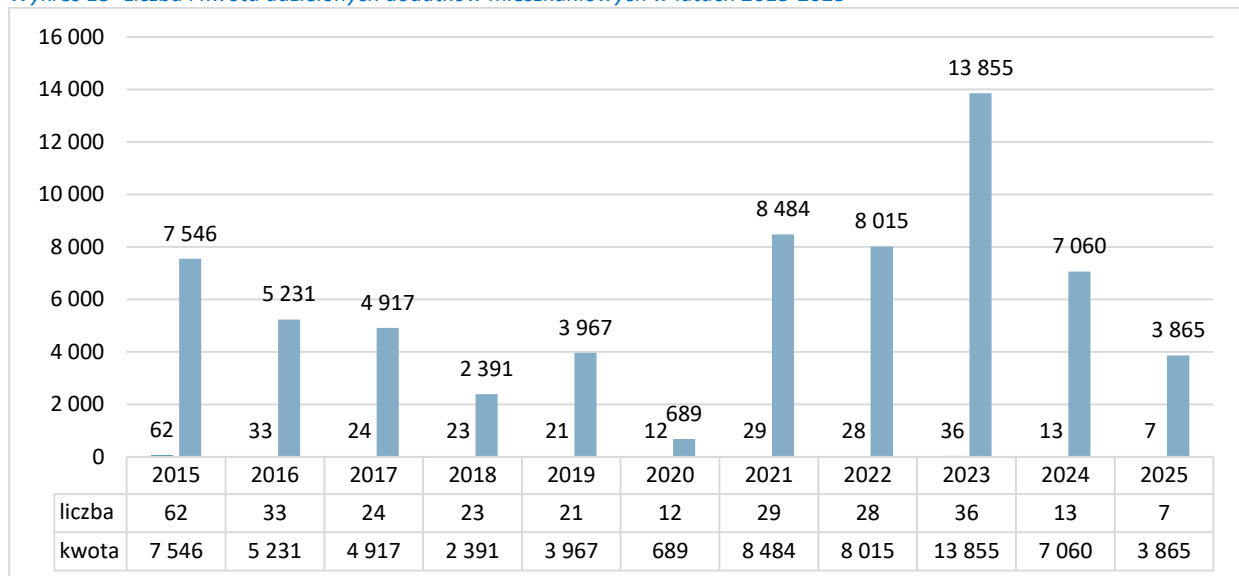
Tabela nr 5: Liczba mieszkań, izb i powierzchnia użytkowa mieszkań w Gminie Wilamowice w latach 2015-2025

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
mieszkania	4 844	4 912	4 970	5 033	5 087	5 571	5 626	5 723	5 820	5 891	5 938
izby	23 151	23 548	23 886	24 254	24 566	26 990	27 276	27 761	28 301	28 674	28 934
powierzchnia użytkowa mieszkań	485	494	504	512	519	566	573	588	602	613	620
	271	974	112	581	492	144	757	408	846	158	537

źródło: Główny Urząd Statystyczny

Mieszkańcy Gminy Wilamowice, którzy z uwagi na trudną sytuację materialną nie byli w stanie pokryć kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, otrzymywali, po spełnieniu określonych warunków, dodatki mieszkaniowe. Jest to świadczenie pieniężne udzielane w ramach zadań własnych gminy. W analizowanym okresie system dodatków mieszkaniowych w Gminie Wilamowice ulegał wyraźnym zmianom zarówno pod względem liczby przyznawanych świadczeń, jak i ich łącznej wartości finansowej. Zmiany te odzwierciedlają nie tylko lokalną sytuację społeczną, ale również szersze uwarunkowania ekonomiczne, w tym szczególnie rosnące koszty utrzymania mieszkań. W latach 2015–2025 obserwuje się wyraźny spadek liczby osób/rodzin korzystających z analizowanego świadczenia oraz związanych z nim wydatków. Liczba świadczeń zmniejszyła się z 62 w 2015 r. do 7 w 2025 r., czyli o blisko 89%. Jednocześnie kwota udzielonego wsparcia spadła z 7 546 zł do 3 865 zł. Najwyższą liczbę świadczeń odnotowano w 2015 r., natomiast najniższą w 2025 r. Wydatki nie wykazywały jednak stałej tendencji spadkowej, najwyższą wartość osiągnęły w 2023 r. (13 855 zł), co wskazuje na zróżnicowaną wysokość udzielanej pomocy w poszczególnych latach. W analizowanym okresie nastąpiło znaczące ograniczenie liczby udzielanych świadczeń, co może wskazywać na zmniejszenie skali potrzeb w zakresie tej formy wsparcia. Jednocześnie zmienność kwot wydatkowanych środków wskazuje na konieczność bieżącego monitorowania sytuacji osób wymagających pomocy. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 13- Liczba i kwota udzielonych dodatków mieszkaniowych w latach 2015-2025

źródło: dane Główny Urząd Statystyczny

2.7. Edukacja

Pośród obiektywnych wyznaczników jakości życia wskazać można możliwość rozwoju osobistego poprzez edukację. Edukacja jest jednym z podstawowych czynników wpływających na jakość życia mieszkańców oraz możliwości ich rozwoju osobistego i zawodowego. Na terenie Gminy Wilamowice funkcjonuje zróżnicowana oferta wsparcia i opieki nad dziećmi i młodzieżą. Działają 3 żłobki, które dysponują łącznie 110 miejscami, oraz 2 kluby dziecięce oferujące 57 miejsc. Opiekę nad najmłodszymi uzupełnia 1 opiekun dzienny. Dla dzieci i młodzieży dostępnych jest również 8 świetlic i klubów, w tym 5 działających przy szkołach oraz 3 pozaszkolne. Dostępna infrastruktura zapewnia mieszkańcom możliwość korzystania z różnych form opieki, spędzania czasu wolnego i wsparcia rozwoju dzieci i młodzieży.

System oświaty obejmuje edukację przedszkolną, szkoły podstawowe oraz działania ukierunkowane na edukację włączającą i wspieranie dzieci ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi. Na szczególne podkreślenie zasługuje dobra dostępność przestrzenna edukacji. Sieć placówek jest rozłożona na terenie poszczególnych miejscowości gminy, co ogranicza bariery związane z dostępem dzieci do edukacji. Poniżej przedstawiono ujęcie diagnostyczne określające edukację na terenie Gminy Wilamowice. Według danych Systemu Informacji Oświatowej system oświaty w Gminie Wilamowice obejmuje:

- edukację przedszkolną,
- szkoły podstawowe,
- szkolnictwo specjalne,

Dominują placówki publiczne prowadzone przez Gminę Wilamowice. W ramach edukacji przedszkolnej w gminie funkcjonuje 9 przedszkoli w tym 3 niepubliczne. Sieć przedszkoli jest równomiernie rozmieszczona gmina zapewnia dobrą dostępność wychowania przedszkolnego. W edukacji na poziomie szkół podstawowych w Gminie Wilamowice funkcjonuje 5 publicznych szkół podstawowych. System jest stabilny, szkoły rozmieszczone są w różnych miejscowościach, co powoduje ich dobrą dostępność i obecność oddziałów integracyjnych, gdzie istnieje rozwinięta edukacja włączająca. System edukacji wspiera rozwój talentów i edukację pozaszkolną a oferta uzupełniająca jest dobrze rozwinięta. Poniższe tabele przedstawiają zestawienie szkół i placówek oświatowych działających na terenie Gminy Wilamowice z wyszczególnieniem adresu i typu placówki oraz liczbę uczniów i oddziałów w roku szkolnym 2025/2026.

Tabela 6- Zestawienie szkół i placówek oświatowych działających na terenie Gminy Wilamowice

LP	Typ	Nazwa	Ulica	Status
1	Przedszkole	Przedszkole Publiczne w Wilamowicach	ul. Rynek 14	publiczna
2	Przedszkole	Przedszkole Publiczne nr 1 w Pisarzowicach	ul. Św. Marcina 2	publiczna

LP	Typ	Nazwa	Ulica	Status
3	Przedszkole	Przedszkole w Starej Wsi	ul. Dolna 12	publiczna
4	Przedszkole	Przedszkole Publiczne w Dankowicach	ul. Św. Wojciecha 25	publiczna
5	Przedszkole	Przedszkole Publiczne w Hecznarowicach	ul. Stawowa 8	publiczna
6	Przedszkole	Przedszkole Publiczne nr 2 w Pisarzowicach z oddziałami integracyjnymi	ul. Szkolna 84A	publiczna
7	Przedszkole	Przedszkole Pod Skrzydłami w Hecznarowicach	ul. Krakowska 119	niepubliczna
8	Przedszkole	Niepubliczne Przedszkole Mali Tropiciele sp. z o.o. w Wilamowicach	ul. Kalwaryjska 8	niepubliczna
9	Przedszkole	Przedszkole Niepubliczne Ochronka im. Św. Józefa Bilczewskiego w Wilamowicach	ul. Józefa Piłsudskiego 1	niepubliczna
10	Szkoła podstawowa	Szkoła Podstawowa im. Abp. Józefa Bilczewskiego w Wilamowicach	ul. Rynek 14	publiczna
11	Szkoła podstawowa	Szkoła podstawowa im. Kan Stefana Wojtyłki w Starej Wsi	ul. Dolna 12	publiczna
12	Szkoła podstawowa	Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Hecznarowicach	ul. Krakowska 110	publiczna
13	Szkoła podstawowa	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Pisarzowicach	ul. Św. Floriana 28	publiczna
14	Szkoła podstawowa	Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Dankowicach	ul. Szkolna 4	publiczna

źródło: <https://rspo.men.gov.pl>

Tabela nr 7: Liczba uczniów i liczba oddziałów podstawowych według specyfiki oddziałów w roku szkolnym 2025/2026

Liczba uczniów i liczba oddziałów podstawowych według specyfiki oddziałów w roku szkolnym 2025/2026						
LP	Nazwa szkoły / placówki	Typ szkoły dla oddziału	Ogólnodostępne - uczniowie	Ogólnodostępne - oddziały	Integracyjne - uczniowie	Integracyjne - oddziały
1	Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Dankowicach	Szkoła podstawowa	251	15	0	0
2	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Pisarzowicach	Szkoła podstawowa	529	24	106	6
3	Przedszkole Publiczne w Dankowicach	Przedszkole	154	7	0	0
4	Przedszkole Publiczne w Hecznarowicach	Przedszkole	75	3	0	0
5	Przedszkole Publiczne nr 1 w Pisarzowicach	Przedszkole	75	3	0	0
6	Szkoła Podstawowa im. kan. Stefana Wojtyłki w Starej Wsi	Szkoła podstawowa	209	12	0	0
7	Przedszkole Niepubliczne – Ochronka im. św. Józefa Bilczewskiego w Wilamowicach	Przedszkole	72	3	0	0
8	Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Hecznarowicach	Szkoła podstawowa	233	13	0	0
9	Szkoła Podstawowa im. abp. Józefa Bilczewskiego w Wilamowicach	Szkoła podstawowa	423	20	0	0
10	Przedszkole Publiczne w Wilamowicach	Przedszkole	146	6	0	0
11	Przedszkole „Pod Skrzydłami”	Przedszkole	35	2	0	0
12	Niepubliczne Przedszkole Mali Tropiciele Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Przedszkole	28	2	0	0

Liczba uczniów i liczba oddziałów podstawowych według specyfiki oddziałów w roku szkolnym 2025/2026						
LP	Nazwa szkoły / placówki	Typ szkoły dla oddziału	Ogólnodostępne - uczniowie	Ogólnodostępne - oddziały	Integracyjne - uczniowie	Integracyjne - oddziały
13	Przedszkole nr 2 w Pisarzowicach z Oddziałami Integracyjnymi	Przedszkole	175	7	59	3
14	Przedszkole w Starej Wsi	Przedszkole	41	2	0	0

źródło: <https://gmina.wilamowice.pl/>

System edukacji w Gminie Wilamowice jest stabilny, dobrze dostępny i posiadający istotny potencjał rozwojowy. Najważniejszym wyzwaniem jest dalsze podnoszenie jakości i różnorodności usług edukacyjnych oraz ich silniejsze powiązanie z systemem usług społecznych. Szczęólnego znaczenia nabiera tworzenie takich warunków, aby edukacja odpowiadała nie tylko na potrzeby związane z nauką, ale również wspierała rozwój emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży, aktywność rodzin, rozwój talentów oraz przygotowanie młodych mieszkańców do samodzielnego funkcjonowania w dorosłym życiu.

2.8. Kultura i sport

Gmina Wilamowice posiada bogatą historię i silnie zakorzenione tradycje regionalne, w których kultura odgrywa istotną rolę społeczną, edukacyjną i integracyjną. Życie kulturalne opiera się zarówno na pielęgnowaniu dziedzictwa, jak i na nowoczesnych formach aktywności artystycznej skierowanych do mieszkańców w każdym wieku. Działalność instytucji kultury sprzyja integracji społecznej, rozwijaniu talentów oraz budowaniu lokalnej tożsamości mieszkańców. Ważną rolę w organizowaniu i rozwijaniu życia kulturalnego pełni **Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Wilamowicach**, który prowadzi działalność skierowaną do dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów oraz współpracuje z lokalnymi zespołami, orkiestrami, szkołami, organizacjami społecznymi i sołectwami.

Charakterystycznym elementem życia kulturalnego gminy jest silna obecność tradycji regionalnych. Działają zespoły regionalne reprezentujące poszczególne miejscowości i środowiska, w tym Zespół Regionalny „Wilamowice”, „Zasolanie”, „Pisarzowianki”, „Echo” z Heczmarowic, „Dankowanie”, „Tradycja” w Starej Wsi oraz „Cepelia Fil- Wilamowice”. Ich działalność obejmuje pielęgnowanie pieśni, tańca, obrzędów, strojów i zwyczajów ludowych, a także udział w uroczystościach lokalnych, przeglądach i festiwalach. Część zespołów ma wieloletnią historię i znaczący dorobek artystyczny, a ich działalność jest ważnym mechanizmem przekazywania dziedzictwa kulturowego pomiędzy pokoleniami. Szczęólnie znaczenie ma Zespół Regionalny Pieśni i Tańca „Wilamowice”, którego działalność sięga 1948 roku. Zespół kultywuje unikatowe dziedzictwo kulturowe Wilamowic, w tym lokalne obrzędy i zwyczaje, takie jak śmierzgust i wilamowskie wesele, a także wykorzystuje w repertuarze język wila-

mowski. Tym samym działalność zespołu ma znaczenie nie tylko artystyczne, ale również związane z ochroną lokalnej tożsamości i dziedzictwa niematerialnego.

Ważnym elementem lokalnego krajobrazu kulturalnego są również orkiestry dęte związane z jednostkami OSP. Na terenie gminy funkcjonują orkiestry w Wilamowicach, Starej Wsi, Pisarzowicach i Hecznarowicach. Łączą one działalność artystyczną z aktywnością społeczną i międzypokoleniową. Szczególnie istotną rolę w edukacji muzycznej dzieci i młodzieży odgrywa Młodzieżowa Orkiestra Dęta OSP w Pisarzowicach, licząca 40 członków, z czego połowę stanowią dzieci i młodzież od 8. roku życia. Orkiestra odnosi sukcesy zarówno w kraju, jak i za granicą, stanowiąc przykład skutecznego łączenia edukacji muzycznej, wychowania i aktywności społecznej.

Kolejnym elementem działalności artystycznej są zespoły mażoretkowe, w tym „Gracja” ze Starej Wsi oraz „Nemezis” z Hecznarowic. Zespoły te rozwijają umiejętności taneczne i sceniczne dzieci oraz młodzieży, uczestniczą w przeglądach, mistrzostwach i festiwalach, a także reprezentują gminę poza jej granicami. „Gracja” ma na swoim koncie m.in. trzykrotne zdobycie tytułu Mistrza Polski, natomiast „Nemezis” uczestniczyła w wydarzeniach o randze ogólnopolskiej i międzynarodowej.

Oferta kulturalna Gminy Wilamowice nie ogranicza się do folkloru i tradycji. MGOK prowadzi szeroką ofertę zajęć artystycznych, edukacyjnych i rekreacyjnych. Obejmuje ona m.in. ceramikę, zajęcia plastyczne, rysunek i malarstwo, grupy taneczne, teatrzyk lalkowy, naukę gry na instrumentach, emisję głosu, jogę, pilates, a także różne formy tańca, zumbę, rytmiki, baletu, gimnastyki i zajęć językowych. Oferta jest adresowana do różnych grup wieku, dzięki czemu instytucja kultury pełni również funkcję miejsca aktywności i integracji mieszkańców. Istotną część działalności stanowi teatr i rozwijanie twórczości dziecięcej i młodzieżowej. Przykładem jest Teatrzyk Dziecięcy „Debiucik”, który w 2026 roku zdobył Nagrodę Starosty Bielskiego podczas jubileuszowych XXV Miniatur Teatralnych. Działalność teatralna stwarza dzieciom i młodzieży możliwość rozwijania kreatywności, umiejętności komunikacyjnych, pracy zespołowej oraz prezentowania własnej twórczości.

Ważnym kierunkiem rozwoju jest również aktywizowanie mieszkańców do współtworzenia oferty kulturalnej. Przykładem jest realizowany w 2026 roku projekt „Kulturalna Energia Wilamowic” w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne. Projekt rozpoczął się od diagnozy lokalnego potencjału kulturotwórczego i potrzeb mieszkańców, a następnie umożliwił mieszkańcom zgłaszanie własnych pomysłów na wydarzenia i inicjatywy kulturalne. Wybrane zostały m.in. inicjatywy „Mama, ale frajda!”, „Smacznie z kulturą”, „Malowane inspiracje”, „Power off, game on!” oraz „Wyprawa do dżungli”. Jest to istotny kierunek, ponieważ przesuwa akcent z kultury tworzonej wyłącznie przez instytucję na kulturę współtworzoną przez mieszkańców.

Kalendarz wydarzeń kulturalnych Gminy Wilamowice jest różnorodny i obejmuje wydarzenia o charakterze tradycyjnym, artystycznym, rodzinnym, edukacyjnym i integracyjnym. Szczególne znaczenie mają Wilamowskie Śmiegusty, które stanowią jedno z najważniejszych wydarzeń promujących lokalne dziedzictwo. W 2026 roku wydarzenie połączono z IV Festiwalem Kultury Wilamowskiej „Mulkjardmjuł”. W programie znalazły się występy orkiestr, zespołów regionalnych i grup tanecznych, warsztaty plastyczne i rękodzielnicze, degustacje przygotowane przez Koła Gospodyń Wiejskich oraz tradycyjny „chodzony wilamowski”. Wydarzenie pełni jednocześnie funkcję kulturalną, integracyjną, edukacyjną i promocyjną. Istotnym wydarzeniem także są również gminne dożynki, podczas których prezentowane są lokalne zespoły regionalne, orkiestry i grupy taneczne. Wydarzenie łączy tradycję rolniczą z prezentacją lokalnej twórczości artystycznej i jest przestrzenią spotkania mieszkańców wszystkich miejscowości gminy. Do kalendarza wydarzeń należą także Jarmark Wielkanocny i wydarzenia bożonarodzeniowe, koncerty noworoczne, koncerty orkiestr, wydarzenia plenerowe, pikniki rodzinne, festyny, wydarzenia historyczne i patriotyczne oraz różnego rodzaju warsztaty. W 2026 roku organizowano m.in. Piknik Militarno-Historyczny w Hecznarowicach, Piknik Rodzinny w Zasolu Bielańskim, wydarzenia plenerowe przy fontannie oraz cykl „Wakacje z Kulturą”. Ważnym elementem współczesnej oferty jest TALENTUM – Festiwal Młodych Artystów, skierowany do dzieci i młodzieży. Uczestnicy mogą prezentować swoje umiejętności w zakresie wokalu, muzyki, tańca, słowa i sztuk plastycznych. Wydarzenie tworzy przestrzeń do odkrywania i promowania lokalnych talentów oraz zachęca młodych mieszkańców do aktywnego uczestnictwa w kulturze. Jednocześnie oferta odpowiada również na potrzeby osób zainteresowanych współczesnymi formami kultury i muzyki. Przykładem jest organizowany w Pisarzowicach przegląd zespołów rockowych „RockQpały”, który w 2026 roku zgromadził zespoły reprezentujące różne odmiany muzyki rockowej i połączył część konkursową z koncertami, wydarzeniami dla dzieci i innymi atrakcjami.

Istotnym elementem potencjału kulturalnego Gminy Wilamowice jest **Muzeum Kultury Wilamowskiej**, będące samorządową instytucją kultury, której działalność koncentruje się na ochronie, dokumentowaniu, prezentowaniu i popularyzowaniu dziedzictwa kulturowego i historycznego Wilamowian. Muzeum prezentuje dziedzictwo związane przede wszystkim z językiem wilamowskim, lokalnymi tradycjami, strojem, obyczajami, muzyką i historią społeczności Wilamowic. Utworzenie Muzeum stanowiło ważny etap wieloletnich działań lokalnej społeczności na rzecz zachowania i ożywienia unikatowej kultury wilamowskiej. Nowoczesny obiekt, oddany do użytkowania w 2024 roku, został wyposażony w wystawę stałą wykorzystującą współczesne rozwiązania ekspozycyjne, w tym stanowiska interaktywne, makiety, ekrany panoramiczne i dotykowe. Pozwala to prezentować dziedzictwo Wilamowian w sposób atrakcyjny zarówno dla mieszkańców, jak i osób odwiedzających gminę. Szczególną wartością Muzeum jest połączenie funkcji muzealnej z działalnością edukacyjną. Placówka

przygotowuje lekcje muzealne, warsztaty i zajęcia skierowane do dzieci, młodzieży, nauczycieli, rodzin oraz dorosłych. Oferta edukacyjna obejmuje zarówno poznawanie historii i kultury Wilamowian, jak również naukę podstaw języka wilamowskiego, zagadnienia związane z wielojęzycznością, tradycyjnym strojem, zwyczajami i lokalnym dziedzictwem. Muzeum rozwija ofertę edukacyjną we współpracy ze szkołami i nauczycielami, dzięki czemu staje się ważnym partnerem lokalnego systemu edukacji regionalnej. Znaczenie Muzeum wykracza jednak poza edukację regionalną. Placówka prowadzi działalność wystawienniczą, wydawniczą, naukową i popularyzatorską, udostępniając mieszkańcom i zainteresowanym osobom publikacje dotyczące Wilamowic, historii, kultury, języka, stroju i tradycji. Część materiałów jest dostępna bezpłatnie w formie cyfrowej, co zwiększa dostępność dziedzictwa również dla osób, które nie mogą bezpośrednio odwiedzić placówki. Istotnym obszarem działalności jest ochrona i rewitalizacja języka wilamowskiego. Muzeum uczestniczy w działaniach służących dokumentowaniu, popularyzowaniu i nauczaniu języka wymysiöeryś. Podejmowane są m.in. działania edukacyjne dla dzieci i młodzieży, kursy językowe, przygotowywanie materiałów dydaktycznych i słowników. Przykładem jest projekt dotyczący opracowania słownika zawierającego około 2500 haseł, który ma wspierać naukę języka, szczególnie wśród młodych dorosłych, oraz wzmacniać więzi międzypokoleniowe. Muzeum aktywnie uczestniczy także w przywracaniu tradycyjnych umiejętności i form rękodzieła. Przykładem są działania związane z odtwarzaniem tradycji wykonywania wilamowskiej koronki klockowej i galonów, które były charakterystycznym elementem tradycyjnego stroju. Tego typu przedsięwzięcia mają szczególną wartość, ponieważ nie ograniczają się do prezentowania zabytków, lecz umożliwiają przekazywanie praktycznych umiejętności kolejnym pokoleniom. Działaniom tym towarzyszą warsztaty, wystawy, spotkania, materiały edukacyjne i działania popularyzatorskie. Ważnym kierunkiem działalności Muzeum jest również organizowanie wydarzeń kulturalnych i społecznych. Placówka staje się miejscem spotkań mieszkańców, koncertów, wydarzeń muzycznych, spotkań autorskich, wystaw czasowych, warsztatów, wydarzeń rodzinnych oraz przedsięwzięć związanych z lokalnym i ponadlokalnym dziedzictwem kulturowym. W ostatnim okresie organizowano m.in. Wilamowskie Spotkania Muzyczne, Noc Muzeów, wydarzenia poświęcone kulturze innych regionów, wakacyjne działania edukacyjne dla dzieci i młodzieży oraz wystawy czasowe. Na szczególne podkreślenie zasługuje otwartość Muzeum na dialog międzykulturowy. Przykładem jest projekt „Dialog Tradycji”, w ramach którego prezentowana była kultura huculska, obejmująca zarówno działania edukacyjne, jak i muzyczne. Pokazuje to, że ochrona lokalnej tożsamości nie musi oznaczać zamknięcia na inne kultury – przeciwnie, może stanowić punkt wyjścia do poznawania i prezentowania różnorodności kulturowej. Muzeum pełni również funkcję miejsca współpracy pomiędzy różnymi środowiskami lokalnymi. Organizowane są w nim przedsięwzięcia edukacyjne skierowane do uczniów wszystkich szkół gminy, czego przykładem są Gminne Targi Edukacyjne dla uczniów klas ósmych. Łączenie

funkcji kulturalnej i edukacyjnej wzmacnia rolę Muzeum jako miejsca spotkania młodych mieszkańców, edukacji regionalnej i prezentowania lokalnego dziedzictwa.

Istotnym elementem systemu kultury Gminy Wilamowice jest **Gminna Biblioteka Publiczna** wraz z filiami w Dankowicach, Heczmarowicach, Pisarzowicach i Starej Wsi. Sieć biblioteczna zapewnia mieszkańcom poszczególnych miejscowości dostęp do książek, czasopism i innych materiałów edukacyjnych, pełniąc jednocześnie funkcję lokalnych miejsc kontaktu z kulturą, wiedzą i informacją.

Biblioteka dysponuje znaczącym zasobem materialnym – na koniec 2024 r. jej księgozbiór obejmował 80 502 woluminy, w tym ponad 43 tys. pozycji literatury pięknej, ponad 20 tys. książek dla dzieci i młodzieży oraz ponad 16 tys. publikacji popularnonaukowych. W 2024 r. zakupiono kolejne 1 323 egzemplarze, a mieszkańcy korzystali również z cyfrowego dostępu do publikacji za pośrednictwem platformy Legimi. Skala korzystania z biblioteki wskazuje, że pozostaje ona aktywną i potrzebną mieszkańcom instytucją publiczną. W 2024 r. zarejestrowanych było 2 070 czytelników, odnotowano 15 981 odwiedzin, udostępniono 34 486 materiałów bibliotecznych, a bibliotekarze udzielili 4 184 informacji. Dane te pokazują, że biblioteka pełni funkcję znacznie szerszą niż tradycyjne udostępnianie księgozbioru. Istotnym obszarem działalności biblioteki jest upowszechnianie czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży. Placówka uczestniczy w ogólnopolskich akcjach promujących czytanie, w tym w Ogólnopolskim Tygodniu Czytania Dzieciom i Tygodniu Bibliotek. Podejmowane działania mają na celu nie tylko rozwijanie zainteresowania książką, ale również wspieranie rozwoju językowego, emocjonalnego, intelektualnego i społecznego dzieci. Biblioteka może być również postrzegana jako ważne miejsce edukacji nieformalnej i rozwoju osobistego mieszkańców. Dostęp do literatury, informacji, materiałów edukacyjnych oraz organizowanych zajęć daje mieszkańcom możliwość rozwijania zainteresowań i kompetencji niezależnie od wieku. Jest to szczególnie istotne w kontekście idei uczenia się przez całe życie oraz budowania społeczeństwa opartego na wiedzy. Ważne jest również terytorialne znaczenie sieci bibliotecznej. Obecność filii w poszczególnych miejscowościach powoduje, że biblioteka pozostaje instytucją bliską mieszkańcom i pełni funkcję lokalnego miejsca spotkań, szczególnie dla dzieci, młodzieży, rodzin i seniorów. W ten sposób biblioteki wspierają przeciwdziałanie izolacji społecznej oraz wzmacniają lokalne więzi. Na uwagę zasługuje również powiązanie biblioteki z dziedzictwem kulturowym Wilamowic. Biblioteka funkcjonuje w ramach **Gminnego Centrum Zachowania Dziedzictwa Kulturowego, Informacji i Edukacji w Wilamowicach**, w którym prowadzone są inicjatywy związane z upowszechnianiem i propagowaniem kultury wilamowskiej. Stwarza to możliwości dalszego rozwijania współpracy pomiędzy biblioteką, Muzeum Kultury Wilamowskiej, M-GOK, szkołami i organizacjami społecznymi w zakresie dokumentowania, popularyzowania i przekazywania lokalnego dziedzictwa kolejnym pokoleniom. Istotnym elementem lokalnej infrastruktury kulturalnej Gminy Wilamowice jest **Gminne Centrum Działań Twórczych w Pisarzowicach**, będące filią Miejsko-

Gminnego Ośrodka Kultury w Wilamowicach. Placówka pełni funkcję lokalnego centrum aktywności kulturalnej, edukacyjnej i integracyjnej. Oferta GCDT obejmuje 24 sekcje i formy zajęć skierowane do dzieci, młodzieży i dorosłych. Obejmuje ona m.in. zajęcia muzyczne, teatralne, plastyczne, ceramiczne, rękodzielnicze, kulinarne i taneczne, a także jogę, zumbę, zajęcia językowe oraz Akademię Malucha i Akademię Złotego Wieku. W placówce działa również Zespół Regionalny „Pisarzowianki”. GCDT jest także miejscem organizacji warsztatów, wydarzeń artystycznych i inicjatyw skierowanych do dzieci i młodzieży. Placówka stanowi przestrzeń rozwijania zainteresowań i talentów, aktywnego spędzania czasu wolnego oraz integracji mieszkańców. Przykładem jest organizowany w GCDT Festiwal „Talentum”, którego celem jest rozwijanie uzdolnień artystycznych dzieci i młodzieży, prezentowanie ich talentów oraz tworzenie możliwości dalszego rozwoju. Znaczenie Gminnego Centrum Działań Twórczych wykracza poza działalność kulturalną. Placówka pełni funkcję lokalnego miejsca spotkań, edukacji pozaformalnej i aktywizacji mieszkańców, uzupełniając działalność M-GOK, biblioteki i Muzeum Kultury Wilamowskiej. Szczególną wartością jest szeroki przekrój wiekowy odbiorców – od dzieci w wieku przedszkolnym po seniorów – oraz połączenie działań artystycznych, edukacyjnych, rekreacyjnych i integracyjnych.

System kultury Gminy Wilamowice tworzą wzajemnie uzupełniające się instytucje i aktywności: Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, Muzeum Kultury Wilamowskiej oraz Gminna Biblioteka Publiczna wraz z filiami. Ich działalność obejmuje nie tylko organizowanie wydarzeń kulturalnych, ale również edukację, rozwój zainteresowań, ochronę dziedzictwa, promocję czytelnictwa, aktywizację mieszkańców oraz tworzenie przestrzeni do spotkania i integracji. Szczególnym potencjałem gminy jest możliwość łączenia tradycyjnych funkcji instytucji kultury z nowoczesnymi formami edukacji, uczestnictwa i aktywności społecznej.

Sport i aktywność fizyczna stanowią istotny element życia społecznego mieszkańców Gminy Wilamowice. System sportu lokalnego opiera się przede wszystkim na działalności klubów i stowarzyszeń sportowych, bazie sportowo-rekreacyjnej gminy, aktywności szkół oraz inicjatywach kierowanych do dzieci, młodzieży i osób dorosłych. Istotną rolę odgrywają również wydarzenia sportowe o charakterze rekreacyjnym i integracyjnym, które sprzyjają aktywnemu spędzaniu czasu oraz budowaniu więzi lokalnych.

Na terenie gminy funkcjonują kluby sportowe prowadzące działalność w poszczególnych sołectwach. W 2026 r. Gmina Wilamowice, w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadań z zakresu upowszechniania kultury fizycznej i sportu, wsparła działalność siedmiu organizacji: LKS „Wilamowiczanka” w Wilamowicach, LKS „Pionier” w Pisarzowicach, LKS „Pasjonat” w Dankowicach, LKS „Sokół” w Hecznarowicach, UKS „Victoria” w Starej Wsi, UKS im. „PTG Sokół” w Pisarzowicach oraz TKKF Ognisko „Żywioł Wilamowice”. Zakres realizowanych zadań obejmuje przede wszystkim szkolenie

dzieci i młodzieży, a także organizację przedsięwzięć sportowo-rekreacyjnych. Najbardziej rozwiniętą dyscypliną sportową na terenie gminy pozostaje piłka nożna. Szkolenie dzieci i młodzieży w tej dyscyplinie prowadzą LKS „Wilamowiczanka”, LKS „Pionier”, LKS „Pasjonat” oraz LKS „Sokół”. W 2026 r. na realizację tych zadań przeznaczono łącznie 240 000 zł, co wskazuje na znaczącą rolę klubów piłkarskich w lokalnym systemie aktywności dzieci i młodzieży. W przypadku UKS „Victoria” oferta obejmuje piłkę nożną, szachy i tenis stołowy, natomiast UKS im. „PTG Sokół” prowadzi szkolenie w judo i piłce ręcznej. TKKF „Żywioł” koncentruje się natomiast na organizacji imprez sportowo-rekreacyjnych i popularyzowaniu aktywnego stylu życia. Ważną funkcję pełnią również organizacje sportowe o profilu rekreacyjnym. Ich działalność wykracza poza sport wyczynowy i obejmuje organizację wydarzeń dostępnych dla szerszej grupy mieszkańców. Przykładem jest działalność TKKF „Żywioł Wilamowice”, które w 2026 r. realizuje działania promujące sport i rekreację, a także zrealizowało w Hecznarowicach projekt utworzenia ogólnodostępnej strefy aktywności dla dzieci, rodziców i opiekunów. Projekt obejmował urządzenia zabawowe i bezpieczną nawierzchnię, tworząc miejsce służące zarówno aktywności ruchowej, jak i integracji mieszkańców.

Istotnym elementem lokalnego systemu sportowego jest infrastruktura. Gmina dysponuje boiskami sportowymi i wielofunkcyjnymi, obiektami klubowymi oraz infrastrukturą umożliwiającą prowadzenie zajęć sportowych. Wśród obiektów pozostających w zasobie gminnym znajdują się m.in. obiekty sportowe LKS „Sokół” w Hecznarowicach, LKS „Wilamowiczanka” w Wilamowicach oraz LKS „Pionier” w Pisarzowicach, a także boiska wielofunkcyjne w Hecznarowicach i Zasolu Bielańskim. Gmina posiada również boisko do piłki nożnej ze sztuczną nawierzchnią, boiska wielofunkcyjne oraz siłownie zewnętrzne.

Sport jest także ważnym elementem aktywności szkolnej. Szkoły podstawowe dysponują salami gimnastycznymi i infrastrukturą sportową, a uczniowie mogą uczestniczyć w zajęciach i współzawodnictwie sportowym, również poprzez działalność uczniowskich klubów sportowych. Pozwala to na łączenie sportu powszechnego z rozwojem uzdolnień i talentów sportowych. Oprócz regularnej działalności klubów istotną rolę odgrywają wydarzenia sportowe o charakterze otwartym i rodzinnym. Przykładem jest Gminny Rajd Rowerowy, którego XV edycja w sierpniu 2026 r. zgromadziła ponad 300 uczestników. Wydarzenie łączy aktywność fizyczną z rekreacją i integracją mieszkańców, pokazując, że sport w gminie może pełnić również funkcję społeczną i wspólnotową. Analizując system sportu w Gminie Wilamowice, należy zwrócić uwagę na jego lokalny i środowiskowy charakter. Kluby sportowe są silnie związane z poszczególnymi sołectwami, dzięki czemu pełnią nie tylko funkcję szkoleniową, lecz również integracyjną. Stanowią miejsca aktywności dzieci i młodzieży, angażują rodziców i wolontariuszy oraz współtworzą lokalną tożsamość poszczególnych miejscowości. Sport w Gminie Wilamowice można postrzegać jako ważny zasób rozwoju społecznego. Jego mocną stroną jest obec-

ność aktywnych klubów w większości miejscowości, zaangażowanie w szkolenie dzieci i młodzieży, istniejąca infrastruktura oraz rozwijające się inicjatywy rekreacyjne.

2.9. Zdrowie

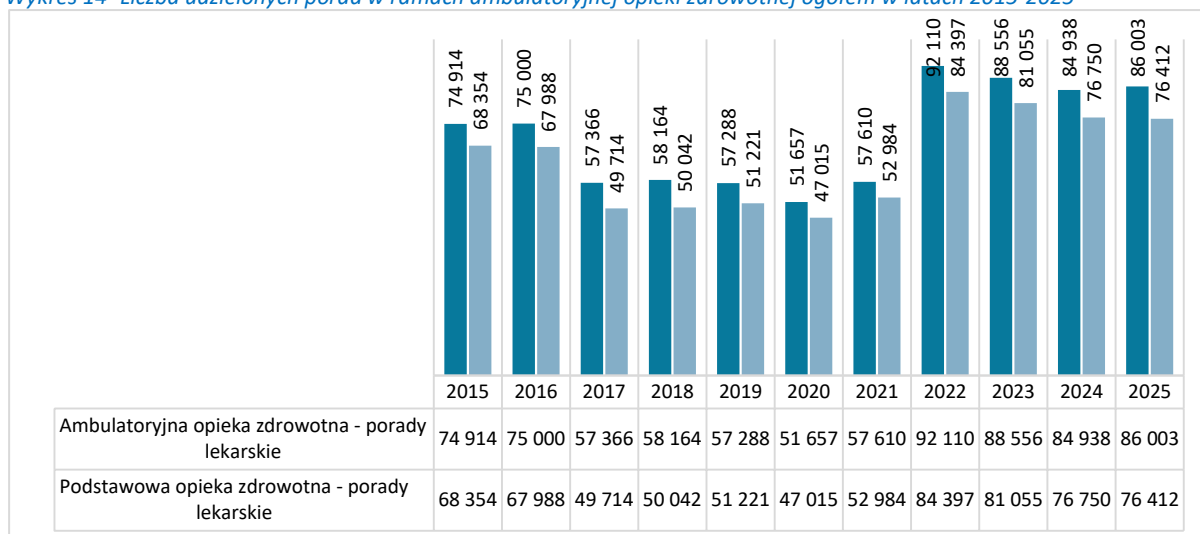
Na terenie Gminy Wilamowice funkcjonują placówki zapewniające mieszkańcom dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej, rehabilitacji oraz innych świadczeń medycznych. Należą do nich:

- NZOZ MEDYK w Wilamowicach,
- NZOZ Rehabilitacja Justyna Noculak-Moskal w Wilamowicach/Pisarzowicach,
- Vera-Med Sp. z o.o. NZOZ – Zakład Lecznictwa Otwartego w Wilamowicach/Pisarzowicach,
- Danmed s.c. NZOZ – Poradnia Lekarza Rodzinnego w Dankowicach.

Na terenie gminy brakuje przychodni specjalistycznych. Dostęp mieszkańców do leków i podstawowych usług farmaceutycznych zapewnia 5 aptek: 2 w Wilamowicach, 2 w Pisarzowicach oraz 1 w Dankowicach. Rozmieszczenie placówek ochrony zdrowia i aptek na terenie gminy zapewnia mieszkańcom dostęp do podstawowych usług zdrowotnych w miejscu zamieszkania lub jego bezpośrednim sąsiedztwie. Istotne znaczenie ma również funkcjonowanie placówki rehabilitacyjnej, która uzupełnia ofertę lokalnego systemu ochrony zdrowia.

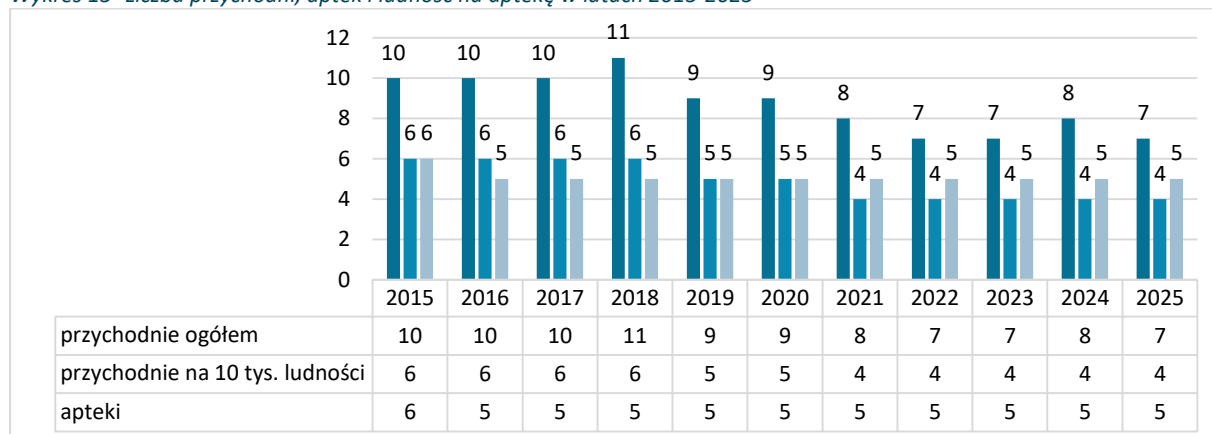
W latach 2015–2025 liczba porad ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w Gminie Wilamowice ulegała zmianom. Najniższy poziom odnotowano w 2020 r. – 51 657 porad, natomiast od 2021 r. liczba świadczeń wyraźnie wzrosła. W 2025 r. udzielono 86 003 porad, w tym 76 412 porad podstawowej opieki zdrowotnej (POZ). Oznacza to, że mieszkańcy w dużym stopniu korzystają z podstawowej opieki zdrowotnej, która stanowi około 89% wszystkich porad ambulatoryjnych. Jednocześnie zmniejszyła się liczba przychodni. W 2015 r. funkcjonowało ich 10, natomiast w 2025 r. – 7, co oznacza spadek o 30%. Liczba aptek pozostawała bardziej stabilna – od 2016 r. działało ich 5. Obrazują to poniższe wykresy.

Wykres 14- Liczba udzielonych porad w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej ogółem w latach 2015-2025

źródło: dane Głównego Urzędu Statystycznego

Wykres 15- Liczba przychodni, aptek i ludność na aptekę w latach 2015-2025

źródło: dane Głównego Urzędu Statystycznego

Zapotrzebowanie mieszkańców na świadczenia zdrowotne pozostaje wysokie. Zmniejszająca się liczba przychodni może zwiększać obciążenie funkcjonujących placówek. Szczęólnego znaczenia nabiera dostęp do lekarzy, diagnostyki i świadczeń dla osób starszych oraz przewlekle chorych. Zasadne jest rozwijanie profilaktyki i edukacji zdrowotnej, w tym działań dotyczących aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia. Ważna jest współpraca ochrony zdrowia z pomocą społeczną, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami lokalnymi, szczególnie w zakresie wsparcia osób starszych, z niepełnosprawnościami i przewlekle chorych.

2.10. Bezpieczeństwo na terenie Gminy Wilamowice

Bezpieczeństwo mieszkańców stanowi jeden z istotnych elementów jakości życia i funkcjonowania lokalnej wspólnoty. W Gminie Wilamowice system bezpieczeństwa tworzą przede wszystkim służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo i porządek publiczny, jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, system ratownictwa oraz działania samorządu związane z ochroną ludności, zarządzaniem kryzysowym i edukacją mieszkańców.

Za bezpieczeństwo i porządek publiczny na terenie Gminy Wilamowice odpowiada Komisariat Policji w Kobiernicach, a zadania związane z ochroną przeciwpożarową i ratownictwem realizują przede wszystkim jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych. Na terenie Gminy Wilamowice funkcjonuje 5 jednostek OSP: w Wilamowicach, Pisarzowicach, Dankowicach, Heczmarowicach i Starej Wsi. Wszystkie jednostki są włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, co stanowi istotny element potencjału ratowniczego gminy. OSP Wilamowice i OSP Pisarzowice wchodziły ponadto w skład Kompanii Odwodowej Komendy Miejskiej PSP w Bielsku-Białej. Istotnym zasobem gminy jest wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w działalność ochotniczych służb ratowniczych. W 2024 r. wszystkie jednostki OSP skupiały łącznie 648 osób, w tym 417 mężczyzn, 88 kobiet oraz 143 członków Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych. Oznacza to, że działalność strażacka ma nie tylko wymiar ratowniczy, lecz również społeczny i wychowawczy. Szczególnie znaczenie ma funkcjonowanie Młodzieżowych

wych Drużyn Pożarniczych, które kształtują wśród dzieci i młodzieży odpowiedzialność, współpracę, umiejętność reagowania w sytuacjach zagrożenia oraz postawy obywatelskie. Potencjał jednostek OSP jest wykorzystywany nie tylko podczas pożarów, ale również w przypadku wypadków, podtopień, intensywnych opadów, wichur i innych zdarzeń wymagających szybkiej interwencji. Znaczenie tego systemu szczególnie wyraźnie ujawniło się podczas występujących na terenie gminy zdarzeń pogodowych. W 2024 r. intensywne i długotrwałe opady doprowadziły do znacznych szkód powodziowych. Uszkodzeniu uległa infrastruktura drogowa, obiekty użyteczności publicznej oraz budynki na terenie gminy. Zagrożenie powodziowe należy uznać za jeden z istotnych czynników wpływających na bezpieczeństwo mieszkańców Gminy Wilamowice. Potwierdzeniem tego są również działania podejmowane w 2024 r., kiedy w związku z intensywnymi opadami, prognozowanymi burzami oraz przekroczeniem stanów ostrzegawczych rzek wprowadzono na terenie gminy pogotowie przeciwpowodziowe. W sytuacji zagrożenia gmina uruchamiała działania prewencyjne oraz punkty dystrybucji worków z piaskiem w poszczególnych miejscowościach. Doświadczenia związane z powodziami i gwałtownymi zjawiskami atmosferycznymi wskazują, że bezpieczeństwo mieszkańców należy rozpatrywać również w kontekście odporności lokalnej społeczności na sytuacje kryzysowe. Obejmuje ona nie tylko sprawność służb, ale również przygotowanie samych mieszkańców do właściwego reagowania, znajomość procedur alarmowych oraz umiejętność udzielania pierwszej pomocy. W tym kierunku Gmina Wilamowice rozwija działania związane z ochroną ludności i obroną cywilną. Gmina pozyskała środki na szkolenia mające na celu przygotowanie lokalnych struktur do realizacji zadań z zakresu ochrony ludności oraz zwiększenie zdolności reagowania w sytuacjach kryzysowych. W 2026 r. prowadzona jest również edukacja mieszkańców dotycząca reagowania na różnego rodzaju zagrożenia, w tym pożary, powódzie, wypadki drogowe, awarie zasilania, cyberzagrożenia, zdarzenia masowe czy sytuacje związane z konfliktem zbrojnym. Ważnym elementem systemu bezpieczeństwa jest również edukacja dzieci i młodzieży. Na terenie gminy prowadzone są działania dotyczące bezpieczeństwa w ruchu drogowym, ochrony przeciwpożarowej i reagowania na zagrożenia. Przykładem jest organizowana w szkołach akcja „Świeć przykładem”, poświęcona bezpieczeństwu pieszych i stosowaniu elementów odblaskowych. W działania te angażowane są wspólnie Policja, strażacy, ratownicy medyczni oraz szkoły, co sprzyja budowaniu kompleksowego systemu edukacji dla bezpieczeństwa.

Dane Komisariatu Policji w Kobiernicach wskazują, że w latach 2024–2025 ogólna liczba przestępstw na terenie Gminy Wilamowice zmniejszyła się ze 158 do 144, co należy ocenić pozytywnie. Jednocześnie liczba interwencji w miejscach publicznych wzrosła z 1 097 do 1 146, natomiast liczba interwencji domowych spadła ze 110 do 99. Istotnym problemem społecznym pozostaje przemoc domowa. Liczba postępowań dotyczących przestępstwa z art. 207 Kodeksu karnego wzrosła z 3 w 2024 r. do 8 w 2025 r., a liczba prowadzonych procedur „Niebieskie Karty” zwiększyła się z 22 do 26. Wskazuje to

na potrzebę dalszego rozwijania działań profilaktycznych i systemu wsparcia osób oraz rodzin doświadczających przemocy. W zakresie zagrożeń dotyczących dzieci i młodzieży odnotowano 3 przypadki upicia się osób małoletnich w 2024 r. i 2 w 2025 r. Liczba przypadków ujawnienia narkotyków dotyczących osób pełnoletnich wzrosła natomiast z 2 do 3. Ważnym elementem poprawy bezpieczeństwa może być rozwój monitoringu wizyjnego, którego rozszerzenie rekomenduje również Policja. Istotne pozostaje także wzmacnianie współpracy Policji, pomocy społecznej, placówek oświatowych i innych instytucji w zakresie przeciwdziałania przemocy, uzależnieniom oraz zagrożeniom dotyczącym dzieci i młodzieży.

Bezpieczeństwo w gminie ma również wymiar społeczny. Istotną rolę odgrywają lokalne więzi, sąsiedzka pomoc i gotowość mieszkańców do angażowania się w sytuacjach zagrożenia. Doświadczenia związane z intensywnymi zjawiskami pogodowymi pokazały znaczenie współpracy mieszkańców, samorządu i służb. W sytuacjach kryzysowych szczególnie ważna jest możliwość szybkiego dotarcia z informacją do mieszkańców oraz zapewnienie wsparcia osobom, które z różnych powodów mają ograniczoną zdolność do samodzielnego reagowania. Z punktu widzenia polityki społecznej szczególnej uwagi wymagają osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, osoby samotne oraz rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej. W przypadku wystąpienia powodzi, pożaru, awarii infrastruktury lub innych zdarzeń kryzysowych grupy te mogą wymagać dodatkowej pomocy w ewakuacji, zabezpieczeniu podstawowych potrzeb oraz uzyskaniu informacji. W tym zakresie istotna może być współpraca służb ratowniczych z pomocą społeczną, placówkami oświatowymi, ochroną zdrowia, organizacjami pozarządowymi.

2.11. Niepełnosprawność i Seniorzy

Niepełnosprawność to stan, w którym zdolność do samodzielnego funkcjonowania osoby jest ograniczona ze względu na trwałe lub długotrwałe zaburzenia w funkcjonowaniu fizycznym, psychicznym, wzrokowym, słuchowym, intelektualnym lub innego rodzaju. Osoby z niepełnosprawnością mogą potrzebować różnorodnego wsparcia: rehabilitacji, pomocy opiekuńczej, terapeutycznej, asystencji, adaptacji środowiska oraz integracji społecznej.

Niepełnosprawność pozostaje jedną z istotnych przyczyn korzystania z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilamowicach. W analizowanym okresie liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tego powodu utrzymywała się na wysokim poziomie. W 2023 r. niepełnosprawność była przyczyną udzielenia pomocy 79 rodzinom, obejmując 156 osób. W 2024 r. odnotowano nieznaczny spadek liczby rodzin do 75, przy jednoczesnym zmniejszeniu liczby osób do 127. W 2025 r. nastąpił natomiast wzrost liczby rodzin do 89, podczas gdy liczba osób objętych pomocą wyniosła 155. Oznacza to, że w latach 2023–2025 liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu niepełnosprawności

wzrosła o 10 rodzin, tj. o 12,7%. Jednocześnie liczba osób objętych pomocą w 2025 r. była niemal taka sama jak w 2023 r. – odpowiednio 155 i 156 osób. Dane wskazują więc, że niepełnosprawność stanowi trwałą i znaczącą przesłankę korzystania ze wsparcia GOPS, a jej znaczenie nie wykazuje tendencji do trwałego zmniejszania się. Na uwagę zasługuje również relatywnie wysoka liczba osób przypadających na rodzinę korzystającą z pomocy z tego powodu. W 2025 r. było to średnio około 1,7 osoby na rodzinę, co może wskazywać, że w części gospodarstw domowych problem niepełnosprawności dotyczy więcej niż jednego członka rodziny lub że sytuacja osoby z niepełnosprawnością wpływa na funkcjonowanie całego gospodarstwa domowego. Niepełnosprawność należy zatem postrzegać nie tylko jako przyczynę wymagającą zabezpieczenia dochodowego, ale również jako czynnik mogący prowadzić do ograniczenia samodzielności, zwiększenia kosztów utrzymania i opieki, trudności w podejmowaniu lub utrzymaniu zatrudnienia oraz zwiększonego zapotrzebowania na usługi społeczne i opiekuńcze. Wsparcia mogą wymagać zarówno osoby z niepełnosprawnościami, jak i ich rodziny, w szczególności w zakresie opieki, rehabilitacji, aktywizacji społecznej i zawodowej oraz dostępu do usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb. Z punktu widzenia planowania lokalnej polityki społecznej istotne jest zatem rozwijanie środowiskowych i dostępnych lokalnie form wsparcia, które pozwalają osobom z niepełnosprawnościami możliwie długo funkcjonować w środowisku rodzinnym i społecznym. Ważnym kierunkiem powinno być również wzmacnianie wsparcia dla opiekunów oraz poprawa dostępu do rehabilitacji, usług opiekuńczych, poradnictwa i aktywizacji społecznej i zawodowej.

Gmina Wilamowice realizuje **specjalistyczne usługi opiekuńcze** w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Są to usługi świadczone osobom z zaburzeniami psychicznymi, które wymagają szczególnego wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Ich celem jest pomoc w zaspokajaniu potrzeb życiowych, podtrzymanie lub rozwijanie samodzielności oraz poprawa jakości życia osoby potrzebującej pomocy. Adresatami usług są osoby z zaburzeniami psychicznymi (w rozumieniu ustawy o ochronie zdrowia psychicznego), oraz osoby, które z powodu choroby psychicznej, niepełnosprawności intelektualnej, autyzmu, zaburzeń osobowości lub innego zaburzenia wymagają wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Celem SUO jest umożliwienie osobie pozostania w środowisku domowym, rozwijanie umiejętności społecznych i życiowych, zapobieganie izolacji i wykluczeniu społecznemu, wspieranie rodziny w opiece nad osobą niesamodzielną, usprawnianie funkcji poznawczych, emocjonalnych i społecznych. Usługi te są dostosowane do indywidualnych potrzeb i mogą obejmować m.in.: treningi umiejętności społecznych i interpersonalnych, pomoc w codziennych czynnościach (np. higiena, przygotowanie posiłków, gospodarowanie pieniędzmi), terapię zajęciową, ruchową, logopedyczną, psychologiczną, wsparcie w leczeniu i rehabilitacji, motywowanie do aktywności społecznej i zawodowej, wsparcie dla rodziny (edukacja, instruktaż, porad-

nictwo). Usługi te stanowią istotną formę wsparcia osób wymagających specjalistycznej pomocy w codziennym funkcjonowaniu oraz ich rodzin, umożliwiając osobom korzystającym ze świadczeń pozostawanie w środowisku domowym. W latach 2023–2025 widoczny jest wzrost liczby osób, którym przyznano świadczenia. W 2023 r. było to 5 osób, w 2024 r. – 7 osób, natomiast w 2025 r. już 8 osób. Jednocześnie zwiększała się liczba rodzin korzystających ze wsparcia – z 5 w 2023 r. do 8 w 2025 r., a liczba osób w tych rodzinach wzrosła z 20 do 30. W analizowanym okresie zmniejszyła się natomiast liczba zrealizowanych świadczeń – z 702 w 2023 r. do 638 w 2024 r. i 528 w 2025 r.. Wraz ze spadkiem liczby świadczeń zmniejszyła się również ich łączna wartość – z 87 670 zł w 2023 r. do 81 470 zł w 2025 r. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela. Dane wskazują na zwiększające się zapotrzebowanie na specjalistyczne wsparcie ze strony kolejnych osób i rodzin, przy jednoczesnym zmniejszeniu liczby realizowanych świadczeń. Specjalistyczne usługi opiekuńcze pełnią ważną funkcję w systemie wsparcia społecznego, ponieważ pozwalają ograniczać ryzyko izolacji społecznej i pogłębiania się problemów związanych z zaburzeniami psychicznymi, a także wspierają rodziny w sprawowaniu opieki nad osobami wymagającymi specjalistycznego wsparcia. W perspektywie strategicznej istotne jest utrzymanie dostępności tych usług oraz dostosowywanie ich zakresu do zmieniających się potrzeb mieszkańców. Rosnąca liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług wskazuje również na potrzebę rozwijania środowiskowego systemu wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi, obejmującego nie tylko usługi opiekuńcze, ale również działania aktywizujące, integracyjne, poradnictwo i wsparcie rodzin. Szczególne znaczenie może mieć w tym zakresie współpraca pomocy społecznej, ochrony zdrowia, placówek wsparcia oraz organizacji pozarządowych.

Tabela 8- Specjalistyczne usługi opiekuńcze realizowane w latach 2023-2025

Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi					
Rok	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2023	5	702	87670	5	20
2024	7	638	88040	6	24
2025	8	528	81470	8	30

źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilamowicach

Usługi opiekuńcze stanowią istotną formę wsparcia osób, które z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności wymagają pomocy w codziennym funkcjonowaniu, a jednocześnie nie mają możliwości zapewnienia niezbędnej opieki we własnym zakresie. W Gminie Wilamowice wsparcie to jest kierowane do osób i rodzin, które potrzebują pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych oraz w utrzymaniu możliwie samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania. W latach 2023–2025 liczba osób, którym przyznano świadczenie w formie usług opiekuńczych, utrzymywała się na zbliżonym poziomie. W 2023 r. z usług skorzystały 23 osoby, w 2024 r. również 23 osoby, nato-

miast w 2025 r. liczba ta wzrosła do 25 osób. Liczba rodzin objętych wsparciem wynosiła odpowiednio 23, 23 i 24, a liczba osób w tych rodzinach – 29, 30 i 30. W analizowanym okresie zmieniała się natomiast intensywność udzielanego wsparcia. W 2023 r. zrealizowano 1 554 świadczenia na łączną kwotę 20 800 zł. W 2024 r. liczba świadczeń zmniejszyła się do 1 420, a ich wartość wyniosła 15 007 zł. W 2025 r. odnotowano ponowny wzrost do 1 488 świadczeń, przy jednoczesnym znacznym zwiększeniu kwoty świadczeń do 27 275 zł. Rzeczywisty koszt realizacji usług opiekuńczych jest wyższy niż odpłatność ponoszona przez osoby korzystające z tych usług. Na całkowity koszt usługi składają się nie tylko wynagrodzenia osób świadczących usługi, ale również koszty związane z ich zatrudnieniem i organizacją pracy, w tym szkolenia, badania, koszty dojazdów, składki na Fundusz Pracy oraz odpis na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych. Odpłatność ponoszona przez klientów stanowi jedynie część rzeczywistego kosztu usługi. Pozostała część finansowana jest ze środków Gminy Wilamowice. Oznacza to, że Gmina ponosi znacznie większe wydatki na zapewnienie mieszkańcom usług opiekuńczych, niż wynikałoby to z samych opłat wnoszonych przez osoby korzystające ze wsparcia. Wysokość odpłatności jest ustalana z uwzględnieniem sytuacji dochodowej osób korzystających z usług, dlatego w wielu przypadkach ich udział w kosztach jest ograniczony. System ten umożliwia korzystanie z niezbędnej pomocy również osobom o niższych dochodach.

Zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze w Gminie Wilamowice utrzymuje się na względnie stałym, lecz istotnym poziomie. Niewielki wzrost liczby osób korzystających z usług w 2025 r. może mieć znaczenie w kontekście postępującego starzenia się mieszkańców oraz rosnącego zapotrzebowania na pomoc osób, które ze względu na stan zdrowia lub ograniczoną samodzielność nie są w stanie w pełni funkcjonować bez wsparcia. Istotne jest dalsze rozwijanie usług świadczonych w miejscu zamieszkania, ponieważ pozwalają one ograniczać ryzyko izolacji społecznej i przedwczesnej konieczności korzystania z całodobowych form opieki. Ważne pozostaje również wspieranie rodzin i opiekunów osób zależnych, którzy często przejmują znaczną część obowiązków związanych z codzienną opieką. Wraz ze zmianami demograficznymi należy uwzględniać możliwość wzrostu zapotrzebowania na usługi opiekuńcze, w tym ich dostępność w poszczególnych sołectwach, elastyczność godzinową oraz rozwój innych usług wspierających samodzielne życie osób starszych, chorych i z niepełnosprawnościami.

Tabela 9- Usługi opiekuńcze realizowane w latach 2023-2025

Rok	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2023	23	1554	20800	23	29
2024	23	1420	15007	23	30
2025	25	1488	27275	24	30

źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilamowicach

Na rzecz osób z niepełnosprawnością Gmina Wilamowice realizuje **Program Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością**. Program oferuje wsparcie na rzecz dzieci z orzeczeniem od ukończenia 2 roku życia do 16 roku życia oraz osób z orzeczeniem w stopniu znacznym lub umiarkowanym lub z orzeczeniem równoważnym. Program ma na celu zapewnienie ogólnodostępnego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami poprzez usługi asystenta, które pomagają w codziennych czynnościach, funkcjonowaniu społecznym i realizacji celów. Zasady Programu obejmują wsparcie przy czynnościach samoobsługowych i domowych, przemieszczaniu się, a także w podejmowaniu aktywności życiowej i komunikacji z otoczeniem. Celem programu jest wprowadzenie ogólnodostępnego wsparcia, wsparcie w codziennym życiu, funkcjonowanie w życiu społecznym, przeciwdziałanie wykluczeniu, zwiększenie samodzielności. Asystent pomaga w czynnościach takich, jak higiena osobista, prowadzenie gospodarstwa domowego, załatwianie spraw urzędowych, a także w przemieszczaniu się czy kontaktach z otoczeniem. Asystent nie wyręcza i nie podejmuje decyzji za osobę z niepełnosprawnością, a jedynie pomaga jej w wykonywaniu tych czynności. Uczestnik nie ponosi odpłatności za usługi asystencji osobistej. W 2024 roku wsparciem asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością objętych było 35 osób. Zrealizowano 4934 godziny usług asystenckich. Koszt realizacji programu wyniósł 294 415 zł. Natomiast w 2025 roku wsparciem asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością objętych było 49 osób. Usługi asystenckie świadczyło 32 asystentów. Zrealizowano 6733 godziny usług asystenckich. Koszt realizacji programu wyniósł 396 402 zł. Zaobserwowany wzrost liczby uczestników i kosztów realizacji programu świadczy o zwiększającym się zapotrzebowaniu na usługi asystenckie, rosnącej świadomości mieszkańców dotyczącej dostępnych form wsparcia oraz skuteczniejszym docieraniu do osób wymagających pomocy. Program stał się ważnym narzędziem wspierania niezależności osób z niepełnosprawnościami oraz realizacji działań w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych. Usługi asystenckie odgrywają coraz większą rolę w lokalnym systemie wsparcia społecznego. Rosnące potrzeby osób z niepełnosprawnościami oraz kierunek zmian polityki społecznej wskazują na konieczność wzmacniania usług środowiskowych, zwiększania dostępności wsparcia oraz zabezpieczania odpowiednich środków finansowych na ich realizację.

Gmina Wilamowice przystąpiła również do realizacji Programu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pn. **"Opieka wychnieniowa"**, finansowanego ze środków Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych. Głównym celem Programu jest wsparcie członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności, łącznie ze wskazaniem konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie leczenia, rehabilitacji i edukacji oraz osobami dorosłymi posia-

dającymi orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, niekorzystającymi z innych form usług w miejscu zamieszkania lub ośrodku wsparcia. Program daje możliwość uzyskania pomocy w formie usług opieki wytchnieniowej świadczonych w miejscu zamieszkania, w łącznym wymiarze 240 godzin dla członka rodziny lub opiekuna, sprawującego bezpośrednią opiekę nad dzieckiem lub dorosłą osobą niepełnosprawną. Pomoc przyznawana w postaci opieki wytchnieniowej w ramach ww. limitów jest bezpłatna. W 2024 roku wsparciem opieki wytchnieniowej w ramach pobytu dziennego objęto 17 opiekunów osób niepełnosprawnych. Zrealizowano 2449 godzin usług opieki wytchnieniowej na łączną kwotę 124 895 zł. Natomiast usługę opieki wytchnieniowej całodobowej - w miejscu wskazanym przez uczestnika zapewniono 8 osobom niepełnosprawnym w wymiarze 93 dni. Koszt realizacji programu wyniósł 56 916 zł. W 2025 roku, wsparciem opieki wytchnieniowej w ramach pobytu dziennego objęto 20 opiekunów osób niepełnosprawnych. Zrealizowano 2127 godzin usług opieki wytchnieniowej na łączną kwotę 104 292 zł. Usługę opieki wytchnieniowej całodobowej - w miejscu wskazanym przez uczestnika zapewniono 11 osobom niepełnosprawnym w łącznym wymiarze 126 dni pobytu w placówce zapewniającej opiekę całodobową. Koszt realizacji programu wyniósł 77 112 zł. Dane te wskazują na pojawienie się potrzeb związanych z zapewnieniem czasowego, bardziej intensywnego wsparcia dla rodzin i opiekunów osób wymagających stałej opieki. Program „Opieka Wytchnieniowa” stał się ważnym elementem lokalnego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Wzrost liczby odbiorców oraz rozwój form wsparcia potwierdzają rosnące zapotrzebowanie na usługi odciążające opiekunów faktycznych. W perspektywie kolejnych lat zasadne wydaje się dalsze rozwijanie programu, szczególnie w kontekście postępującego procesu starzenia się społeczeństwa, wzrostu liczby osób wymagających długoterminowej opieki oraz potrzeby wspierania rodzin pełniących funkcje opiekuńcze. Rozwijanie usług wytchnieniowych może stanowić istotny element działań związanych z deinstytucjonalizacją usług społecznych i wzmacnianiem wsparcia środowiskowego.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bielsko- Białej świadczy także pomoc mieszkańcom Gminy Wilamowice, w szczególności osobom z niepełnosprawnością. Mieszkańcy Gminy Wilamowice korzystają z dofinansowań do likwidacji barier architektonicznych, dofinansowań sprzętu rehabilitacyjnego, a także z udziału w turnusach rehabilitacyjnych.

Istotnym elementem lokalnej polityki społecznej jest **zapewnienie dostępności usług publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami**, w tym osób z niepełnosprawnościami, osób starszych oraz osób mających trudności w komunikowaniu się. Urząd Gminy w Wilamowicach realizuje działania w zakre-

się dostępności cyfrowej, udostępniając mieszkańcom informacje oraz możliwość kontaktu z urzędem w formie elektronicznej i telefonicznej. Na stronie internetowej urzędu zamieszczono również informacje dotyczące możliwości zgłaszania problemów z dostępnością oraz składania żądań zapewnienia dostępności lub udostępnienia informacji w formie alternatywnej. Z punktu widzenia dalszego rozwoju usług publicznych istotne jest systematyczne ograniczanie barier architektonicznych, cyfrowych i komunikacyjnych oraz zapewnienie mieszkańcom ze szczególnymi potrzebami możliwości samodzielnego korzystania z usług administracji. Szczęólnego znaczenia nabiera dostosowanie sposobu komunikacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami sensorycznymi, w tym zapewnienie odpowiednich form komunikacji z osobami niesłyszącymi i słabosłyszącymi. Kierunkiem działań powinno być dalsze podnoszenie dostępności Urzędu Gminy i usług publicznych poprzez likwidowanie barier architektonicznych, rozwój dostępności cyfrowej, stosowanie alternatywnych form komunikacji oraz zapewnienie pracownikom odpowiednich kompetencji w zakresie obsługi osób ze szczególnymi potrzebami.

Dom Pomocy Społecznej jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej, działającą na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz przepisów wykonawczych. Placówka zapewnia całodobową opiekę osobom, które z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności lub innych przyczyn wymagają stałej pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, a nie mogą korzystać z opieki w miejscu zamieszkania. Celem działalności Domu Pomocy Społecznej jest stworzenie mieszkańcom warunków do godnego i bezpiecznego życia, zapewnienie im opieki, wsparcia oraz możliwości utrzymania jak najwyższego poziomu samodzielności i aktywności życiowej. Placówka realizuje swoje zadania poprzez świadczenie usług bytowych, opiekuńczych, wspomagających i edukacyjnych, stosownie do indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych mieszkańców. W zależności od profilu, domy pomocy społecznej mogą być przeznaczone dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych, przewlekle psychicznie chorych, dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną, dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną lub osób niepełnosprawnych fizycznie. Każdy typ DPS realizuje swoje zadania w sposób dostosowany do specyfiki danej grupy mieszkańców. Dom Pomocy Społecznej stanowi ważny element lokalnego systemu pomocy społecznej. Jego działalność przyczynia się do zapewnienia mieszkańcom miasta całodobowej opieki, bezpieczeństwa i wsparcia, a także do odciążenia rodzin w sprawowaniu opieki nad osobami niesamodzielnymi. Placówka pełni funkcję opiekuńczą, terapeutyczną i integracyjną, realizując ideę poszanowania godności, praw i podmiotowości każdego mieszkańca. W Gminie Wilamowice w latach 2023–2025 obserwowany jest systematyczny wzrost liczby osób, którym przyznano pobyt w DPS, a także wyraźny wzrost wydatków gminy z tego tytułu. W 2023 r. pobyt w DPS przyznano 17 osobom, a wydatki

gminy wyniosły 595 887 zł. W 2024 r. liczba osób wzrosła do 19, czyli o 2 osoby, natomiast wydatki zwiększyły się do 840 576 zł. W 2025 r. w DPS przebywało już 20 osób, a koszt ponoszony przez gminę osiągnął 922 261 zł. W całym analizowanym okresie liczba osób wymagających pobytu w DPS zwiększyła się o 3 osoby, czyli o 17,6%. Znacznie bardziej dynamicznie rosły jednak wydatki – z 595 887 zł w 2023 r. do 922 261 zł w 2025 r., co oznacza wzrost o 326 374 zł, czyli o około 54,8%. Szczególnie widoczny był wzrost pomiędzy 2023 a 2024 r., kiedy wydatki zwiększyły się o około 41,1%, przy wzroście liczby osób jedynie o około 11,8%. W 2025 r. wydatki ponownie wzrosły, tym razem o około 9,7%, przy zwiększeniu liczby mieszkańców w DPS o jedną osobę. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10- Liczba osób, którym decyzją przyznano pobyt w DPS i wydatki Gminy Wilamowice w tym zakresie w latach 2023-2025

	2023	2024	2025
Liczba osób, którym decyzją przyznano pobyt w DPS	17	19	20
Wydatki Gminy Wilamowice związane z pobytem w DPS	595 887	840 576	922 261

źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilamowicach

Analiza danych wskazuje na potrzebę rozwijania środowiskowych form wsparcia osób starszych, przewlekle chorych i z niepełnosprawnościami, które mogą umożliwiać jak najdłuższe pozostawanie w miejscu zamieszkania. Szczególnego znaczenia nabierają usługi opiekuńcze, pomoc sąsiedzka, wsparcie dla rodzin i opiekunów, usługi wytchnieniowe, rozwój dziennych form opieki oraz działania przeciwdziałające samotności i wykluczeniu społecznemu. Dane wskazują, że pobyt w domach pomocy społecznej pozostaje jednym z najbardziej kosztownych elementów systemu pomocy społecznej. Jednocześnie obserwowany wzrost liczby osób korzystających z tej formy wsparcia może świadczyć o rosnącej liczbie osób starszych, samotnych i niesamodzielnych wymagających całodobowej opieki. W kontekście planowania polityki społecznej istotne znaczenie będzie miało dalsze rozwijanie usług środowiskowych i form wsparcia realizowanych w miejscu zamieszkania, takich jak usługi opiekuńcze, opieka wytchnieniowa, teleopieka czy mieszkalnictwo wspomagane. Rozwiązania te mogą przyczyniać się do wydłużenia samodzielnego funkcjonowania mieszkańców w środowisku lokalnym oraz ograniczania konieczności kierowania do placówek.

Istotnym elementem lokalnego systemu wsparcia osób starszych w Gminie Wilamowice jest prowadzenie **Dziennego Domu „Senior+” w Wilamowicach**. Placówka zapewnia osobom starszym możliwość aktywnego spędzania czasu, uczestnictwa w zajęciach oraz podtrzymywania kontaktów społecznych. Jej działalność wpisuje się w działania ukierunkowane na przeciwdziałanie samotności, izolacji społecznej i ograniczeniu aktywności osób starszych. Praca Dziennego Domu „Senior+” umożli-

wia lepsze rozpoznawanie potrzeb osób starszych oraz kierowanie ich do odpowiednich form wsparcia. Szczególne znaczenie ma wymiana informacji dotyczących osób wymagających dodatkowej pomocy, a także podejmowanie działań integracyjnych, aktywizujących i profilaktycznych. Praca placówki jest szczególnie istotna w kontekście starzenia się mieszkańców Gminy Wilamowice i rosnącego zapotrzebowania na usługi społeczne dla seniorów. Dzienny charakter wsparcia pozwala jednocześnie ograniczać ryzyko izolacji społecznej i sprzyja możliwie długiemu pozostawaniu osób starszych w ich środowisku zamieszkania.

Mieszkanie treningowe jest lokalem prowadzonym przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilamowicach i przeznaczone jest dla osób, które potrzebują wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki. Mieszkanie treningowe jest formą pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów, osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu.

Analiza za lata 2015–2025 wskazuje na systematyczne nasilanie się procesu starzenia się ludności gminy. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi wzrósł z 19,4% w 2015 r. do 25,9% w 2025 r. Jednocześnie odsetek mieszkańców w wieku 65 lat i więcej zwiększył się z 13,5% do 16,9%. Wzrost obu wskaźników następował praktycznie nieprzerwanie w całym analizowanym okresie. Dane te potwierdzają postępujące starzenie się populacji, co będzie miało bezpośrednie znaczenie dla planowania lokalnej polityki społecznej. Wraz ze wzrostem liczby i udziału osób starszych należy spodziewać się zwiększonego zapotrzebowania na usługi opiekuńcze, usługi społeczne świadczone w miejscu zamieszkania, wsparcie dla osób niesamodzielnych oraz ich opiekunów, a także działania aktywizujące i integrujące seniorów. Wysoki i rosnący poziom obciążenia demograficznego wskazuje na konieczność dostosowania systemu usług społecznych do zmieniającej się struktury wieku mieszkańców, w szczególności poprzez rozwój usług środowiskowych i działań umożliwiających osobom starszym jak najdłuższe, samodzielne funkcjonowanie w miejscu zamieszkania.

W Gminie Wilamowice system pomocy dla seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami jest rozwijany i obejmuje zarówno wsparcie środowiskowe realizowane w miejscu zamieszkania, jak i usługi specjalistyczne oraz instytucjonalne. Widoczny jest kierunek działań zgodny z założeniami deinstytucjonalizacji usług społecznych, zakładający jak najdłuższe utrzymywanie osób wymagających wsparcia w ich środowisku lokalnym. W perspektywie strategicznej zasadne wydaje się dalsze wzmacnianie usług realizowanych w środowisku lokalnym, w tym usług opiekuńczych, asystenckich, opieki wy-

tchnieniowej oraz innych form wsparcia ograniczających konieczność kierowania do opieki instytucjonalnej. Kierunek ten odpowiada zarówno na potrzeby mieszkańców, jak i współczesne założenia polityki społecznej ukierunkowanej na rozwój usług społecznych i deinstytucjonalizację.

2.12. Rodzina

Najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka jest rodzina. Kształtuje ona osobowość, system wartości, poglądy oraz styl życia. Rodzina to mała grupa społeczna szczególnego rodzaju, charakteryzująca się silnymi więzami emocjonalnymi istniejącymi pomiędzy jej członkami. Rodzina jest także grupą formalną mającą określoną prawnie strukturę, cele i normy, w ramach których funkcjonuje w społeczeństwie.

Zadania pomocy społecznej w Gminie Wilamowice wykonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS). Jest to jednostka budżetowa, powołana do realizacji zadań własnych gminy oraz zadań zleconych. GOPS realizuje również zadania wynikające z innych - niż ustawa o pomocy społecznej - aktów prawnych. Należą do nich m.in.: ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej, ustawa o ochronie zdrowia psychicznego, ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii, ustawa o Karcie Dużej Rodziny, ustawa o świadczeniach rodzinnych.

Podmioty poza Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej oferujące wsparcie i pomoc rodzinom z dziećmi na terenie Gminy Wilamowice to w szczególności:

- żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy domowej w Gminie Wilamowice,
- Placówka Wsparcia Dziennego w Wilamowicach,
- Sąd i kuratorzy,
- placówki prowadzące działalność leczniczą,
- Komisariat Policji w Kobiernicach,
- parafie,
- organizacje pozarządowe,
- lokalni przedsiębiorcy, którzy przystąpili do programu Karty Dużej Rodziny.

Punktem wyjścia do określenia sytuacji rodzin w Gminie Wilamowice jest analiza danych o rodzinach objętych wsparciem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Poniżej w formie tabelarycznej przedstawiono liczbę osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Wilamowice w latach 2023-2025. Analiza danych wskazuje, że w całym badanym okresie liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych była wyższa niż liczba osób korzystających ze świadczeń niepieniężnych. Jednocześnie w obu

kategoriach widoczne są zmiany świadczące o ewolucji potrzeb mieszkańców oraz sposobu udzielania wsparcia przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Analiza liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2023–2025 wskazuje na zmienną skalę korzystania ze wsparcia finansowego oraz stopniowy wzrost znaczenia świadczeń niepieniężnych. W 2023 r. ze świadczeń pieniężnych korzystało 117 osób. W 2024 r. liczba ta znacząco wzrosła do 203 osób, natomiast w 2025 r. zmniejszyła się do 104 osób. Tak znaczne wahania wskazują, że zapotrzebowanie na pomoc finansową jest podatne na zmiany sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych oraz występowanie okresowych zdarzeń kryzysowych (stan klęski żywiołowej), powodujących zwiększone potrzeby mieszkańców. Jednocześnie w 2025 r. liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych była niższa niż w 2023 r. Odmienną tendencję można zauważyć w przypadku świadczeń niepieniężnych. W 2023 r. korzystało z nich 55 osób, w 2024 r. – 57 osób, a w 2025 r. – 60 osób. Oznacza to systematyczny, choć niewielki wzrost liczby osób korzystających z tego rodzaju wsparcia. Może to wskazywać na utrzymujące się zapotrzebowanie na pomoc świadczoną w formie usług i innych form wsparcia, niezależnie od sytuacji dochodowej mieszkańców. Zestawienie danych pokazuje, że system pomocy społecznej obejmuje zarówno wsparcie o charakterze finansowym, jak i działania odpowiadające na bardziej złożone potrzeby życiowe mieszkańców. Szczególnego znaczenia nabierają świadczenia niepieniężne, które mogą wspierać osoby i rodziny w codziennym funkcjonowaniu, ograniczać skutki niepełnosprawności, choroby, problemów opiekuńczo-wychowawczych czy innych trudności społecznych. Wnioski te są spójne z analizą powodów korzystania z pomocy społecznej, w której istotną rolę odgrywają problemy zdrowotne, niepełnosprawność oraz trudności w funkcjonowaniu rodzin. Wskazuje to na potrzebę dalszego rozwijania usług społecznych, pracy socjalnej, poradnictwa, działań profilaktycznych i środowiskowych, tak aby pomoc była dostosowana nie tylko do sytuacji dochodowej, ale również do indywidualnych potrzeb mieszkańców. Jednocześnie dane za 2024 r. należy interpretować z uwzględnieniem wystąpienia w tym roku zdarzeń o charakterze nadzwyczajnym, które mogły przełożyć się na zwiększone zapotrzebowanie na pomoc finansową. Dlatego pojedynczy wzrost liczby osób korzystających ze świadczeń pieniężnych nie powinien być traktowany jako trwały trend. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11 - Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2023-2025

Rodzaj świadczenia	2023	2024	2025
Świadczenia niepieniężne	55	57	60
Świadczenia pieniężne	117	203	104

źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilamowicach

Pozyskane źródła wskazują na liczbę rodzin korzystających ze wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilamowicach i przyczyny, dla których w/w rodziny o tę pomoc się zwracają, określając

natężenie występowania wśród rodzin określonych zjawisk. Analiza danych dotyczących powodów udzielania pomocy społecznej w latach 2023–2025 wskazuje, że sytuacja społeczna mieszkańców gminy charakteryzuje się zróżnicowanym zakresem potrzeb, przy czym największe znaczenie mają problemy związane z długotrwałą lub ciężką chorobą, niepełnosprawnością, ubóstwem, bezrobociem oraz trudnościami w prawidłowym funkcjonowaniu rodzin. W analizowanym okresie długotrwała lub ciężka choroba pozostawała jednym z najczęściej występujących powodów korzystania z pomocy społecznej. W 2023 r. dotyczyła 104 rodzin i 181 osób, w 2024 r. nastąpił spadek do 93 rodzin i 151 osób, natomiast w 2025 r. ponownie odnotowano wzrost – do 100 rodzin i 170 osób. Dane wskazują, że problemy zdrowotne stanowią trwałe i istotny czynnik wpływający na sytuację życiową mieszkańców, często wiążąc się z koniecznością korzystania ze wsparcia oraz zwiększonymi potrzebami opiekuńczymi. Istotną grupę stanowią również osoby i rodziny dotknięte niepełnosprawnością. Liczba rodzin korzystających z pomocy z tego powodu zmniejszyła się z 79 w 2023 r. do 75 w 2024 r., jednak w 2025 r. wzrosła do 89 rodzin. Liczba osób objętych pomocą wynosiła odpowiednio 156, 127 i 155. Wskazuje to na utrzymujące się zapotrzebowanie na usługi wspierające osoby z niepełnosprawnościami oraz ich rodziny, w tym pomoc w codziennym funkcjonowaniu, opiece, aktywizacji i integracji społecznej. Ubóstwo wykazuje natomiast tendencję spadkową. W 2023 r. problem ten dotyczył 49 rodzin i 89 osób, w 2024 r. 45 rodzin i 76 osób, a w 2025 r. 41 rodzin i 69 osób. Spadek liczby osób i rodzin korzystających z pomocy z tego powodu może wskazywać na poprawę sytuacji ekonomicznej części gospodarstw domowych. Jednocześnie utrzymująca się liczba rodzin wymagających wsparcia pokazuje, że ubóstwo nadal pozostaje jednym z elementów wymagających monitorowania, szczególnie w przypadku rodzin, w których kumulują się inne problemy społeczne. Podobną tendencję obserwuje się w zakresie bezrobocia. Liczba rodzin korzystających z pomocy z tego powodu zmniejszyła się z 39 w 2023 r. do 33 w 2024 r. i 29 w 2025 r., natomiast liczba osób spadła ze 104 do 81. Zmniejszenie skali tego problemu może być związane z poprawą sytuacji na rynku pracy, jednak bezrobocie nadal stanowi czynnik mogący wpływać na poziom dochodów, stabilność rodzin oraz ryzyko ubóstwa. Ważnym obszarem diagnozy pozostaje funkcjonowanie rodzin i ich zdolność do realizowania funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. W 2023 r. problem bezradności dotyczył 35 rodzin i 99 osób. W 2024 r. nastąpiło wyraźne zmniejszenie skali tego zjawiska – do 25 rodzin i 71 osób, jednak w 2025 r. odnotowano ponowny wzrost do 31 rodzin i 84 osób. W grupie tej znajdują się m.in. rodziny niepełne i wielodzietne. W przypadku rodzin niepełnych liczba rodzin objętych pomocą wynosiła odpowiednio 18, 11 i 13, natomiast rodzin wielodzietnych – 4, 4 i 3. Dane wskazują zatem na potrzebę dalszego wzmacniania kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, wsparcia rodzin w organizacji życia codziennego oraz rozwijania usług kierowanych do rodziców i dzieci. Potrzeba ochrony macierzyństwa dotyczyła 17 rodzin w 2023 r., 15 w 2024 r. i 14 w 2025 r. Liczba osób objętych wsparciem zmniejszyła się z 89 do 70. W ramach tej grupy zmniejszyła się rów-

niez liczba rodzin wielodzietnych – z 10 do 8, a liczba osób w tych rodzinach z 59 do 43. Pomimo spadku skali zjawiska rodziny wychowujące większą liczbę dzieci pozostają grupą wymagającą uwzględnienia w lokalnej polityce społecznej, szczególnie w zakresie dostępności usług, opieki nad dziećmi, edukacji, aktywizacji oraz możliwości godzenia życia rodzinnego i zawodowego. W zakresie uzależnień widoczna jest wyraźna zmiana skali korzystania z pomocy z powodu alkoholizmu. Liczba rodzin zmniejszyła się z 20 w 2023 r. do 12 w latach 2024–2025, a liczba osób z 39 do odpowiednio 16 i 18. Jednocześnie problem ten nadal wymaga działań profilaktycznych i pomocowych, zwłaszcza ze względu na jego możliwe konsekwencje dla funkcjonowania całej rodziny. Liczba rodzin, w których jako powód pomocy wskazywano narkomanię, pozostawała na stałym poziomie – 1 rodzina rocznie, obejmująca 4 osoby. Na uwagę zasługuje wzrost liczby przypadków przemocy domowej. W 2023 r. nie odnotowano rodzin korzystających z pomocy z tego powodu, w 2024 r. były to 1 rodzina i 2 osoby, natomiast w 2025 r. już 2 rodziny i 5 osób. Choć liczby bezwzględne pozostają niewielkie, wzrost ten wskazuje na konieczność utrzymywania skutecznego systemu przeciwdziałania przemocy, wczesnego rozpoznawania zagrożeń oraz zapewnienia pomocy osobom doświadczającym przemocy i rodzinom wymagającym interwencji. Bezdomność występowała w niewielkiej, ale utrzymującej się skali. Liczba rodzin i osób objętych pomocą z tego powodu zmniejszyła się z 4 w 2023 r. do 3 w 2024 r. i 1 w 2025 r. Zjawisko to nie ma charakteru masowego, jednak ze względu na złożoność przyczyn bezdomności wymaga indywidualnego podejścia oraz współpracy różnych instytucji. Pozostałe przyczyny korzystania z pomocy występowały sporadycznie. W analizowanym okresie nie odnotowano przypadków sieroctwa, potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi ani trudności w integracji uchodźców. Liczba osób i rodzin mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego była niewielka i względnie stabilna. Odrębnego wyjaśnienia wymagają dane dotyczące zdarzeń losowych, sytuacji kryzysowych oraz klęski żywiołowej lub ekologicznej. W 2024 r. nastąpił bardzo wyraźny wzrost liczby osób korzystających z pomocy z tych powodów – 103 rodziny i 233 osoby w związku ze zdarzeniem losowym, 23 rodziny i 66 osób w sytuacji kryzysowej oraz 90 rodzin i 197 osób w związku z klęską żywiołową lub ekologiczną. W 2025 r. nie odnotowano pomocy z tych przyczyn. Tak duża różnica pomiędzy poszczególnymi latami wskazuje na incydentalny charakter tych zdarzeń i ich związanie z wystąpieniem konkretnych sytuacji nadzwyczajnych, a nie z trwałą zmianą sytuacji społecznej mieszkańców. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12- Powody korzystania z pomocy społecznej w latach 2023-2025

	2023	2023	2024	2024	2025	2025
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Ubóstwo	49	89	45	76	41	69
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	4	4	3	3	1	1

	2023	2023	2024	2024	2025	2025
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Potrzeba ochrony macierzyństwa	17	89	15	79	14	70
– w tym wielodzietność	10	59	10	56	8	43
Bezrobocie	39	104	33	86	29	81
Niepełnosprawność	79	156	75	127	89	155
Długotrwała lub ciężka choroba	104	181	93	151	100	170
Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa	35	99	25	71	31	84
– w tym rodziny niepełne	18	56	11	36	13	38
– w tym rodziny wielodzietne	4	22	4	23	3	19
Przemoc domowa	0	0	1	2	2	5
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	20	39	12	16	12	18
Narkomania	1	4	1	4	1	4
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	2	2	2	2	2	4
Trudności w integracji uchodźców	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	1	2	103	233	0	0
Sytuacja kryzysowa	0	0	23	66	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	90	197	0	0

źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilamowicach

Istotnym elementem systemu wsparcia rodzin w Gminie Wilamowice jest **praca asystenta rodziny**, realizowana na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zadaniem asystenta jest wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a także wzmacnianie ich samodzielności i kompetencji niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania. W latach 2024–2025 GOPS zapewnił realizację tego zadania poprzez zatrudnienie asystenta rodziny w wymiarze 5/8 etatu. Charakter pracy asystenta wymaga bezpośredniego kontaktu z rodzinami i świadczenia pracy w środowisku ich zamieszkania. W 2024 r. asystent rodziny pracował z 17 rodzinami, w których wychowywało się 37 dzieci. W 2025 r. wsparciem objęto już 18 rodzin, w których było 41 dzieci. Oznacza to wzrost liczby rodzin objętych pracą asystenta o 1 rodzinę oraz wzrost liczby dzieci o 4. Pomimo stosunkowo niewielkiej zmiany liczby rodzin, wzrost liczby dzieci pozostających w rodzinach objętych wsparciem wskazuje na utrzymujące

się zapotrzebowanie na specjalistyczną i długofalową pracę z rodzinami. Praca asystenta ma charakter indywidualny i środowiskowy, dlatego jej znaczenia nie należy oceniać wyłącznie przez liczbę objętych nią rodzin. Istotne jest również wsparcie rodziców w nabywaniu i wzmacnianiu kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, organizowaniu życia rodzinnego, rozwiązywaniu problemów oraz współpracy z innymi instytucjami. Analiza danych wskazuje na utrzymujące się zapotrzebowanie na pracę asystenta rodziny oraz inne formy wsparcia środowiskowego. Szczęólnego znaczenia nabierają działania pozwalające na możliwie wczesne rozpoznawanie trudności i udzielanie rodzinom pomocy adekwatnej do ich sytuacji, zanim problemy doprowadzą do pogłębienia kryzysu lub konieczności zastosowania bardziej intensywnych form ingerencji. Dalsze rozwijanie systemu wsparcia rodzin powinno obejmować zarówno pracę asystenta rodziny, jak i poradnictwo specjalistyczne, wsparcie psychologiczne i pedagogiczne, działania edukacyjne dla rodziców oraz dostęp do usług środowiskowych dla dzieci i młodzieży. Istotna pozostaje również współpraca GOPS ze szkołami, placówkami wsparcia dziennego, ochroną zdrowia, sądem, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami działającymi na rzecz rodziny

Gmina Wilamowice, zgodnie z obowiązującymi przepisami, ponosi **częściowe koszty pobytu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej**, przekazując środki do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Bielsku-Białej. W 2024 r. wydatki gminy związane z pobytem dzieci w pieczy zastępczej wyniosły 101 175 zł. W pieczy zastępczej przebywało wówczas łącznie 11 dzieci, w tym 9 dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych i zawodowych, na które przeznaczono 58 820 zł, oraz 2 dzieci w pieczy instytucjonalnej, na które wydatkowano 42 355 zł. W 2025 r. liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej wzrosła do 14, a wydatki gminy zwiększyły się do 122 936 zł. W rodzinach zastępczych przebywało 12 dzieci, a związane z tym wydatki wyniosły 69 744 zł. W pieczy instytucjonalnej, w tym w domach dziecka, pozostawało 2 dzieci, a wydatki z tego tytułu wyniosły 53 192 zł. Oznacza to, że w ciągu roku liczba dzieci objętych pieczą zastępczą zwiększyła się o 3 dzieci, tj. o około 27%, natomiast wydatki gminy wzrosły o 21 761 zł, czyli o około 21,5%. Wzrost ten dotyczył przede wszystkim dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej – ich liczba zwiększyła się z 9 do 12. Szczęólnego znaczenia nabierają koszty związane z pieczą instytucjonalną. Pomimo że w obu latach w domach dziecka przebywała taka sama liczba dzieci – 2, wydatki wzrosły z 42 355 zł w 2024 r. do 53 192 zł w 2025 r. Pokazuje to, że pobyt dziecka w pieczy instytucjonalnej stanowi dla budżetu gminy znaczące obciążenie finansowe. Wzrost liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej w 2025 r. należy traktować jako ważny sygnał dotyczący potrzeby dalszego wzmacniania systemu wsparcia rodzin przeżywających trudności. Dane te, zestawione z utrzymującą się liczbą rodzin doświadczających bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz rosnącą liczbą rodzin objętych pracą asystenta rodziny,

wskazują na potrzebę podejmowania działań możliwie wcześniej, zanim problemy rodzinne doprowadzą do konieczności umieszczenia dziecka poza rodziną biologiczną. Priorytetem powinno być wzmacnianie rodziny i zapobieganie pogłębianiu się kryzysów opiekuńczo-wychowawczych, przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiedniego wsparcia dzieciom, które już zostały umieszczone w pieczy zastępczej. Istotne znaczenie ma rozwijanie usług wspierających rodzinę, w tym pracy asystenta rodziny, poradnictwa psychologicznego i pedagogicznego, wsparcia rodziców w rozwijaniu kompetencji wychowawczych oraz dostępności pomocy w sytuacjach kryzysowych. Ważna pozostaje również współpraca Gminy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i innymi podmiotami zaangażowanymi w organizację pieczy zastępczej. Wzrost wydatków związanych z pieczą zastępczą wskazuje ponadto na finansowe znaczenie działań profilaktycznych i wspierających rodzinę. Skuteczne wsparcie rodziny na wcześniejszym etapie trudności może ograniczać ryzyko pogłębiania się kryzysu oraz konieczności zapewnienia dziecku opieki poza rodziną biologiczną.

Problemy rodzin nie ograniczają się jednak wyłącznie do kwestii opiekuńczo-wychowawczych. Istotnym elementem sytuacji części gospodarstw domowych pozostają trudności ekonomiczne i konieczność wsparcia w zabezpieczeniu podstawowych potrzeb, w tym potrzeb żywnościowych. Potwierdzeniem tego jest realizacja wieloletniego programu „**Posiłek w szkole i w domu**”. W 2024 r. na realizację programu przeznaczono 268 328 zł, natomiast w 2025 r. – 268 302 zł. Z bezpłatnych posiłków w szkołach i przedszkolach korzystało odpowiednio 27 i 24 dzieci, natomiast świadczenie pieniężne na zakup posiłku lub żywności otrzymały 73 rodziny w 2024 r. i 77 rodzin w 2025 r. Dane te wskazują, że mimo zmniejszenia liczby dzieci korzystających z bezpośredniego dożywiania, zapotrzebowanie rodzin na wsparcie w zabezpieczeniu potrzeb żywnościowych utrzymuje się na podobnym poziomie. Szczególnie istotny jest wzrost liczby rodzin korzystających ze świadczenia pieniężnego na zakup żywności – z 73 do 77. Program obejmuje osoby spełniające podwyższone kryterium dochodowe, co pozwala objąć pomocą również rodziny, które nie znajdują się w najtrudniejszej sytuacji dochodowej, ale okresowo lub trwale potrzebują wsparcia w zabezpieczeniu podstawowych potrzeb. Problemy rodzin mają charakter wielowymiarowy. W części gospodarstw trudności dotyczą przede wszystkim opieki i wychowania dzieci, w innych mogą być związane z sytuacją ekonomiczną, zdrowotną, niepełnosprawnością, samotnym rodzicielstwem lub kumulacją kilku problemów jednocześnie. Wsparcie rodziny wymaga w związku z tym nie tylko świadczeń finansowych, ale również usług społecznych, pracy socjalnej, poradnictwa, pomocy specjalistycznej oraz działań profilaktycznych. Szczęólnego znaczenia nabierają działania umożliwiające wczesne rozpoznawanie trudności i udzielanie pomocy rodzinie zanim problemy ulegną pogłębieniu. Ważne jest zarówno wzmacnianie kompetencji rodzi-

cielskich i opiekuńczo-wychowawczych, jak i zapewnienie rodzinom dostępu do pomocy w zabezpieczeniu podstawowych potrzeb życiowych.

Stypendia szkolne są istotnym elementem wsparcia rodzin znajdujących się w trudniejszej sytuacji materialnej. W 2025 roku objęto nimi 15 dzieci, przeznaczając na ten cel 20 069 zł, natomiast w 2024 roku wsparcie otrzymało 17 dzieci, a łączna kwota wypłaconych stypendiów wyniosła 21 930 zł. Pomoc ta ma znaczenie nie tylko materialne, ale również służy ograniczaniu barier w dostępie dzieci i młodzieży do edukacji oraz zapewnieniu im bardziej wyrównanych warunków uczestnictwa w życiu szkolnym.

Wsparciem adresowanym do rodzin wielodzietnych jest również **Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny**. W 2024 roku rozpatrzono 93 wnioski o jej przyznanie, na podstawie których wydano 436 kart w formie tradycyjnej i elektronicznej. Koszt obsługi zadania wyniósł 1 533 zł. W 2025 roku liczba rozpatrzonych wniosków zmniejszyła się do 70, a liczba wydanych kart do 168. Jednocześnie wydatki związane z obsługą zadania spadły do 1 214 zł. Kontynuowanie realizacji programu zapewnia rodzinom dostęp do systemu ulg i zniżek oraz stanowi uzupełnienie innych form lokalnej polityki rodzinnej.

Wsparciem rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji związanej ze stanem zdrowia dziecka jest realizacja świadczenia w ramach **Programu „Za życiem”**. Program obejmuje wsparcie kobiet w ciąży i rodzin, w szczególności w przypadku ciąży powikłanej, niepowodzeń położniczych oraz urodzenia dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą jego życiu. W 2024 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilamowicach wypłacił 2 jednorazowe świadczenia w wysokości 4 000 zł, natomiast w 2025 roku świadczenie otrzymały 3 rodziny. Choć skala korzystania z tego świadczenia jest niewielka, jego znaczenie dla rodzin objętych wsparciem jest szczególne. Potrzeby tych rodzin często wykraczają poza jednorazową pomoc finansową i mogą obejmować dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej, rehabilitacji, wsparcia psychologicznego oraz usług społecznych i opiekuńczych. Z punktu widzenia lokalnej polityki społecznej istotne jest zapewnienie rodzinom informacji o dostępnych formach pomocy oraz sprawnej współpracy instytucji w organizowaniu adekwatnego wsparcia.

System świadczeń rodzinnych stanowi istotny element wsparcia rodzin w pokrywaniu kosztów związanych z wychowaniem i edukacją dzieci. W 2024 roku zasiłki rodzinne przyznano na 296 dzieci, w

ramach 2 544 świadczeń, na łączną kwotę 273 837 zł. W 2025 roku liczba dzieci objętych zasiłkami zmniejszyła się do 206, a liczba wypłaconych świadczeń do 1 928, przy łącznej kwocie 201 837 zł. Oznacza to spadek liczby dzieci korzystających z zasiłków o 90 osób oraz zmniejszenie wydatkowanej kwoty o 72 000 zł. Zmniejszyła się również skala korzystania z dodatków do zasiłków rodzinnych. W 2024 roku dodatki wypłacono na 379 dzieci, w ramach 2 014 świadczeń, na kwotę 189 999 zł, natomiast w 2025 roku odpowiednio na 282 dzieci, w ramach 1 594 świadczeń, na kwotę 128 211 zł. Dodatki obejmowały m.in. wsparcie związane z urodzeniem dziecka, samotnym wychowywaniem, opieką nad dzieckiem w okresie urlopu wychowawczego, kształceniem i rehabilitacją dzieci z niepełnosprawnościami, rozpoczęciem roku szkolnego, dojazdem do szkoły oraz wychowywaniem dziecka w rodzinie wielodzietnej. W 2025 roku we wszystkich tych kategoriach odnotowano spadek liczby świadczeń w stosunku do roku poprzedniego. Szczególnego znaczenia nabierają dodatki związane z kształceniem i rehabilitacją dzieci z niepełnosprawnościami, które wskazują na występowanie w części rodzin zwiększonych potrzeb związanych z opieką i edukacją dzieci. Spadek liczby świadczeń rodzinnych w 2025 roku należy uwzględnić w ocenie sytuacji materialnej rodzin. Nie oznacza on jednak całkowitego ustąpienia problemów ekonomicznych, ponieważ część rodzin korzysta z innych form pomocy, w tym świadczeń związanych z dożywianiem, stypendiów szkolnych czy świadczeń z pomocy społecznej. Dane wskazują natomiast na zmniejszenie liczby rodzin i dzieci spełniających warunki do korzystania z poszczególnych świadczeń rodzinnych. Wśród świadczeń szczególnie istotnych z punktu widzenia polityki rodzinnej pozostają formy wsparcia kierowane do rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnościami, rodzin niepełnych oraz rodzin wielodzietnych. Ich utrzymanie ma znaczenie dla ograniczania obciążeń związanych z wychowaniem dzieci oraz wyrównywania szans edukacyjnych i rozwojowych. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13- Rodzaje przyznanych świadczeń, ich liczba i kwota w latach 2024-2025

Rodzaj świadczenia	2024 liczba dzieci	2024 liczba świadczeń	2024 kwota świadczeń	2025 liczba dzieci	2025 liczba świadczeń	2025 kwota świadczeń
Zasiłki rodzinne	296	2544	273 837	206	1928	201 837
Dodatki do zasiłków rodzinnych	379	2014	189 999	282	1594	128 211
W tym z tytułu:						
Urodzenia dziecka	9	9	9 000	8	8	8 000
Opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	14	100	38 212	6	43	15 387
Samotnego wychowywania dziecka	9	91	12 931	9	74	10 210
Kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego do 5 roku życia	6	34	2 790	4	24	2 160
Kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego powyżej 5 roku życia	32	295	31 128	20	192	18 737

Rodzaj świadczenia	2024 liczba dzieci	2024 liczba świadczeń	2024 kwota świadczeń	2025 liczba dzieci	2025 liczba świadczeń	2025 kwota świadczeń
Rozpoczęcia roku szkolnego	173	416	14 728	102	384	10 165
Na pokrycie wydatków związanych z dojazdem do miejscowości, w której znajduje się szkoła	65	456	27 627	44	360	21 218
Wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej	68	613	53 583	53	509	42 300

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilamowicach

Na terenie a terenie Gminy Wilamowice funkcjonuje **Placówka Wsparcia Dziennego** - 4 świetlice środowiskowe. Jej podstawowym celem jest wsparcie rodzin w zakresie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci oraz pomoc rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych. Uczestnictwo dzieci w zajęciach jest nieodpłatne i dobrowolne. Działalność Placówki Wsparcia Dziennego skupia się wokół codziennej opieki nad dziećmi i młodzieżą, wyrażającą się poprzez pomoc w uzupełnianiu defektów rozwojowych zarówno w sferze nauki szkolnej, jak i psychospołecznej. Placówka prowadzi zajęcia z zakresu: edukacji sportowej oraz zajęć rekreacyjnych w postaci zorganizowanych zawodów sportowych takich jak: turniej tenisa stołowego, rozgrywki w piłkarzyki, zabawy rekreacyjne na stadionie piłkarskim, edukacji artystycznej w postaci warsztatów i zajęć plastycznych, działalności wspomagającej edukację w postaci wyrównywania deficytów edukacyjnych poprzez codzienne odrabianie zadań domowych, prowadzenia zajęć z zakresu profilaktyki uzależnień w oparciu o autorskie programy opracowane przez wychowawców, organizacji czasu wolnego dla podopiecznych w okresie wakacji i ferii zimowych - dzieci korzystają m.in. z codziennych zajęć świetlicowych, jak również uczestniczą w zorganizowanych wycieczkach i zajęciach w terenie. W Placówce Wsparcia Dziennego prowadzone są działania mające na celu pomoc dzieciom zagrożonym zjawiskami demoralizacji poprzez prowadzenie rozmów wychowawczych z dzieckiem, jak również częste kontakty z pedagogiem szkolnym. Z placówek korzysta rocznie 100 dzieci.

Uchwałą Nr XXVI/152/26 Rady Miejskiej w Wilamowicach z dnia 28 stycznia 2026r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2026-2028 wprowadzono **Gminny Program Wspierania Rodziny**, którego głównym celem jest przeciwdziałanie umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej poprzez rozwój spójnego i kompleksowego systemu wsparcia rodzin przeżywających trudności opiekuńczo- wychowawcze. Celami szczegółowymi programu są: wspieranie rodzin w wypełnianiu obowiązków opiekuńczo-wychowawczych, poprawa standardu i jakości życia rodzin oraz zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego, wspieranie systemu norm i wartości społecznych gwarantujących prawidłowy przebieg procesu wychowania oraz ochronę dzieci i młodzieży

przed nieprzystosowaniem społecznym, marginalizacją i społecznym wykluczeniem a także współudział w tworzeniu pieczy zastępczej na terenie gminy.

Najważniejszymi wyzwaniami dla lokalnego systemu pomocy społecznej pozostają problemy zdrowotne i niepełnosprawność, trudności w funkcjonowaniu rodzin, a także sytuacja ekonomiczna części gospodarstw domowych. Widoczny jest spadek liczby rodzin korzystających ze wsparcia z powodu ubóstwa i bezrobocia, przy jednoczesnym utrzymywaniu się wysokiej liczby osób wymagających pomocy ze względu na choroby przewlekłe i niepełnosprawność. Istotnym kierunkiem działań powinno być nie tylko reagowanie na występujące problemy, ale również rozwijanie usług społecznych o charakterze profilaktycznym, wspierającym i środowiskowym. Szczególnego znaczenia nabiera wsparcie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, rozwój usług dla osób starszych, chorych i z niepełnosprawnościami, działania na rzecz aktywizacji mieszkańców oraz wzmacnianie dostępności pomocy w sytuacjach kryzysowych. Diagnoza wskazuje również na potrzebę dalszej współpracy instytucji pomocy społecznej, ochrony zdrowia, edukacji, organizacji pozarządowych i innych podmiotów lokalnych, tak aby pomoc była możliwie wcześniej dostępna i dostosowana do rzeczywistych potrzeb mieszkańców. Szczególnego znaczenia nabiera przechodzenie od modelu pomocy skoncentrowanej wyłącznie na świadczeniach do modelu opartego również na usługach społecznych, profilaktyce, aktywizacji i wzmacnianiu samodzielności mieszkańców.

2.13. Uzależnienia i przemoc domowa

Przemoc jest poważnym problemem społecznym, bo niszczy od środka nie tylko rodzinę, ale przyczynia się do kryzysu społecznego, gdyż jest czynnikiem wzmacniającym występowanie patologii społecznych (uzależnień, przestępczości, wzrost liczby pacjentów służby zdrowia, spadek wydajności osób w wieku produkcyjnym itd.). Problem przemocy jest trudny do precyzyjnego określenia. Dane z sądu, prokuratury i policji pozwalają jedynie wskazać w pewnej mierze liczbę przypadków przemocy domowej, które znalazły się w kręgu zainteresowania danej instytucji. Podstawą prowadzenia działań na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej w Gminie Wilamowice jest Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2024-2028 przyjęty Uchwałą Nr LXXXI/547/24 Rady Miejskiej w Wilamowicach z dnia 21 lutego 2024 r. W Gminie Wilamowice działa Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy domowej ustanowiony przez Burmistrza. W jego skład wchodzi przedstawiciele służb gminnych, instytucji i organizacji działających w obszarze wsparcia społecznego tj. Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Komendy Powiatowej Policji, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, oświaty, ochrony zdrowia, Kuratorskiej Służby Sądowej i Prokuratury. To grupa specjalistów z różnych instytucji, łącząca swoją wiedzę, umiejętności oraz możliwości wynikające z instytucji, którą reprezentują i podejmują współpracę i skoordynowane działania mające na celu niesienie pomocy osobom krzywdzonym oraz

przeciwdziałanie zjawisku przemocy na terenie Gminy Wilamowice. Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego działają na podstawie Zarządzenia Burmistrza Wilamowic nr 125/2023 z dnia 18 września 2023 roku w sprawie powołania członków Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Wilamowice. Rolą Zespołu Interdyscyplinarnego jest tworzenie warunków umożliwiających realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz integrowanie i koordynowanie działań podmiotów w szczególności przez diagnozowanie problemu przemocy domowej na poziomie lokalnym, inicjowanie działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych mających na celu przeciwdziałanie przemocy domowej i powierzanie ich wykonania właściwym podmiotom, inicjowanie działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową, rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym, powoływanie grup diagnostyczno-pomocowych i bieżące monitorowanie realizowanych przez nie zadań, monitorowanie procedury „Niebieskie Karty”, przekazywanie informacji, kierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową lub programie psychologiczno-terapeutycznym dla osób stosujących przemoc domową, składanie, na wniosek grupy diagnostyczno-pomocowej, zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia.

Analiza danych dotyczących realizacji procedury „Niebieska Karta” w Gminie Wilamowice wskazuje, że problem przemocy domowej utrzymuje się na istotnym poziomie, a działania podejmowane w ramach systemu przeciwdziałania przemocy są intensywne i wielowymiarowe. W latach 2021–2023 widoczny był stały trend wzrostowy. Liczba procedur wzrosła z 27 w 2021 roku do 33 w 2022 roku i osiągnęła szczytowy poziom 37 w 2023 roku. Kolejne lata przyniosły odwrócenie tej tendencji – w 2024 roku odnotowano 27 wszczętych procedur, natomiast w 2025 roku ich liczba spadła do 18. Oznacza to spadek liczby nowych spraw w 2025 roku o ponad 51% w porównaniu do rekordowego roku 2023. Policja (Komisariat Policji w Kobiernicach) pozostaje głównym filarem systemu wykrywania i reagowania na przemoc domową w gminie. W 2021 roku Policja odpowiadała za 19 zgłoszeń, w 2022 r. za 21, w 2023 r. za 23, w 2024 r. za 20, a w 2025 r. za 12. Wykrywalność i inicjatywa po stronie Policji stanowiła w całym analizowanym okresie od 62% do blisko 74% wszystkich wszczętych procedur. W latach 2021–2023 udział placówek medycznych w inicjowaniu procedury był zerowy. Przełom nastąpił w latach kolejnych – w 2024 roku zgłoszono 1 przypadek, a w 2025 roku aż 4 procedury (co stanowiło ponad 22% wszystkich spraw zainicjowanych w tym roku). Świadczy to o rosnącej czujności personelu medycznego. Szkoły i przedszkola w latach 2021–2023 zainicjowały łącznie tylko 1 procedurę (w 2023 r.). W roku 2024 zaobserwowano istotną aktywizację środowiska szkolnego (4 założone karty), natomiast w 2025 roku oświata zainicjowała 1 procedurę. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej odpowiadał za 1 zgłoszenie w 2021 r., 11 w 2022 r., 3 w 2023 r. oraz 1 w 2025 r. Gminna

Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA) wykazuje incydentalne, lecz stałe zaangażowanie w uruchamianie procedury (1 sprawa w 2022 r. oraz 2 sprawy w 2024 r.). Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela:

Tabela 14- Liczbawszczętych procedur „Niebieskie Karty” przez poszczególne instytucje na terenie Gminy Wilamowice w latach 2021-2025

Instytucja wszczynająca procedurę „Niebieskie Karty”	2021	2022	2023	2024	2025
Policja (KP w Kobiernicach)	19	21	23	20	12
Pomoc społeczna	1	11	3	0	1
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	0	1	0	2	0
Placówki służby zdrowia	0	0	0	1	4
Placówki oświatowe	0	0	1	4	1
Instytucje działające poza obszarem Gminy Wilamowice	0	0	2	0	0
OGÓŁEM (wszczęte procedury w danym roku)	27	33	37	27	18

źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilamowicach

Pozycja Komisariatu Policji w Kobiernicach jako głównego podmiotu zakładającego „Niebieskie Karty” pokazuje, że system w dużej mierze uruchamiany jest w sytuacjach nagłych i ostrych konfliktów wymagających bezpośredniej interwencji na miejscu zdarzenia. Wzrost liczby kart zakładanych w latach 2024–2025 przez placówki ochrony zdrowia i oświatę wskazuje na stopniowe przełamywanie barier w podmiotach pozaresortowych. Personel medyczny i pedagogiczny coraz skuteczniej identyfikuje pierwsze sygnały przemocy domowej (zarówno wobec dzieci, jak i osób dorosłych/starszych). W ramach przeciwdziałania przemocy domowej podejmowano działania ukierunkowane zarówno na zapewnienie bezpieczeństwa osobom doświadczającym przemocy, jak i na oddziaływanie wobec osób stosujących przemoc. Do najważniejszych działań należało diagnozowanie sytuacji osób i rodzin dotkniętych przemocą oraz opracowywanie i realizacja indywidualnych planów pomocy. Kierowano wnioski do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wilamowicach o zdiagnozowanie problemu alkoholowego i ewentualne zmotywowanie do podjęcia leczenia odwykowego. Występowano do Sądu Rodzinnego z wnioskiem o wszczęcie postępowania opiekuńczego lub wgląd w sytuację rodziny. Istotnym elementem systemu wsparcia było również kierowanie osób do specjalistycznych form pomocy. Kierowano mieszkańców do Podbeskidzkiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Bielsku-Białej na konsultacje psychologiczne. Mieszkańców Gminy Wilamowice objęto także poradnictwem prawnym, psychologicznym, socjalnym, pedagogicznym. Rodziny objęte procedurą „Niebieskie Karty” pozostawały pod monitoringiem pracownika socjalnego i dzielnicowego, a w przypadku rodzin z dziećmi w działania włączano również pedagoga szkolnego. Osoby stosujące przemoc kierowano do programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. Podejmowane działania uzupełniano cyklicznymi wizytami w środowiskach objętych procedurą.

Pomimo funkcjonowania systemu wsparcia, realizacja zadań w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej wiąże się z istotnymi trudnościami organizacyjnymi. Jednym z głównych wyzwań jest duże obciążenie obowiązkami członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno-pomocowych. Łączenie zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy z obowiązkami wynikającymi z podstawowych stanowisk pracy utrudnia koordynację terminów, organizację spotkań oraz sprawną wymianę informacji pomiędzy przedstawicielami różnych instytucji. Bariery w sprawnym prowadzeniu działań są także ograniczone warunki lokalowe. Dostępna przestrzeń nie zawsze zapewnia odpowiedni poziom poufności, komfortu oraz warunki umożliwiające spokojne prowadzenie spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych. Wskazuje to na potrzebę dalszego wzmacniania organizacyjnych warunków realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy domowej, w tym zapewnienia odpowiedniej przestrzeni do prowadzenia spotkań oraz wspierania pracowników realizujących zadania w tym obszarze.

Należy nadmienić, że powyższe dane nie oddają w pełni obrazu przemocy na terenie Gminy Wilamowice. Zjawisko to bowiem jest bardzo trudne do rozpoznania, gdyż osoby doznające przemocy rzadko same zgłaszają się po pomoc lub zawiadamiają policję o popełnieniu przestępstwa znęcania się nad rodziną.

Na terenie Gminy Wilamowice swoje działania prowadzi również **Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**. Zadaniem Komisji jest inicjowanie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, wydawanie opinii o zgodności lokalizacji punktu sprzedaży i podawania napojów alkoholowych z przepisami w zakresie limitów punktów sprzedaży i zasad ich usytuowania, prowadzenie kontroli przestrzegania warunków sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych, podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego, przeprowadzenie rozmów motywacyjno – interwencyjnych z osobami mającymi problem alkoholowy oraz członkami ich rodzin. W Gminie Wilamowice realizowany jest wieloaspektowy system działań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii. Obejmuje on zarówno działania profilaktyczne skierowane do dzieci, młodzieży i rodziców, jak również pomoc osobom doświadczającym problemów związanych z uzależnieniem oraz ich rodzinom. Istotnym elementem systemu jest również działalność Placówki Wsparcia Dziennego, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz współpraca ze szkołami, instytucjami pomocy społecznej i podmiotami leczniczymi. W latach 2023–2025 na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem uzależnieniom przeznaczano znaczące środki finansowe. Oznacza to utrzymanie szerokiego zakresu działań profilaktycznych i pomocowych. Szczególne znaczenie ma profilaktyka prowadzo-

na wśród dzieci i młodzieży. Działania obejmowały wszystkie szkoły na terenie gminy, a ich zakres obejmował warsztaty dla uczniów, rodziców i nauczycieli, programy rekomendowane, kolonie i półkolonie profilaktyczne oraz działania promujące zdrowy styl życia. W 2024 r. na programy i warsztaty profilaktyczne w szkołach oraz kolonie profilaktyczne wydatkowano 180,8 tys. zł. Kontynuowano m.in. programy „Szkoła dla rodziców i wychowawców”, „Spójrz inaczej” oraz „Apteczka pierwszej pomocy emocjonalnej”. Wskazuje to na utrwaloną, systemową obecność profilaktyki uzależnień w środowisku szkolnym i rodzinnym. Istotnym zasobem lokalnego systemu jest również Placówka Wsparcia Dziennego funkcjonująca w czterech filiach. Placówka łączy funkcję opiekuńczą, wychowawczą i profilaktyczną, zapewniając dzieciom możliwość uczestnictwa w zajęciach, korzystania z oferty integracyjnej, wyjazdów i aktywnego spędzania czasu wolnego. W 2024 r. na jej działalność profilaktyczną zaplanowano 214,1 tys. zł, z czego wykorzystano 210,7 tys. zł. Placówka stanowi tym samym ważny element środowiskowego systemu profilaktyki, szczególnie w odniesieniu do dzieci wymagających większego wsparcia i organizacji czasu wolnego.

Dane dotyczące działalności **Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych** wskazują na utrzymujące się zapotrzebowanie na działania związane z diagnozowaniem uzależnienia, motywowaniem do leczenia i pomocą specjalistyczną. Istotnym elementem diagnozy jest zakres działań skierowanych do dzieci i młodzieży. Jednocześnie sama obecność specjalistycznego wsparcia psychologicznego oraz szeroka oferta profilaktyczna w szkołach wskazują, że problematyka uzależnień jest ujmowana coraz szerzej – w powiązaniu z dobrostanem psychicznym, relacjami rodzinnymi, kompetencjami wychowawczymi i umiejętnością radzenia sobie z trudnymi emocjami. Jest to szczególnie istotne w kontekście diagnozowanych w gminie potrzeb dotyczących zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży. Profilaktyka uzależnień powinna zatem być nadal łączona z profilaktyką problemów emocjonalnych, przeciwdziałaniem zachowaniom ryzykownym oraz wzmacnianiem kompetencji rodziców i nauczycieli. W zakresie przeciwdziałania narkomanii działania koncentrowały się przede wszystkim na profilaktyce uniwersalnej. W 2023 r. przeprowadzono warsztaty profilaktyczne dla dzieci ze wszystkich szkół, natomiast w 2024 r. zwiększono planowane środki do 28 tys. zł, przeznaczając je m.in. na materiały informacyjne oraz warsztaty dotyczące narkomanii i substancji psychoaktywnych. W dalszej perspektywie zasadne jest monitorowanie tego obszaru, szczególnie wśród młodzieży, oraz uwzględnianie w działaniach profilaktycznych także nowych substancji psychoaktywnych i innych zachowań ryzykownych.

Na podstawie analizy sprawozdań można wskazać istotne zasoby lokalnego systemu: funkcjonowanie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, działalność czterech filii Placówki Wsparcia Dziennego, objęcie profilaktyką wszystkich szkół na terenie gminy, dostęp do poradnictwa prawnego i psychologicznego, funkcjonowanie grupy wsparcia dla osób z problemem alkoholowym, moż-

liwość korzystania z wyjazdowych sesji terapeutycznych, współpraca z poradniami leczenia uzależnień w Bielsku-Białej i Czechowicach-Dziedzicach, realizacja programów profilaktycznych rekomendowanych, działania skierowane równocześnie do dzieci, młodzieży, rodziców i nauczycieli, współpraca Gminy z sołectwami, OSP, szkołami i Gminnym Ośrodkiem Kultury, funkcjonowanie mechanizmu kierowania osób do diagnostyki i leczenia.

Analiza danych wskazuje, że dalszego rozwoju wymagają przede wszystkim: wczesna identyfikacja problemów alkoholowych i innych uzależnień, szczególnie wśród osób młodych, utrzymanie dostępności pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży, również w sytuacjach, w których problem uzależnienia występuje w rodzinie, wzmacnianie kompetencji rodzicielskich, ponieważ działania „Szkoły dla rodziców i wychowawców” odpowiadają na potrzebę łączenia profilaktyki uzależnień z profilaktyką problemów wychowawczych i emocjonalnych, rozwijanie środowiskowej profilaktyki w Placówce Wsparcia Dziennego, która może pełnić funkcję miejsca wczesnego reagowania, utrzymanie dostępu do leczenia i terapii poza terenem gminy, przy jednoczesnym ograniczaniu barier finansowych i organizacyjnych, monitorowanie problemu narkomanii i innych substancji psychoaktywnych, ponieważ obecne dane dotyczą przede wszystkim działań profilaktycznych, a nie rzeczywistej skali zjawiska, łączenie profilaktyki uzależnień z profilaktyką zdrowia psychicznego, szczególnie w odniesieniu do dzieci i młodzieży, dalsze rozwijanie współpracy między szkołami, pomocą społeczną, ochroną zdrowia, GKRPA i innymi podmiotami, tak aby możliwe było wcześniejsze rozpoznawanie sytuacji wymagających wsparcia.

W Gminie Wilamowice funkcjonuje rozbudowany system profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, obejmujący działania skierowane do dzieci, młodzieży, rodziców, osób zagrożonych uzależnieniem oraz osób już doświadczających problemów alkoholowych. Analiza danych z lat 2023–2025 wskazuje na utrzymujące się zapotrzebowanie na pomoc specjalistyczną i działania terapeutyczne. Pomimo zmniejszenia liczby osób wzywanych przez GKRPA oraz liczby rozmów motywujących do leczenia, utrzymała się liczba wniosków kierowanych do sądu, zwiększyło się uczestnictwo w wyjazdowych sesjach terapeutycznych oraz liczba osób regularnie korzystających z grupy wsparcia. Oznacza to, że problem uzależnienia nadal wymaga systematycznych i wielokierunkowych działań. Szczęgólnego znaczenia nabiera rozwijanie profilaktyki wśród dzieci i młodzieży, łączenie działań dotyczących uzależnień z profilaktyką zdrowia psychicznego oraz wzmacnianie kompetencji rodziców i nauczycieli. Jednocześnie wskazane jest dalsze monitorowanie skali używania substancji psychoaktywnych, ponieważ dostępne dane pozwalają przede wszystkim ocenić zakres podejmowanych działań, a w mniejszym stopniu rzeczywistą skalę występowania problemu wśród mieszkańców.

Na terenie Gminy Wilamowice realizowany jest także **Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Wilamowice na lata 2024–2028**, który został przyjęty Uchwałą Nr LXX/539/24 Rady Miejskiej w Wilamowicach z dnia 24 stycznia 2024 r. Program jest dokumentem określającym działania, które będą realizowane w ramach własnych przedsięwzięć, w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Opracowany jest on w oparciu o założenia Narodowego Programu Zdrowia i jest podstawą do realizacji zadań własnych gminy, określonych w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 r., z uwzględnieniem założeń Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Cele Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii to:

- 1) Kontynuacja działań w zakresie profilaktyki szkolnej w oparciu o programy wykorzystujące aktywność własną uczniów i programy profilaktyczne, w tym:
 - a) programów dotyczących zagadnień podnoszących świadomość w zakresie zdrowotnych, psychologicznych i społecznych konsekwencji nadużywania alkoholu;
 - b) programów profilaktycznych kształtujących kompetencje osobowościowe młodych ludzi oraz ich zdolności interpersonalne niezbędne dla satysfakcjonującego funkcjonowania wśród rówieśników bez pomocy alkoholu, papierosów i narkotyków;
 - c) kontynuacja projektów profilaktycznych dotyczących zagadnienia przemocy rówieśniczej, a także nowych form przemocy za pośrednictwem urządzeń elektronicznych. Zwrócenie szczególnej uwagi na kwestie związane z ochroną przed cyberprzemocą;
 - d) koncentracja uwagi na problemach profilaktyki alkoholowej i nikotynowej, bowiem to one stanowią problem wśród młodzieży szkolnej gminy. Edukowanie młodzieży i dorosłych o negatywnych skutkach zażywania uzależniających, szkodliwych substancji w formie warsztatów, wykładów, spotkań z młodzieżą, kampanii profilaktycznych, akcji letnich itp.;
 - e) ułatwienie dostępności programów edukacyjnych dla osób dorosłych dotyczących problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, przeciwdziałających przemocy, promujących zdrowy styl życia m.in.: poprzez preferowanie rekomendowanych programów profilaktycznych w szkołach obejmujących oprócz młodzieży także rodziców, grono pedagogiczne;
 - f) kontynuacja profilaktycznych działań alternatywnych, wskazujących na możliwość atrakcyjnego spędzania wolnego czasu oraz promowania prozdrowotnego stylu życia;
- 2) Wspieranie pracy grup samopomocowych.
- 3) Praca nad zmianą zachowań i postaw mieszkańców w sytuacjach związanych ze środkami zmieniającymi świadomość.

- 4) Kontrola przedsiębiorców sprzedających napoje alkoholowe i przeprowadzanie akcji profilaktycznych zapobiegających sprzedaży alkoholu nieletnim.
- 5) Wykorzystanie lokalnych zasobów dla tworzenia koalicji na rzecz ograniczania problemów alkoholowych w gminie.
- 6) Monitorowanie pracy Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego w Wilamowicach.
- 7) Dalsze aktywne działania w obszarze procedury Niebieskiej Karty oraz współpraca z lokalnymi instytucjami w tym zakresie.
- 8) Współpraca z instytucjami leczenia odwykowego oraz innymi podmiotami podejmującymi czynności zmierzające do leczenia odwykowego.
- 9) Podwyższenie kompetencji pracowników instytucji, osób prawnych i fizycznych działających na rzecz szeroko rozumianej profilaktyki uzależnień poprzez działalność szkoleniową.

Na podstawie danych można wskazać, że w Gminie Wilamowice w latach 2023–2025 problem alkoholizmu pozostawał obecny, jednak jego skala wykazywała zmienność. W 2023 r. problem alkoholizmu odnotowano w 20 rodzinach, obejmujących 39 osób. W 2024 r. liczba rodzin dotkniętych tym problemem zmniejszyła się do 12, a liczba osób do 16. W 2025 r. odnotowano natomiast 12 rodzin i 18 osób, co oznacza utrzymanie liczby rodzin na poziomie z 2024 r. przy niewielkim wzroście liczby osób. Dane wskazują na zmniejszenie skali problemu w ujęciu liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w stosunku do 2023 r. Jednocześnie utrzymywanie się problemu w kolejnych latach potwierdza, że uzależnienie od alkoholu nadal stanowi istotny obszar wymagający działań profilaktycznych, terapeutycznych i pomocowych. Niewielki wzrost liczby osób dotkniętych problemem w 2025 r. może wskazywać na jego występowanie również w rodzinach wieloosobowych, dlatego działania pomocowe powinny obejmować nie tylko osoby uzależnione, ale także członków ich rodzin, w szczególności dzieci. Istotnym elementem systemu wsparcia pozostają działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, dostęp do pomocy psychologicznej i prawnej, grupy wsparcia oraz możliwość korzystania z leczenia w placówkach terapii uzależnień. Zasadne jest dalsze prowadzenie działań profilaktycznych, wczesne rozpoznawanie problemów związanych z alkoholem oraz utrzymywanie dostępności pomocy dla osób uzależnionych i członków ich rodzin. Analizując dane, należy również uwzględnić, że statystyki pomocy społecznej pokazują przede wszystkim przypadki ujawnione w systemie wsparcia i nie odzwierciedlają pełnej skali problemu alkoholowego występującego w społeczności.

Określenie rzeczywistej skali zjawiska uzależnień jest bardzo trudne, ponieważ niejednokrotnie mają one nieuświadomiony charakter i są trudne do zdiagnozowania, a osoby nimi dotknięte nie chcą przyznać się do problemu. Utrudnienie stanowi też fakt pojawiania się coraz to nowych rodzajów

uzależnień i substancji uzależniających oraz fragmentaryczność statystyk różnych instytucji i organizacji w sposób bezpośredni lub pośredni zajmujących się tą problematyką. Niemniej jednak dane i sprawozdania tych instytucji stanowią cenne źródło informacji. Szacunki Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom (KCPU) określają skalę zjawiska, odnosząc się do poszczególnych kategorii osób zagrożonych problemami alkoholowymi i szacując liczebność każdej z tych grup. Dane mają charakter przybliżony i pozwalają na orientacyjne określenie liczby osób dotkniętych problemem alkoholowym w poszczególnych jednostkach terytorialnych, w tym także w miejscowościach o liczbie mieszkańców zbliżonej do Gminy Wilamowice. Według danych GUS z 2025 roku Gminę Wilamowice zamieszkuje 18 328 osób. Na tej podstawie, wykorzystując wskaźniki KCPU, można oszacować skalę zjawiska w następujący sposób:

Tabela 15 - Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych (dane szacunkowe wg KCPU).

Wyszczególnienie	Skala zjawiska (wg KCPU)	W Polsce (37,2 mln)	W Gminie Wilamowice (18,3 tys. mieszk.)
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 744 tys.	ok. 366 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholisty (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 732 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 732 osób
Osoby pijące szkodliwie	5–7% populacji	1,9-2,6 mln	ok. 915–1 281 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	ok. 2/3 osób dorosłych i dzieci z tych rodzin	ok. 2 mln dorosłych i dzieci	ok. 976 osób (dorośli i dzieci)

źródło: Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom

Ocenia się, że w Gminie Wilamowice żyje ok. 366 osób uzależnionych od alkoholu, a ponad 1 464 pozostaje w bezpośrednim kontakcie z problemem alkoholowym (członkowie rodzin, współmałżonkowie, dzieci). Szacunkowo ponad 915- 1 281 mieszkańców może nadużywać alkoholu w sposób szkodliwy dla zdrowia i relacji społecznych. Około 976 osób (dorosłych i dzieci) może doświadczać przemocy domowej w rodzinach, w których występuje problem alkoholowy. Dane te wskazują na konieczność prowadzenia długofalowych działań profilaktycznych, edukacyjnych oraz terapeutycznych w ramach gminnego programu.

2.14. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest efektywną metodą pozwalającą na identyfikację słabych i silnych stron sfery społecznej Gminy Wilamowice oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Analiza SWOT składa się z czterech grup czynników:

Analiza SWOT jest użytecznym instrumentem pozwalającym na wielowymiarową ocenę aktualnego stanu sfery społecznej Gminy Wilamowice oraz stanowi adekwatny punkt wyjścia do definiowania pożądanego kierunku rozwoju. W ten sposób przedmiotowa analiza ujawnia również obszary wymagające poprawy w funkcjonowaniu Gminy Wilamowice, a także wskazuje na niezbędne działania, których podjęcie pomoże osiągnąć ustalone cele strategiczne oraz cele operacyjne.

Uzyskane wyniki diagnozy problemów społecznych, posłużyły do opracowania założeń polityki społecznej Gminy Wilamowice na najbliższe lata. Zostały one przedstawione w Strategii i zawierają działania, które powinny przyczynić się do zminimalizowania problemów społecznych występujących w Gminie Wilamowice. Poniżej analiza.

MOCNE STRONY

(wewnętrzne czynniki pozytywne)

- **Relatywnie stabilna sytuacja ekonomiczna mieszkańców:** Znaczna część mieszkańców posiada stabilną sytuację materialną, co sprzyja zaspokajaniu podstawowych potrzeb, aktywności zawodowej i społecznej oraz utrzymaniu dobrego poziomu życia.
- **Silny potencjał rodzinnych i nieformalnych sieci wsparcia:** Rodzina i przyjaciele stanowią najważniejsze źródła pomocy wskazywane przez mieszkańców w sytuacji problemowej, co potwierdza znaczenie bliskich relacji jako istotnego zasobu społecznego gminy.
- **Dobrze rozwinięta oferta wsparcia skierowana do dzieci:** Stanowi to dobrą bazę do dalszego rozwijania działań edukacyjnych, integracyjnych i profilaktycznych.
- **Na terenie gminy istnieją warunki do dalszego rozwijania oferty spędzania czasu wolnego, aktywizacji i wsparcia młodych mieszkańców:** Rozwój działań skierowanych do młodzieży może wzmacniać jej aktywność, integrację i więź z lokalną społecznością.
- **Aktywny potencjał integracji społecznej:** Mieszkańcy wskazują wspieranie działań integrujących społeczność jako jeden z najważniejszych kierunków rozwoju polityki społecznej. Stanowi to podstawę do rozwijania inicjatyw sąsiedzkich, międzypokoleniowych, wolontariackich i lokalnych działań angażujących mieszkańców.
- **Istniejąca świadomość i rozpoznawalność systemu wsparcia:** Mieszkańcy gminy wiedzą gdzie zwrócić się po pomoc w przypadku wystąpienia problemów. Wskazują również konkretne źródła profesjonalnego wsparcia, w tym Policję, psychologów, prawników i pracowników socjalnych.
- **Doświadczenie i funkcjonowanie lokalnych struktur pomocy społecznej:** Gmina posiada istniejące struktury organizacyjne i kadrowe, które stanowią bazę do dalszego rozwoju usług społecznych oraz integracji działań w ramach Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Znajomość lokalnych potrzeb i środowiska stanowi istotny kapitał przy projektowaniu nowych usług.
- **Potencjał do rozwoju usług społecznych dostępnych dla całej społeczności:** Wyniki diagnozy wskazują na zapotrzebowanie nie tylko na pomoc skierowaną do osób znajdujących się w kryzysie, ale również na usługi o charakterze powszechnym – dla dzieci, młodzieży, rodzin, osób dorosłych, seniorów i osób z niepełnosprawnościami.
- **Relatywnie dobra sytuacja w zakresie przestrzegania bezdomności i bezrobocia:** Bezdomność oraz bezrobocie nie należą do problemów ocenianych przez mieszkańców jako najpoważniejsze. Wskazuje to na brak dominacji tych problemów w lokalnej strukturze potrzeb społecznych i umożliwia koncentrowanie części zasobów na działaniach profilaktycznych i rozwojowych.
- **Potencjał do rozwijania oferty senioralnej:** Gmina posiada przestrzeń do dalszego rozwijania działań aktywizujących, integracyjnych i przeciwdziałających samotności.
- **Rozpoznane potrzeby społeczne stanowiące dobrą podstawę planowania usług:** Badanie mieszkańców dostarczyło spójnego obrazu najważniejszych wyzwań – w szczególności dotyczących młodzieży, więzi społecznych, przemocy rówieśniczej, samotności, niepełnosprawności i wsparcia rodzin. Stanowi to wartościową podstawę do ukierunkowania przyszłych usług społecznych.
- **Potencjał do integrowania działań różnych instytucji i środowisk lokalnych:** Zidentyfikowane potrzeby obejmują obszary społeczne, edukacyjne, zdrowotne, kulturalne, wychowawcze i związane z bezpieczeństwem. Tworzy to możliwość budowania partnerskiego modelu współpracy instytucji publicznych, placówek oświatowych, organizacji społecznych oraz mieszkańców.
- **Dobra baza do rozwoju profilaktyki społecznej:** Wyniki diagnozy wskazują na silną

potrzebę działań wyprzedzających, szczególnie w odniesieniu do młodzieży, przemocy rówieśniczej, problemów psychicznych, uzależnień i trudności wychowawczych. Istniejące zasoby instytucjonalne mogą stanowić podstawę do budowania kompleksowego systemu profilaktyki.

- **Wysokie kompetencje i orientacja na rezultaty kadr pomocowych:** Pracownicy oraz kierownictwo gminnych jednostek organizacyjnych (odpowiedzialni za pomoc społeczną, edukację, kulturę i aktywizację) cechują się wysokim profesjonalizmem, zaangażowaniem oraz pasją w realizacji zadań publicznych.
- **Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego:** Stabilna sytuacja porządkowa na terenie gminy. Niska skala incydentów kryminalnych oraz brak drastycznych zjawisk powiązanych z agresją rówieśniczą w przestrzeni publicznej podnoszą ogólną jakość życia w gminie.
- **Wysokie kompetencje i stabilność kadr pomocowych:** Doświadczony, wysoce wyspecjalizowany zespół pracowników

GOPS, Urzędu i jednostek organizacyjnych, cechujący się znajomością lokalnych realiów oraz wysoką empatią.

- **Kompleksowość i elastyczność usług opiekuńczych:** Sprawna realizacja standardowych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami, umożliwiającą im bezpieczne pozostanie w środowisku domowym.
- **Korzystne położenie Gminy Wilamowice:** bliskość większych miast zapewnia mieszkańcom łatwiejszy dostęp do miejsc pracy, szpitali i specjalistycznych usług medycznych, edukacji, kultury, handlu i innych usług, co pozytywnie wpływa na jakość i standard życia mieszkańców.
- **Wysoka skuteczność wdrożeniowa programów celowych:** Efektywna i pełna implementacja ogólnopolskich programów wsparcia: „Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością”, „Opieka wychowawcza”, wydatnie wzmacniających lokalny budżet i ofertę pomocową.

SŁABE STRONY

(wewnętrzne czynniki negatywne)

- **Niewystarczająca oferta kierowana do młodzieży:** Oferta dla młodzieży jest jednym z najślabiej ocenianych obszarów usług społecznych. Jednocześnie młodzież szkolna została najczęściej wskazana jako grupa, dla której brakuje odpowiedniej oferty, a rozwój wsparcia dla młodzieży jest najważniejszym priorytetem wskazywanym przez mieszkańców. Wskazuje to na wyraźną lukę pomiędzy potrzebami młodych mieszkańców a dostępną ofertą.
- **Niedostateczna oferta dla osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów:** Usługi kierowane do osób z niepełnosprawnościami oraz rodziców i opiekunów zostały ocenione negatywnie. Szczególnie niekorzystna była ocena oferty dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami, co wskazuje na potrzebę rozwoju usług odciążających, asystenckich, wychowawczych i poradniczych.
- **Niewystarczająca oferta dla osób dorosłych aktywnych zawodowo:** Oferta kierowana do dorosłych mieszkańców została oceniona słabiej niż oferta dla dzieci. Może to wskazywać na ograniczoną dostępność usług odpowiadających potrzebom osób aktywnych zawodowo, w tym działań związanych ze zdrowiem, rodziną, rozwojem osobistym, integracją i spędzaniem czasu wolnego.
- **Ograniczona oferta sportowo-rekreacyjna:** Oceny oferty sportowo-rekreacyjnej wskazują na przewagę opinii negatywnych nad pozytywnymi. Oznacza to potrzebę dalszego rozwijania dostępnych, różnorodnych i atrakcyjnych form aktywności dla różnych grup wiekowych.

- **Niewystarczająca widoczność i komunikacja dotycząca dostępnych form pomocy:** Niedostateczna rozpoznawalność lokalnego systemu wsparcia i potrzeba bardziej przejrzystej, wielokanałowej komunikacji z mieszkańcami.
- **Niska rozpoznawalność profesjonalnych usług pomocowych:** W sytuacji problemowej mieszkańcy w pierwszej kolejności wskazują rodzinę i przyjaciół, może to świadczyć o niewystarczającym zakorzenieniu profesjonalnych usług społecznych w świadomości mieszkańców.
- **Niewystarczający poziom integracji społecznej i osłabienie więzi lokalnych:** Zanik więzi społecznych, mieszkańcy wskazują potrzebę wzmacniania działań integrujących społeczność, co pokazuje istniejącą lukę w tym obszarze.
- **Niewystarczające wsparcie rodzin w trudnościach opiekuńczo-wychowawczych:** potrzeba dalszego rozwijania dostępnych i wczesnych form pomocy dla rodzin, w tym poradnictwa, pracy z rodziną oraz wsparcia w rozwiązywaniu problemów wychowawczych.
- **Niewystarczająca oferta w zakresie profilaktyki zdrowia psychicznego i wsparcia psychologicznego:** Problemy psychiczne, depresja i stany lękowe zostały uznane za istotny problem społeczny, natomiast oferta dla osób wymagających specjalistycznego wsparcia nie jest wystarczająco dobrze rozpoznawalna i oceniana. Szczególnego znaczenia nabiera rozwój łatwo dostępnej pomocy psychologicznej i działań profilaktycznych, zwłaszcza dla dzieci i młodzieży.
- **Niewystarczająca odpowiedź na problem przemocy rówieśniczej:** Przemoc rówieśnicza jest jednym z najważniejszych problemów wskazywanych przez mieszkańców, a jednocześnie przeciwdziałanie jej znalazło się wśród najważniejszych priorytetów rozwoju polityki społecznej. Wskazuje to na potrzebę silniejszego powiązania działań edukacyjnych, wychowawczych, profilaktycznych i psychologicznych.
- **Niedostatecznie rozwinięte wsparcie rodzin w trudnościach wychowawczych:** Wskazuje to na potrzebę wcześniejszej i bardziej dostępnej pracy z rodziną.
- **Niewystarczająco widoczna i dostępna oferta dotycząca uzależnień:** Istnieje potrzeba zwiększenia dostępności oraz lepszego informowania mieszkańców o możliwościach uzyskania pomocy w związku z uzależnieniami, w szczególności od alkoholu.
- **Niedostatecznie rozwinięty system usług o charakterze środowiskowym i integracyjnym:** Wyniki diagnozy pokazują, że mieszkańcy oczekują nie tylko tradycyjnej pomocy w sytuacji kryzysu, ale również miejsc spotkań, aktywności, profilaktyki, integracji i usług dostępnych na co dzień. Obecna oferta wymaga dalszego rozwijania w kierunku modelu bardziej środowiskowego i powszechnego.
- **Problemy z dostępnością części usług i infrastruktury wspierającej jakość życia:** Mieszkańcy wskazywali m.in. na ograniczoną komunikację publiczną, problemy z infrastrukturą drogową, oświetleniem oraz monitoringiem. Czynniki te mogą ograniczać dostęp części mieszkańców do edukacji, usług, aktywności społecznej i kulturalnej.
- **Niewystarczające poczucie wpływu mieszkańców na sprawy lokalne:** W odpowiedziach otwartych pojawiły się sygnały dotyczące niewystarczającego reagowania na problemy mieszkańców oraz potrzeby większego uwzględniania ich głosu. Wskazuje to na potrzebę wzmacniania dialogu społecznego, komunikacji i mechanizmów partycypacyjnych.
- **Zjawisko ukrytej samotności i izolacji seniorów peryferyjnych:** Głębokie wycofanie społeczne, stany depresyjne oraz bariery mobilności u seniorów schorowanych, zamieszkujących oddalone sołectwa, potęgowane przez rozpad więzi wielopokoleniowych.
- **Przeciążenie biurokratyczne pracowników socjalnych:** Ograniczenie realnej, bezpośredniej pracy socjalnej w środowisku na rzecz czasochłonnych procedur formalnych i administracyjnej weryfikacji uprawnień w GOPS.
- **Niska trwałość zaangażowania i bierność mieszkańców:** Dominacja postaw roszczeniowych i apatii objawiająca się oczekiwaniem na gotową ofertę („podaną pod nos”) przy jednoczesnym braku inicjatywy własnej.

- **Kryzys relacyjny i psychiczny wywołany e-uzależnieniami:** Gwałtowny spadek odporności psychicznej, zanik umiejętności budowania bezpośrednich więzi rówieśniczych oraz presja wizerunkowa online, generująca zaburzenia emocjonalne.
- **Postępujący proces starzenia się społeczeństwa:** Systematyczny wzrost udziału osób starszych w ogólnej strukturze demograficznej ludności, generujący długofalowe wyzwania dla lokalnego systemu polityki senioralnej.
- **Deficyty świadomościowe w zakresie metod wychowawczych:** Brak należytej wiedzy części mieszkańców na temat psychospołecznych i prawnych konsekwencji sto-

sowania przemocy wobec dzieci oraz traktowania jej jako dopuszczalnej metody wychowawczej.

- **Nasilanie się dysfunkcji opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach:** Narastające problemy strukturalne i relacyjne w rodzinach, wynikające bezpośrednio z niewydolności w realizacji podstawowych funkcji opiekuńczych nad dziećmi.
- **Ograniczona dostępność specjalistycznej opieki zdrowotnej:** Deficyt placówek oraz lekarzy specjalistów na terenie gminy, wymuszający na mieszkańcach konieczność poszukiwania pomocy medycznej prywatnie.

SZANSE

(zewnątrzne czynniki pozytywne)

- **Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych na rozwój usług społecznych:** Dostępność funduszy europejskich, krajowych i regionalnych stwarza możliwość finansowania nowych usług, projektów profilaktycznych, działań na rzecz dzieci i młodzieży, seniorów, osób z niepełnościami oraz rodzin.
- **Rozwój usług środowiskowych i profilaktycznych:** Współczesne kierunki polityki społecznej coraz silniej koncentrują się na usługach świadczonych blisko miejsca zamieszkania, profilaktyce i wspieraniu samodzielnosci. Daje to możliwość rozwijania w Gminie Wilamowice usług asystenckich, opiekuńczych, wytnieniowych, psychologicznych, rodzinnych i sąsiedzkich.
- **Rosnące znaczenie działań na rzecz dzieci i młodzieży:** Wyraźnie zidentyfikowane przez mieszkańców potrzeby młodzieży tworzą podstawę do rozwijania programów aktywizacyjnych, edukacyjnych, sportowych, kulturalnych i profilaktycznych. Szczególną szansą jest tworzenie oferty współtworzonej przez samą młodzież.
- **Możliwość budowania kompleksowego systemu profilaktyki zdrowia psychicznego:** Rosnąca świadomość znaczenia zdro-

wia psychicznego pozwala rozwijać dostępne lokalnie poradnictwo, wsparcie psychologiczne, działania profilaktyczne i programy kierowane szczególnie do dzieci, młodzieży i rodzin.

- **Rozwój współpracy ze szkołami i placówkami oświatowymi:** Szkoły mogą stać się ważnym miejscem wczesnego rozpoznawania problemów, prowadzenia profilaktyki oraz kierowania dzieci i rodzin do odpowiednich usług. Daje to możliwość tworzenia spójnego systemu wsparcia dziecka i rodziny.
- **Wzmocnienie współpracy z organizacjami pozarządowymi i grupami mieszkańców:** Rozwój partnerstw z sektorem społecznym może zwiększyć różnorodność usług oraz umożliwić realizację działań, do których samorząd nie zawsze posiada własne zasoby. Szczególnie istotny jest rozwój wolontariatu, grup samopomocowych i inicjatyw lokalnych.
- **Wykorzystanie potencjału integracji międzypokoleniowej:** Problemy związane z osłabieniem więzi społecznych i samotnością osób starszych mogą zostać wykorzystane jako impuls do tworzenia inicjatyw łączących dzieci, młodzież, dorosłych i seniorów. Takie działania mogą jednocześnie wzmacniać lokalną tożsamość i przeciwdziałać izolacji.

- **Rozwój lokalnych miejsc aktywności i spotkań:** Rosnące zapotrzebowanie na integrację, kulturę, rekreację i aktywność społeczną stwarza możliwość tworzenia lub lepszego wykorzystania istniejących przestrzeni jako miejsc dostępnych dla różnych grup mieszkańców.
- **Rozwój cyfrowych form komunikacji i dostępu do usług:** Cyfryzacja może zwiększyć dostępność informacji o usługach społecznych, ułatwić kontakt z mieszkańcami oraz poprawić promocję oferty GOPS i innych instytucji. Jest to szczególnie istotne w sytuacji, gdy część mieszkańców nie wie, gdzie szukać pomocy.
- **Rozwój partnerstw międzyinstytucjonalnych:** Możliwość łączenia potencjału samorządu, pomocy społecznej, oświaty, ochrony zdrowia, Policji, kultury, sportu i organizacji społecznych stwarza szansę na bardziej kompleksowe reagowanie na problemy społeczne.
- **Wykorzystanie rosnącego znaczenia profilaktyki zamiast interwencji kryzysowej:** Wczesne reagowanie na problemy rodzinne, wychowawcze, psychiczne, uzależnienia i przemoc może ograniczać ich eskalację oraz zmniejszać w przyszłości zapotrzebowanie na kosztowne formy pomocy interwencyjnej.
- **Rozwój usług wspierających osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów:** Dostępne programy krajowe i regionalne oraz rozwój standardów usług społecznych stwarzają możliwość rozszerzenia lokalnej oferty o usługi asystenckie, opiekę wytchnieniową, poradnictwo i wsparcie rodzin.
- **Wykorzystanie potencjału mieszkańców do współtworzenia usług:** Wyniki diagnozy pokazują wyraźnie określone oczekiwania mieszkańców. Ich wykorzystanie w projektowaniu usług, konsultacjach i działaniach partycypacyjnych może zwiększyć dopasowanie oferty do rzeczywistych potrzeb oraz poczucie współodpowiedzialności za rozwój gminy.
- **Możliwość budowania marki Gminy Wilamowice jako gminy przyjaznej mieszkańcom:** Rozwój dostępnych, różnorodnych i łatwo rozpoznawalnych usług społecznych może stać się elementem budowania pozytywnego wizerunku gminy jako miejsca przyjaznego rodzinom, dzieciom i młodzieży, seniorom oraz osobom wymagającym wsparcia.
- **Krajowe programy celowe i rządowe linie wsparcia:** Szansa na ciągłe współfinansowanie lokalnych działań osłonowych poprzez systematyczne aplikowanie do edycji programów takich jak „Asystent Osoby z Niepełnosprawnością”, „Opieka wytchnieniowa” czy „Korpus Wsparcia Seniora”.
- **Postęp technologiczny i rozwój teleopieki:** Szybki rozwój nowoczesnych narzędzi cyfrowych, systemów SOS, opasek medycznych oraz platform e-usług, pozwalających na zdalne monitorowanie stanu zdrowia i podnoszenie bezpieczeństwa samotnych seniorów.
- **Krajowy trend deinstytucjonalizacji pomocy społecznej:** Ogólnokrajowe zmiany systemowe i legislacyjne kładące nacisk na rozwój usług świadczonych w społeczności lokalnej (mieszkania wspomagane, opieka dzienna), co ułatwia pozyskiwanie środków na odchodzenie od opieki wielkoinstytucjonalnej.
- **Poprawa zdrowia publicznego dzięki edukacji profilaktycznej:** Możliwość ograniczenia konfliktów społecznych i poprawy dobrostanu mieszkańców poprzez wdrażanie zewnętrznych programów profilaktyki uzależnień (alkohol, narkotyki) i bezpieczeństwa.
- **Stymulowanie rozwoju psychofizycznego i sportowego:** Szansa na podniesienie jakości życia mieszkańców poprzez powiązanie aktywizacji społecznej z upowszechnianiem kultury fizycznej i sportu.
- **Rozbudowa oferty wsparcia rozwojowego dla najmłodszych:** Możliwość zagospodarowania czasu wolnego oraz profilaktyki zachowań ryzykownych poprzez poszerzenie bazy pozalekcyjnych zajęć edukacyjnych i rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży.
- **Profesjonalizacja kadr systemu pomocy społecznej:** Szansa na podniesienie skuteczności działań osłonowych dzięki systematycznym szkoleniom i podnoszeniu kompetencji pracowników sektora polityki społecznej.

ZAGROŻENIA

(zewnętrzne czynniki negatywne)

- **Pogłębianie się kryzysu demograficznego i depopulacji:** Ryzyko drenażu kapitału ludzkiego na rzecz większych aglomeracji, odpływ ludzi młodych oraz drastyczny wzrost współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi.
- **Wzrost kosztów realizacji zadań pomocy społecznej:** Rosnąca presja finansowa na budżet gminy, wywołana inflacją, wzrostem cen energii oraz rosnącymi kosztami usług medycznych i opiekuńczych.
- **Niestabilność legislacyjna i systemowa:** Częste zmiany przepisów prawnych oraz nakładanie na samorządy nowych zadań z zakresu polityki społecznej bez zapewnienia adekwatnego finansowania z budżetu państwa.
- **Nasilanie się zjawisk patologicznych i cyberzagrożeń:** Pojawianie się nowych, trudnych do kontrolowania substancji psychoaktywnych (dopalacze, narkotyki syntetyczne) oraz eskalacja przestępczości internetowej i agresji w sieci (hejt rówieśniczy i senioralny).
- **Pogorszenie ogólnego stanu zdrowia psychicznego społeczeństwa:** Ogólnokrajowy trend wzrostu zaburzeń depresyjnych, lękowych oraz zachowań autodestrukcyjnych wśród dzieci i młodzieży, wywołujący przeciążenie publicznego systemu psychiatrii.
- **Niewydolność państwowego systemu ochrony zdrowia:** Długie terminy oczekiwania na porady specjalistyczne oraz deficyty lekarzy (zwłaszcza psychiatrów, geriatrów i terapeutów uzależnień), pogłębiające lokalne problemy zdrowotne.
- **Anomia społeczna i zanik więzi sąsiedzkich:** Postępująca indywidualizacja życia, osłabienie tradycyjnych funkcji opiekuńczych rodziny oraz zanik solidarności międzyludzkiej, generujące problem samotności.
- **Pasywność obywatelska i kryzys przywództwa lokalnego:** Narastająca bierność społeczna mieszkańców oraz brak lokalnych liderów i jednostek inicjatywnych, co paraliżuje procesy integracyjne oraz rozwój partycypacji społecznej.
- **Marginalizacja i pogłębiająca się samotność populacji senioralnej:** Wysokie ryzyko masowej izolacji społecznej, wycofania oraz poczucia osamotnienia wśród osób starszych, potęgowane przez zmiany demograficzne i strukturalne.
- **Korelacja kryzysów ekonomicznych z rozwojem patologii społecznych:** Ryzyko gwałtownego nasilenia się zjawiska uzależnień (alkoholizm, narkomania) wskutek oddziaływania zewnętrznych czynników kryzysogennych, takich jak ubóstwo czy bezrobocie.
- **Symptomy wykluczenia i wtórnej izolacji osób z niepełnosprawnościami:** Zagrożenie trwałą izolacją instytucjonalną i społeczną osób z dysfunkcjami, ograniczające ich szanse na samodzielne funkcjonowanie w społeczności lokalnej.
- **Procesualna instytucjonalizacja funkcji opiekuńczo-wychowawczych:** Pogłębiający się kryzys instytucji rodziny, manifestujący się masowym transferem jej podstawowych, naturalnych obowiązków opiekuńczych i wychowawczych na rzecz struktur państwowych i samorządowych.

2.15. Wnioski z diagnozy

Poniżej uszeregowano problemy społeczne w Gminie Wilamowice według priorytetów i wpływu, które wynikają z analizy deskresearch, indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI) z przedstawicielami kluczowych grup oraz z przedstawicielami lokalnych jednostek organizacyjnych,

liderami lokalnymi, samorządowcami działającymi na terenie Gminy Wilamowice. Przeprowadzone wywiady diagnostyczne pozwoliły na zmapowanie kluczowych obszarów problemowych i wyzwań strukturalnych. Przeprowadzona diagnoza wskazuje, że struktura problemów społecznych w Gminie Wilamowice ulega stopniowej zmianie. Nie oznacza to zaniku problemów materialnych, rodzinnych czy związanych z uzależnieniami, jednak coraz większego znaczenia nabierają problemy o charakterze psychospołecznym, relacyjnym, zdrowotnym i opiekuńczym. Szczęólnego znaczenia nabierają kwestie dotyczące dzieci i młodzieży, zdrowia psychicznego, osłabienia więzi społecznych, samotności osób starszych, niepełnosprawności oraz rosnącego zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i specjalistyczne. Jednym z najważniejszych wniosków jest osłabienie więzi społecznych i ryzyko narastania izolacji społecznej. Zanik więzi społecznych został wskazany przez mieszkańców jako najpoważniejszy z ocenianych problemów. Wskazuje to, że polityka społeczna Gminy Wilamowice powinna obejmować nie tylko pomoc osobom znajdującym się w kryzysie, lecz również działania wzmacniające relacje sąsiedzkie, integrację mieszkańców, aktywność obywatelską i uczestnictwo w życiu lokalnym. Istotnym problemem jest również samotność osób starszych. Wnioski te znajdują potwierdzenie w opinii kierownika Dziennego Domu Senior+, która wskazuje na postępujący proces starzenia się mieszkańców, możliwość zwiększania się liczby osób samotnych oraz potrzebę rozwijania usług środowiskowych. Jednocześnie oferta senioralna jest relatywnie dobrze oceniana, co oznacza, że nie wymaga zasadniczego przemodelowania, lecz dalszego rozwoju i dostosowania do zmieniających się potrzeb.

W perspektywie kolejnych lat szczególnego znaczenia nabierze problem osób starszych wymagających bardziej intensywnego wsparcia, w tym osób z chorobami otępiennymi. Diagnoza jakościowa wskazuje na niewystarczającą liczbę lokalnych form dziennego wsparcia dla osób z demencją oraz obciążenie rodzin, które w sytuacji braku odpowiednich usług mogą być zmuszone do poszukiwania opieki instytucjonalnej. Jest to obszar, który wymaga planowania z wyprzedzeniem, ponieważ wraz ze starzeniem się populacji zapotrzebowanie na specjalistyczne usługi opiekuńcze może wzrastać.

Jednocześnie transport jawi się jako jeden z kluczowych warunków rzeczywistej dostępności usług społecznych. Rozproszenie przestrzenne Gminy Wilamowice i odległość części miejscowości od centrum powodują, że sama dostępność określonej usługi nie oznacza jeszcze możliwości skorzystania z niej. Problem ten szczególnie dotyczy seniorów i osób o ograniczonej mobilności. W wielu przypadkach uczestnictwo w zajęciach lub korzystanie z usług jest możliwe przede wszystkim dzięki pomocy rodziny. Oznacza to, że rozwój oferty społecznej powinien być planowany równoległe z rozwiązaniami transportowymi.

Drugim wyraźnym obszarem wymagającym interwencji jest sytuacja dzieci, młodzieży i młodych dorosłych. Młodzież szkolna została najczęściej wskazana przez mieszkańców jako grupa, dla której brakuje oferty. Wyniki te korespondują z wysokim poziomem wskazań dotyczących przemocy rówieśni-

czej oraz problemów psychicznych, depresji i stanów lękowych. Oznacza to, że potrzebna jest nie tylko większa liczba zajęć czy miejsc spędzania czasu, ale kompleksowa oferta wspierająca młodego człowieka w rozwoju, relacjach, zdrowiu psychicznym i wejściu w dorosłość.

Szczęgólnego znaczenia nabiera również profilaktyka zdrowia psychicznego. W przypadku dzieci i młodzieży potrzeba ta jest dodatkowo wzmocniana przez sygnały dotyczące przemocy rówieśniczej i niewystarczającej oferty dla młodych osób. Zasadne jest rozwijanie lokalnej, łatwo dostępnej pomocy psychologicznej oraz działań profilaktycznych, przy jednoczesnym wykorzystaniu współpracy szkół, placówek wsparcia, ochrony zdrowia i innych podmiotów.

Ważnym obszarem pozostają osoby z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunowie. Oferta skierowana do tych grup należy do najłabiej ocenianych przez mieszkańców, przy czym szczególnie niekorzystna jest ocena wsparcia rodziców i opiekunów osób z niepełnosprawnościami. Oznacza to potrzebę rozwijania nie tylko usług kierowanych bezpośrednio do osób z niepełnosprawnościami, lecz także systemu wsparcia ich rodzin – w tym usług wytchnieniowych, asystencji, poradnictwa, pomocy w codziennym funkcjonowaniu i działań umożliwiających rodzinom długoterminowe radzenie sobie z obciążeniem opiekuńczym.

Problemy rodzinne i niewydolność opiekuńczo-wychowawcza również wymagają dalszej uwagi. Kierunek działań powinien jednak koncentrować się przede wszystkim na wczesnym wsparciu rodzin, poradnictwie i wzmocnianiu kompetencji rodzicielskich, zanim trudności doprowadzą do poważnego kryzysu.

Istotnym problemem pozostaje nadużywanie alkoholu. Jednocześnie oferta skierowana do osób uzależnionych została oceniona niekorzystnie. Może to wskazywać zarówno na niedostateczną dostępność lub widoczność pomocy, jak i na trudność mieszkańców w ocenie tego obszaru. Problem uzależnień powinien być nadal objęty profilaktyką i monitoringiem, przy jednoczesnym uwzględnieniu nowych form uzależnień, w tym uzależnień behawioralnych.

Nie należy jednak pomijać faktu, że Gmina Wilamowice posiada znaczące zasoby, na których można oprzeć dalszy rozwój polityki społecznej. Oferta dla dzieci jest oceniana najlepiej spośród analizowanych obszarów, funkcjonują istniejące placówki i formy wsparcia, rozwijana jest oferta senioralna, a system profilaktyki szkolnej stanowi ważną podstawę do dalszych działań. Istotnym kapitałem jest również aktywność mieszkańców na poziomie sołectw, lokalna tożsamość oraz funkcjonujące więzi sąsiedzkie. Zasoby te powinny być traktowane nie tylko jako element integracji społecznej, ale również jako potencjalny partner w realizacji usług społecznych.

Diagnoza wskazuje również, że dostępność usług jest problemem nie tylko organizacyjnym, lecz także informacyjnym. Ponad jedna trzecia badanych nie ma pewności, gdzie zwrócić się po pomoc. Jedno-

częściej mieszkańcy w pierwszej kolejności wskazują rodzinę i znajomych, natomiast profesjonalne instytucje i organizacje społeczne są wskazywane znacznie rzadziej. W związku z tym rozwój usług powinien być połączony z budowaniem prostego i czytelnego systemu informacji oraz jednego, łatwo rozpoznawalnego punktu pierwszego kontaktu mieszkańca z lokalnym systemem wsparcia.

Problemy takie jak bezdomność, trudne warunki mieszkaniowe czy bezrobocie nie są obecnie postrzegane przez mieszkańców jako dominujące problemy Gminy Wilamowice. Nie oznacza to ich całkowitego zaniku ani braku potrzeby monitorowania. Wymaga natomiast przesunięcia akcentu strategicznego – od koncentracji wyłącznie na pomocy materialnej i interwencji kryzysowej w kierunku profilaktyki, usług środowiskowych, aktywizacji, integracji i wzmacniania samodzielności mieszkańców.

Przeprowadzona diagnoza wskazuje na potrzebę stopniowego przechodzenia od modelu polityki społecznej skoncentrowanego przede wszystkim na reagowaniu na występujące problemy do modelu, w którym coraz większą rolę odgrywają profilaktyka, wczesne wsparcie, rozwój usług społecznych, integracja i wzmacnianie samodzielności mieszkańców.

Najważniejsze kierunki rozwoju powinny obejmować trzy wzajemnie powiązane obszary:

1. Dzieci, młodzież i rodziny – rozwój, zdrowie psychiczne, przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej, profilaktyka, aktywność i przygotowanie młodych osób do dorosłości.
2. Seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie – przeciwdziałanie samotności i izolacji, rozwój usług środowiskowych, asystencja, wytchnienie, usługi opiekuńcze oraz przygotowanie systemu do wzrastającego zapotrzebowania na opiekę nad osobami niesamodzielnymi i z chorobami otępiennymi.
3. Cała społeczność lokalna – wzmacnianie więzi społecznych, rozwój aktywności mieszkańców, integracja międzypokoleniowa, dostępność transportowa, rozwój oferty kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i edukacyjnej oraz poprawa informacji o dostępnych usługach.

W tym ujęciu Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej może pełnić rolę integratora lokalnego systemu wsparcia – miejsca pierwszego kontaktu, diagnozy potrzeb, informacji, koordynowania usług i współpracy pomiędzy instytucjami, organizacjami oraz mieszkańcami.

2.16. Rekomendacje i kierunki do strategii

1. Priorytetowe rozwijanie oferty dla młodzieży i młodych dorosłych

Należy stworzyć bardziej kompleksową ofertę odpowiadającą na potrzeby młodzieży, obejmującą miejsca spotkań, sport i rekreację, kulturę, rozwijanie zainteresowań, wolontariat, działania profilaktyczne oraz łatwo dostępne wsparcie psychologiczne. Oferta powinna być tworzona z udziałem młodych mieszkańców, tak aby odpowiadała na ich rzeczywiste potrzeby i zainteresowania. W przypadku młodych dorosłych wskazane jest rozwijanie działań wspierających przejście z edukacji do dorosłości i pracy, w tym poradnictwa zawodowego, rozwoju kompetencji, edukacji finansowej, aktywizacji społecznej i zawodowej oraz budowania samodzielności.

2. Rozwój lokalnego systemu profilaktyki i wsparcia zdrowia psychicznego

Należy zwiększać dostępność bezpłatnej lub niskokosztowej pomocy psychologicznej, szczególnie dla dzieci, młodzieży i rodzin. Wskazane jest rozwijanie dyżurów specjalistów w miejscach łatwo dostępnych dla mieszkańców oraz wzmacnianie współpracy szkół, placówek wsparcia, ochrony zdrowia i instytucji społecznych. Jednocześnie gmina powinna rozwijać działania profilaktyczne dotyczące dobrostanu psychicznego, radzenia sobie ze stresem, kryzysami, relacjami i przemocą rówieśniczą.

3. Wzmocnienie systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów

Rekomenduje się rozwijanie usług środowiskowych, asystenckich i wytchnieniowych, poradnictwa oraz działań wspierających samodzielność i aktywność społeczną osób z niepełnosprawnościami.

Wsparcie powinno obejmować również rodziców i opiekunów, dla których potrzebne są rozwiązania ograniczające przeciążenie opieką i umożliwiające czasowe odciążenie od obowiązków.

4. Przygotowanie gminy do wzrostu zapotrzebowania na usługi dla osób starszych i niesamodzielnych

Należy utrzymywać i rozwijać istniejącą ofertę senioralną, jednocześnie przygotowując system usług do zwiększającej się liczby osób starszych wymagających pomocy. Szczególnego znaczenia nabiera rozwój usług środowiskowych, opiekuńczych, asystenckich i sąsiedzkich oraz rozwiązań pozwalających seniorom jak najdłużej pozostawać w swoim środowisku zamieszkania.

5. Rozpoczęcie przygotowań do stworzenia dziennego systemu wsparcia osób z chorobami otępiennymi

Zasadne jest przeanalizowanie możliwości utworzenia lub adaptacji lokalnej placówki dziennego pobytu dla osób z demencją i innymi chorobami otępiennymi. Placówka powinna zapewniać specjali-

styczną opiekę, terapię i aktywizację, a jednocześnie stanowić formę odciążenia rodzinnych opiekunów. Przy projektowaniu rozwiązania należy uwzględnić odpowiednie pomieszczenia, kwalifikacje kadry oraz możliwość organizacji transportu.

6. Rozwiązanie problemu transportu jako warunku dostępności usług społecznych

Transport powinien zostać potraktowany jako jeden z elementów systemu usług społecznych, a nie wyłącznie jako zagadnienie komunikacyjne. Wskazane jest przeanalizowanie możliwości organizacji transportu na życzenie, dowozu do placówek i usług, połączeń pomiędzy miejscowościami oraz innych rozwiązań ułatwiających korzystanie z oferty osobom starszym, z niepełnosprawnościami i o ograniczonej mobilności.

7. Wzmocnienie działań na rzecz rodzin

Należy rozwijać usługi wspierające rodziny w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w tym poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne i rodzinne, edukację rodzicielską oraz działania wspierające rodziny na wczesnym etapie pojawienia się trudności. Priorytetem powinno być możliwie wcześnie reagowanie i wzmacnianie zasobów rodziny, a nie wyłącznie interwencja w sytuacji kryzysowej.

8. Modernizacja i rozszerzenie profilaktyki uzależnień

Należy kontynuować działania profilaktyczne dotyczące alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, jednocześnie rozszerzając diagnozę o uzależnienia behawioralne, problemowe korzystanie z internetu, gier i urządzeń cyfrowych oraz nowe substancje psychoaktywne. Istotne jest także zwiększenie widoczności dostępnego wsparcia dla osób uzależnionych i ich rodzin.

9. Utrzymanie i rozwój sprawdzonych działań profilaktycznych w szkołach

Dobre praktyki funkcjonujące w gminnym systemie profilaktyki powinny być utrzymywane i rozwijane. W szczególności wskazane jest dalsze integrowanie działań szkół, placówek wsparcia i innych podmiotów oraz rozszerzanie profilaktyki o zdrowie psychiczne, cyberprzemoc, relacje rówieśnicze i nowe formy uzależnień.

10. Wzmacnianie więzi społecznych i lokalnego kapitału społecznego

W związku z wysokim poziomem wskazań dotyczących zaniku więzi społecznych należy rozwijać działania integracyjne, sąsiedzkie, międzypokoleniowe i wolontariackie. Ważnym zasobem powinny pozostać sołectwa, lokalne organizacje, stowarzyszenia, koła gospodyń wiejskich, grupy nieformalne i inne podmioty aktywizujące mieszkańców. Jednocześnie należy tworzyć mechanizmy pozwalające łączyć lokalne inicjatywy w szerszą ofertę na poziomie całej Gminy Wilamowice.

11. Rozwój uniwersalnych usług dla dorosłych mieszkańców

Należy poszerzać ofertę kierowaną do osób dorosłych, w tym aktywnych zawodowo, które nie korzystają z tradycyjnego systemu pomocy społecznej. Powinna ona obejmować działania prozdrowotne, edukacyjne, kulturalne, rekreacyjne, integracyjne i rozwojowe. Pozwoli to traktować usługi społeczne nie tylko jako instrument pomocy w kryzysie, lecz także jako element jakości życia mieszkańców.

12. Rozwój dostępnej oferty sportowej, rekreacyjnej i kulturalnej

Zasadne jest rozwijanie bezpłatnych lub niskokosztowych form aktywności dla różnych grup wiekowych, w tym rodzin, młodzieży, dorosłych i seniorów. Warto również rozwijać miejsca spotkań, tereny rekreacyjne, przestrzenie zielone, trasy spacerowe i rowerowe oraz działania umożliwiające aktywne spędzanie czasu.

13. Utworzenie czytelnego systemu informacji o usługach

Należy poprawić widoczność lokalnej oferty poprzez stworzenie prostego systemu informacji, zarówno internetowego, jak i tradycyjnego, wskazującego mieszkańcom, gdzie może uzyskać pomoc w zależności od problemu. Szczególnie istotne jest stworzenie jednego, łatwo rozpoznawalnego punktu pierwszego kontaktu, który będzie kierował mieszkańca do właściwej usługi lub specjalisty.

14. Rozwój usług w oparciu o partnerstwo i współtworzenie oferty

Wskazane jest zwiększanie współpracy Gminy Wilamowice ze szkołami, placówkami ochrony zdrowia, organizacjami pozarządowymi, instytucjami kultury, sołectwami, lokalnymi liderami i mieszkańcami. Szczególne znaczenie powinno mieć włączanie mieszkańców w projektowanie nowych usług – zwłaszcza młodzieży, seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów.

15. Rozwijanie infrastruktury i zasobów kadrowych systemu usług społecznych

Rozwój usług powinien być powiązany z zapewnieniem odpowiednich warunków lokalowych, wyposażenia i specjalistycznej kadry, zwiększenia dostępności specjalistów, poprawę warunków lokalowych i zapewnienie mieszkańcom odpowiedniej prywatności podczas kontaktu z pracownikiem socjalnym, dostosowania zaplecza lokalowego do rosnącego zakresu zadań jednostki. W przypadku usług wymagających specjalistycznych kompetencji należy uwzględniać ograniczoną dostępność specjalistów na rynku pracy i tam gdzie jest to konieczne, korzystać ze współpracy ponadlokalnej oraz podejmować działania rzecznicze na poziomie powiatu i województwa.

Całość diagnozy prowadzi do wniosku, że rozwój polityki społecznej Gminy Wilamowice powinien zmierzać od modelu skoncentrowanego przede wszystkim na reagowaniu na kryzys do modelu opar-

tego na profilaktyce, dostępności, usługach środowiskowych, aktywizacji i budowaniu wspólnoty lokalnej. Nie oznacza to rezygnacji z tradycyjnych zadań pomocy społecznej. Oznacza natomiast ich uzupełnienie o działania, które pozwalają wcześniej rozpoznawać potrzeby, zapobiegać pogłębianiu się problemów i wzmacniać samodzielność mieszkańców. Szczególnie istotne jest przyjęcie zasady, że dostępność usługi oznacza nie tylko jej formalne istnienie, ale również możliwość rzeczywistego skorzystania z niej przez mieszkańca, niezależnie od miejsca zamieszkania, wieku, sprawności czy sytuacji życiowej. Strategicznym celem powinno być tworzenie takiego systemu, w którym mieszkaniec może uzyskać pomoc odpowiednio wcześnie, w miejscu możliwie bliskim jego środowisku życia, a jednocześnie ma możliwość korzystania z oferty aktywizacyjnej, edukacyjnej, kulturalnej, sportowej i integracyjnej niezależnie od tego, czy znajduje się w sytuacji kryzysowej.

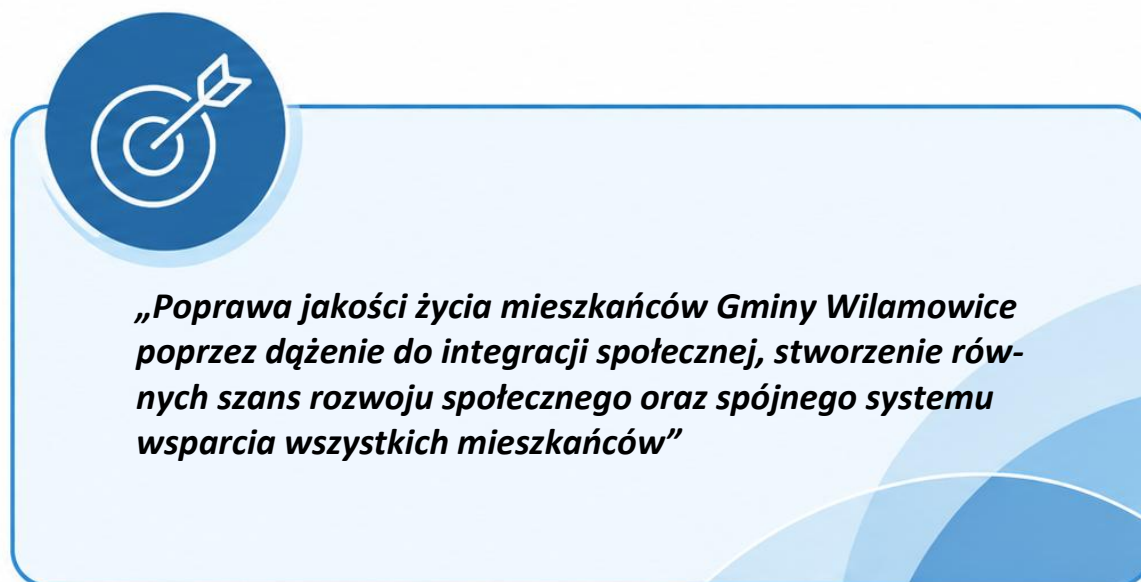
W perspektywie Strategii oznacza to przejście od „pomocy w kryzysie” do „systemu wsparcia mieszkańca przez całe życie” – od dzieciństwa i młodości, przez dorosłość i aktywność zawodową, aż po starość i okres zwiększonej niesamodzielności.

III. REALIZACJA STRATEGII

3.1. Misja i wizja Strategii

Określenie misji w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w obszarze zintegrowanej polityki społecznej, jest elementem pożądanym, pozwalającym na przedstawienie wizerunku samorządu terytorialnego w perspektywie najbliższych lat. Jest to istotne dla podmiotów zaangażowanych w realizację działań, zmierzających do poprawy jakości życia mieszkańców społeczności lokalnej i rozwiązywania problemów jednostkowych i społecznych. Sprzyja budowaniu relacji, kapitału społecznego i stanowi ważny element polityki społecznej. Misja rozwiązywania problemów społecznych dla Gminy Wilamowice została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów strategicznych.

Na tej podstawie zdefiniowano **MISJĘ Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych:**

„Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Wilamowice poprzez dążenie do integracji społecznej, stworzenie równych szans rozwoju społecznego oraz spójnego systemu wsparcia wszystkich mieszkańców”

Z kolei rolą wizji w obszarze zintegrowanej lokalnej polityki społecznej, jest określenie zamierzeń i aspiracji samorządu lokalnego. Wskazanie kierunków działań, jakie będą podejmowane w przyszłości. Komplementarna względem misji jest **WIZJA** społecznej sfery rozwoju Gminy Wilamowice w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, która formułowana jest następująco:

„Gmina Wilamowice oferująca wysoką jakość usług społecznych, przeciwdziałająca wykluczeniu społecznemu i zaspokajająca potrzeby mieszkańców”

Tak sformułowana wizja za największe wyzwanie uznaje wspomaganie potrzebujących i zagrożonych wykluczeniem społecznym, zakłada stworzenie wielopłaszczyznowego i zintegrowanego systemu wsparcia, który zachęca do wprowadzania nowych rozwiązań wspomagających rozwój polityki społecznej Gminy Wilamowice. Koncentrując się na uwarunkowaniach i możliwościach lokalnych Gminy Wilamowice można nakreślić cele trafiające w bezpośrednie potrzeby mieszkańców gminy. Przede wszystkim, należy się skupić na konieczności zaspokojenia niezbędnych potrzeb osób i rodzin oraz umożliwić im bytowanie w warunkach odpowiadających godności człowieka doprowadzając do możliwie pełnego usamodzielnienia oraz ich integracji ze środowiskiem lokalnym. Kolejnym czynnikiem jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia oraz zapobieganie powstawania takim sytuacjom.

Wypełnienie powyżej sformułowanej misji i wizji wymaga wdrożenia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań. Zostały one przedstawione poniżej.

3.2. Cele strategiczne, operacyjne, kierunki działań

Proces dążenia do realizacji określonych powyżej wizji i misji wymaga zdefiniowania celów strategicznych projektowanych zmian, celów operacyjnych oraz kierunków niezbędnych działań koniecznych do rozwiązywania najważniejszych zdiagnozowanych problemów społeczności lokalnej. Poniżej zostały one przedstawione w formie tabelarycznej. Do każdego celu operacyjnego wskazano kierunki działań zmierzające do jego realizacji, podmioty realizujące cel, wskaźniki osiągnięcia celu oraz źródła danych. Wskaźniki są narzędziem niezbędnym do weryfikacji efektywności i celowości realizacji poszczególnych działań strategicznych w ramach realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecz-

nych. Pozwalają zmierzyć postęp w realizacji celów poszczególnych działań oraz stwierdzić, czy działania podejmowane są skuteczne i czy przynoszą planowane efekty. Właściwe oszacowanie wartości wskaźników osiągnięcia celu jest zadaniem skomplikowanym. Trudno jest bowiem przewidzieć na etapie przygotowywania dokumentu, jaka będzie sytuacja za kilka lat. Ponadto, realizator nie zawsze ma wpływ na stopień osiągnięcia wskaźnika. Wszystkie cele wynikają bezpośrednio z diagnozy sytuacji społecznej i przeprowadzonej analizy SWOT.

Współczesne wyzwania społeczne w Gminie Wilamowice w znacznym stopniu koncentrują się wokół jakości życia rodzin, które zmagają się z różnorodnymi problemami społecznymi i ekonomicznymi. Szczególnie narażone na trudności są rodziny dotknięte przewlekłą chorobą, niepełnosprawnością, problemami wychowawczymi, bezrobociem oraz uzależnieniami. Zjawiska te nie tylko obniżają standard życia poszczególnych gospodarstw domowych, ale w przypadku kumulacji prowadzą do poważnej dezintegracji społecznej i zawodowej całych rodzin. Rodzina jest podstawową jednostką społeczną, w której kształtują się kluczowe kompetencje społeczne, postawy oraz system wartości. To w niej jednostka nabywa pierwsze doświadczenia interpersonalne, uczy się bliskości emocjonalnej, budowania więzi oraz współpracy. W sytuacji, gdy rodzina nie jest w stanie wypełniać swoich funkcji, z powodu problemów zdrowotnych, ekonomicznych czy społecznych, pojawia się ryzyko przenoszenia niekorzystnych wzorców na kolejne pokolenia. Dzieci wychowujące się w takich środowiskach częściej napotykają trudności w nauce, mają problemy wychowawcze, a w skrajnych przypadkach mogą wchodzić w konflikt z prawem. Takie zjawiska prowadzą do ograniczenia szans życiowych młodych osób i utrudniają ich pełną integrację z rynkiem pracy i społecznością lokalną.

Analiza lokalnej sytuacji społecznej wskazuje, że w Gminie Wilamowice funkcjonuje ograniczona liczba instytucji wsparcia, w tym organizacji pozarządowych działających na rzecz rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym. To ogranicza możliwości prowadzenia kompleksowej i skoordynowanej pomocy społecznej, co w konsekwencji zwiększa ryzyko marginalizacji części mieszkańców. Jednocześnie obserwuje się narastającą potrzebę aktywizacji społeczności lokalnej i włączenia mieszkańców w działania na rzecz poprawy jakości życia w gminie.

Celem strategicznym Gminy Wilamowice jest stworzenie systemu wsparcia, który umożliwi rodzinom w trudnej sytuacji nie tylko zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych, ale także wsparcie w

zakresie edukacji, zdrowia, rozwoju osobistego oraz integracji społecznej i zawodowej. Realizacja tego celu wymaga skoncentrowania działań w kilku kluczowych celach operacyjnych:

1. **Wzmocnienie funkcji opiekuńczo-wychowawczej rodziny** – poprzez rozwój programów wsparcia rodziców i opiekunów, szkolenia oraz wsparcie psychologiczne dla rodzin.
2. **Rozwój lokalnej sieci instytucji wsparcia i współpracy międzyinstytucjonalnej** – poprzez współpracę z organizacjami pozarządowymi, podmiotami ekonomii społecznej oraz jednostkami samorządowymi w celu tworzenia kompleksowych usług wspierających rodziny.
3. **Tworzenie systemu wsparcia instytucji rodziny** – poprzez włączanie mieszkańców w procesy decyzyjne, inicjatywy społeczne, co pozwoli budować kapitał społeczny i poczucie odpowiedzialności za lokalną wspólnotę.

Realizacja powyższych działań ma na celu zmniejszenie ryzyka kumulacji niekorzystnych zjawisk społecznych, wzmocnienie spójności rodzinnej oraz zapewnienie równych szans rozwojowych dla wszystkich mieszkańców Gminy Wilamowice. Strategiczne podejście do problemów społecznych nie tylko poprawi bieżącą jakość życia mieszkańców, ale w dłuższej perspektywie wzmocni strukturę społeczną, wspierając trwałą integrację społeczną i zawodową jej mieszkańców.

CEL STRATEGICZNY I

RODZINA I INTEGRACJA SPOŁECZNA

CEL OPERACYJNY I.1

WZMOCNIENIE FUNKCJI OPIEKUŃCZO- WYCHOWAWCZEJ RODZINY

KIERUNKI DZIAŁAŃ		REALIZATORZY	WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU	ŹRÓDŁA DANYCH
1.	Organizacja i rozwój programów wsparcia dla rodziców i opiekunów, w tym warsztatów wychowawczych, szkoleń i doradztwa psychologicznego	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy	- Liczba prelekcji, szkoleń - Liczba udzielonych porad - Liczba osób objętych wsparciem	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
2.	Wsparcie rodzin w zakresie radzenia sobie z problemami wychowawczymi i konfliktami wewnątrzrodzinnymi	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, PWD	- Liczba prelekcji, szkoleń - Liczba udzielonych porad - Liczba osób objętych wsparciem	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
3.	Rozwój poradnictwa specjalistycznego dla rodzin dotkniętych uzależnieniami, przemocą i niepełnosprawnością	Zespół Interdyscyplinarny, GKRPA, GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, NGO, Policja, sąd, służba zdrowia	- Liczba rodzin objętych programami wsparcia i poradnictwem psychologiczno-wychowawczym - Liczba przeprowadzonych warsztatów i szkoleń dla rodziców	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
4.	Tworzenie i wspieranie grup samopomocowych dla rodziców i opiekunów	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, NGO, Policja, sąd, służba zdrowia	- Liczba osób korzystających - Liczba odbytych konsultacji	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
5.	Zwiększanie wiedzy mieszkańców o dostępnych formach pomocy dla rodzin poprzez prowadzenie bieżącej informacji w szkołach, placówkach gminnych, mediach lokalnych i Internecie	Zespół Interdyscyplinarny, GKRPA, GOPS, NGO, Urząd Gminy, placówki oświatowe	- Liczba działań informacyjnych dotyczących dostępnych form pomocy dla rodzin	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
6.	Rozwijanie działań profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży, dotyczących m.in. przemocy, uzależnień, cyberzagrożeń i zachowań ryzykownych	Zespół Interdyscyplinarny, GKRPA, PWD, GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, NGO, Policja, sąd, kuratorzy, służba zdrowia	- Liczba działań profilaktycznych (kampanii, szkoleń, warsztatów) realizowanych w szkołach i instytucjach lokalnych) - Liczba uczestników programów profilaktycznych i wychowawczych - Liczba placówek oświatowych realizujących programy profilaktyczne	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
7.	Rozwijanie dostępnych i bezpiecznych	GOPS, placówki oświatowe, Urząd	- Liczba funkcjonujących miejsc i form spędza-	Dokumentacja podmio-

CEL STRATEGICZNY I

RODZINA I INTEGRACJA SPOŁECZNA

miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, w tym świetlic, klubów, zajęć pozalekcyjnych, sportowych, kulturalnych i integracyjnych	Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Muzeum Kultury Wilamowskiej, NGO, PWD	nia czasu wolnego dla dzieci i młodzieży na terenie Gminy Wilamowice	tów realizujących zadanie
--	---	--	---------------------------

CEL OPERACYJNY I.2

ROZWÓJ LOKALNEJ SIECI WSPARCIA I WSPÓŁPRACY MIĘDZYINSTYTUCJONALNEJ

KIERUNKI DZIAŁAŃ		REALIZATORZY	WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU	ŹRÓDŁA DANYCH
1.	Współpraca z organizacjami pozarządowymi, instytucjami edukacyjnymi, kultury, służbą zdrowia w celu tworzenia kompleksowych usług wsparcia rodzin	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, NGO, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Policja, sąd, służba zdrowia, PWD, Senior+	– Liczba nowych ofert – Liczba wspólnych inicjatyw, projektów lub programów realizowanych między instytucjami	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
2.	Tworzenie lokalnych działań integracji społecznej	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Muzeum Kultury Wilamowskiej, NGO, Policja, sąd, służba zdrowia	– Liczba wydarzeń kulturalnych – Liczba inicjatyw społecznych – Liczba uczestników działań	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
3.	Rozwój form pracy z dziećmi i młodzieżą, m.in. w ramach spotkań, zajęć edukacyjnych i kulturalnych	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Muzeum Kultury Wilamowskiej, NGO, PWD, Senior+	– Liczba zorganizowanych form wsparcia – Liczba uczestników	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie

CEL OPERACYJNY I.3

TWORZENIE SYSTEMU WSPARCIA INSTYTUCJI RODZINY

KIERUNKI DZIAŁAŃ		REALIZATORZY	WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU	ŹRÓDŁA DANYCH
1.	Podnoszenie kompetencji osób pracujących z rodzinami poprzez szkolenia, wymianę doświadczeń i współpracę specjalistów	Urząd Gminy, GOPS, PWD, Senior+, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, NGO, Muzeum Kultury Wilamowskiej, Policja, sąd, placówki oświatowe	– Liczba odbytych szkoleń/spotkań/grup/wizyt osób pracujących z rodzinami	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie

CEL STRATEGICZNY I

RODZINA I INTEGRACJA SPOŁECZNA

2.	Rozwój programów profilaktycznych i edukacyjnych dla dzieci, młodzieży i rodziców	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Muzeum Kultury Wilamowskiej, NGO, Policja, sąd, PWD	– Liczba programów profilaktycznych i edukacyjnych skierowanych do rodzin – Liczba dzieci korzystających ze wsparcia – Liczba rodziców korzystających ze wsparcia	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
3.	Wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz rodzin	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Muzeum Kultury Wilamowskiej, NGO, Policja, sąd, służba zdrowia, PWD	– Liczba instytucji i organizacji włączonych w sieć współpracy – Liczba szkoleń i warsztatów dla pracowników instytucji wsparcia rodzin	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
GRUPY DOCELOWE:		Dzieci, młodzież, rodziny, mieszkańcy Gminy Wilamowice		
TERMIN REALIZACJI:		2027 – 2036		
EFEKTY I KORZYŚCI Z REALIZACJI CELU:		Wzrost integracji społecznej mieszkańców Ograniczenie przestępczości wśród młodocianych Wzrost oferty edukacyjnej dla dzieci, młodzieży i mieszkańców Zmniejszenie zjawiska przemocy domowej Zmniejszenie rozmiaru problemu uzależnień Stworzenie dogodnych warunków rozwoju dzieci i młodzieży poprzez podnoszenie standardów opieki, wsparcia, kształcenia oraz zapewnienia atrakcyjności nauczania		
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA:		Budżet gminy, powiatu, województwa, centralny Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych Fundusz Pracy Fundusze zewnętrzne: m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy organizacje pozarządowe sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni)		

OBSZAR PRIORYTETOWY II

wsparcie osób starszych, niesamodzielnych
i z niepełnosprawnościami

Wraz ze zmianami demograficznymi obserwowanymi w Gminie Wilamowice i całym regionie, rośnie liczba osób starszych, samotnych i niesamodzielnych. Wydłużenie średniej długości życia to pozytywne zjawisko cywilizacyjne, jednak niesie ze sobą również szereg wyzwań społecznych i organizacyjnych. Wzrasta zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, zdrowotne, rehabilitacyjne oraz na działania przeciwdziałające izolacji i wykluczeniu społecznemu seniorów.

Osoby starsze i z niepełnosprawnościami często doświadczają ograniczeń w codziennym funkcjonowaniu, a brak dostępu do odpowiedniego wsparcia zwiększa ryzyko ich marginalizacji. Często są to osoby mieszkające samotnie, pozbawione wsparcia rodziny lub sieci sąsiedzkiej, narażone na ubóstwo, bezradność życiową i poczucie osamotnienia. Szczególnej uwagi wymagają również osoby z niepełnosprawnościami, które poza ograniczeniami zdrowotnymi zmagają się z barierami architektonicznymi, komunikacyjnymi i społecznymi utrudniającymi im pełne uczestnictwo w życiu lokalnej wspólnoty.

Gmina Wilamowice podejmuje działania wspierające seniorów i osoby z niepełnosprawnościami, jednak dynamicznie zmieniające się potrzeby społeczne wymagają stworzenia spójnego systemu opieki i integracji, obejmującego wsparcie w miejscu zamieszkania, rozwój usług środowiskowych, działania aktywizujące i włączające w życie społeczne.

Celem strategicznym w tym obszarze jest zapewnienie osobom starszym, niesamodzielnym i z niepełnosprawnościami godnych warunków życia, bezpieczeństwa i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym, poprzez rozwój usług opiekuńczych, integracyjnych oraz wspieranie rodzin i opiekunów.

Realizacja tego celu wymaga skoncentrowania działań w kilku kluczowych celach operacyjnych:

1. **Stworzenie sprawnego systemu wsparcia dla osób starszych, niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami** ma na celu budowę zintegrowanego, sprawnego i efektywnego systemu wsparcia, który umożliwi osobom starszym, niesamodzielnym i z niepełnosprawnościami korzystanie z kompleksowej pomocy w miejscu zamieszkania.
2. **Podnoszenie świadomości społeczeństwa o potrzebach i problemach ludzi starszych, niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami** zakłada budowanie pozytywnego wizerunku starości, promowanie postaw szacunku, empatii i solidarności międzypokoleniowej. Społeczeństwo Gminy Wilamowice powinno być świadome wyzwań, z jakimi mierzą się osoby starsze i z niepełnosprawnościami, a także znać sposoby wspierania ich w codziennym życiu.

3. **Stworzenie osobom starszym, niesamodzielnym i z niepełnosprawnościami warunków do aktywnego i bezpiecznego życia**- cel ten zakłada podejmowanie działań na rzecz poprawy jakości życia seniorów i osób z niepełnosprawnościami poprzez tworzenie warunków do aktywności społecznej, fizycznej i kulturalnej.

Realizacja tych celów wymaga zintegrowanego podejścia, opartego na współpracy instytucji samorządowych, organizacji pozarządowych, służb społecznych, ochrony zdrowia oraz samych mieszkańców Gminy Wilamowice. Kluczowym czynnikiem sukcesu będzie rozwój usług opiekuńczych i asystenckich, wsparcie rodzin w opiece nad osobami zależnymi, a także eliminowanie barier architektonicznych, komunikacyjnych i społecznych. Działania te mają prowadzić do poprawy jakości życia osób wymagających wsparcia, przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz wzmocnienia lokalnej solidarności i więzi międzypokoleniowych. W perspektywie długoterminowej strategia zakłada budowę **społeczności przyjaznej seniorom i osobom z niepełnosprawnościami**, w której każda osoba – niezależnie od wieku i stanu zdrowia – może czuć się bezpieczna, potrzebna i aktywna.

CEL STRATEGICZNY II

ZINTEGROWANY SYSTEM POMOCY OSOBOM STARSZYM, NIESAMODZIELNYM I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

CEL OPERACYJNY II.1

STWORZENIE SPRAWNEGO SYSTEMU WSPARCIA DLA OSÓB STARSZYCH, NIESAMODZIELNYCH I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

KIERUNKI DZIAŁAŃ		REALIZATORZY	WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU	ŹRÓDŁA DANYCH
1.	Rozwijanie usług z zakresu profilaktyki i świadczeń socjalnych dla osób starszych, niesamodzielnych i niepełnosprawnościami	GOPS, placówki oświatowe, NGO, Urząd Gminy, służba zdrowia, Senior+	– Liczba udzielonych świadczeń – Liczba osób objętych wsparciem	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
2.	Rozwój systemu wsparcia pozainstytucjonalnego na rzecz osób starszych, niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Muzeum Kultury Wilamowskiej, NGO, Policja, sąd, służba zdrowia, Senior+	– Liczba osób objętych wsparciem	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
3.	Realizacja przedsięwzięć wspomagających osoby starsze w samodzielnym zaspokajaniu potrzeb, zmniejszających skalę ich uzależnienia od otoczenia i instytucjonalnej pomocy	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Muzeum Kultury Wilamowskiej, NGO, Policja, sąd, służba zdrowia, Senior+	– Liczba osób objętych wsparciem	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
4.	Tworzenie warunków umożliwiających włączenie potencjału rodziny, znajomych i bliskiego otoczenia w działania wspierające osoby starsze, niesamodzielne i z niepełnosprawnościami	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Muzeum Kultury Wilamowskiej, NGO, Policja, sąd, służba zdrowia, Senior+	– Liczba rodzin objętych wsparciem	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
5.	Diagnoza i monitoring sytuacji osób starszych oraz z niepełnosprawnościami i ich rodzin	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Pu-	– Liczba rodzin zdiagnozowanych do wsparcia – Liczba rodzin objętych wsparciem	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie

CEL STRATEGICZNY II**ZINTEGROWANY SYSTEM POMOCY OSOBOM STARSZYM, NIESAMODZIELNYM I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI**

		bliczna, Muzeum Kultury Wilamowskiej, NGO, Policja, sąd, służba zdrowia, Senior+		
CEL OPERACYJNY II.2 PODNIOSZENIE ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZEŃSTWA O POTRZEBACH I PROBLEMACH LUDZI STARSZYCH, NIESAMODZIELNYCH I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI				
KIERUNKI DZIAŁAŃ		REALIZATORZY	WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU	ŹRÓDŁA DANYCH
1.	Inicjowanie kampanii na rzecz podnoszenia poziomu wiedzy i społecznej akceptacji osób starszych, niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Muzeum Kultury Wilamowskiej, NGO, Policja, sąd, służba zdrowia, PWD, Senior+	– Liczba spotkań – Liczba uczestników – Liczba materiałów promocyjnych – Liczba kampanii	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
2.	Wspieranie akcji promujących zdrowy styl życia oraz realizacja kampanii na rzecz tworzenia warunków do rozwijania aktywności fizycznej i umysłowej seniorów	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Muzeum Kultury Wilamowskiej, NGO, Policja, sąd, służba zdrowia, PWD, Senior+	– Liczba kampanii – Liczba zorganizowanych spotkań – Liczba uczestników	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
CEL OPERACYJNY II.3 STWORZENIE OSOBOM STARSZYM, NIESAMODZIELNYM I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI WARUNKÓW DO AKTYWNEGO UCZESTNICTWA W ŻYCIU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ				
KIERUNKI DZIAŁAŃ		REALIZATORZY	WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU	ŹRÓDŁA DANYCH

CEL STRATEGICZNY II

ZINTEGROWANY SYSTEM POMOCY OSOBOM STARSZYM, NIESAMODZIELNYM I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

1.	Aktywizacja i integracja społeczna osób starszych, niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami poprzez organizację klubów seniora/dziennych domów pobytu/zajęć integracyjno-aktywizujących/innych form wsparcia	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Muzeum Kultury Wilamowskiej, NGO, służba zdrowia, Senior+	– Liczba funkcjonujących klubów seniora/ dziennych domów pobytu/zajęć integracyjno- aktywizujących/innych form – Liczba uczestników zajęć integracyjnych i aktywizujących	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
2.	Rozwijanie i promowanie programów prozdrowotnych, edukacyjnych i kulturalnych dla osób starszych niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Muzeum Kultury Wilamowskiej, NGO, służba zdrowia, Senior +	– Liczba zajęć – Liczba osób korzystających z zajęć	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
3.	Organizacja wydarzeń międzypokoleniowych i integracyjnych ze społeczeństwem oraz aktywne uczestnictwo w realizacji programów mających bezpośredni wpływ na warunki życia seniorów, osób niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Muzeum Kultury Wilamowskiej, NGO, Policja, sąd, służba zdrowia, PWD, Senior+	– Liczba osób starszych, niesamodzielnych, z niepełnosprawnościami biorąca udział w aktywnej integracji	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
GRUPY DOCELOWE:		Seniorzy, Osoby niesamodzielne, Osoby z niepełnosprawnościami, Rodziny osób starszych, niesamodzielnych z niepełnosprawnościami, Otoczenie osób starszych, niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami		
TERMIN REALIZACJI:		2027 – 2036		
EFEKTY I KORZYŚCI Z REALIZACJI CELU:		lepszą jakość funkcjonowania osób starszych, niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami w środowisku lokalnym efektywniejszy udział osób starszych, niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami w życiu społecznym wyższy standard świadczonych usług rozszerzenie współpracy instytucji i organizacji działających w zakresie pomocy osobom starszym, niesamodzielnym i z niepełnosprawnościami, ograniczenie skutków starości i niepełnosprawności poprzez promocję działań profilaktycznych i podnoszenia poziomu wiedzy w społeczności lokalnej		
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA:		Budżet gminy, powiatu, województwa, centralny Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych Fundusz Pracy Fundusze zewnętrzne: m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy organizacje pozarządowe		

CEL STRATEGICZNY II

ZINTEGROWANY SYSTEM POMOCY OSOBOM STARSZYM, NIESAMODZIELNYM I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

	sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni)
--	--

OBSZAR PRIORYTETOWY III

przeciwdziałanie ubóstwu
i wykluczeniu społecznemu

Zja-

wisko ubóstwa i wykluczenia społecznego jest jednym z najpoważniejszych wyzwań społecznych, z jakimi mierzy się współczesne społeczeństwo, w tym również Gmina Wilamowice. Pomimo poprawiającej się sytuacji gospodarczej, nadal istnieją grupy osób i rodzin, które pozostają w trudnym położeniu materialnym, zawodowym i społecznym. Do najczęściej dotkniętych należą osoby długotrwale i przewlekle chore, rodziny wielodzietne, osoby z niepełnosprawnościami, seniorzy o niskich dochodach, a także osoby bezrobotne. Ubóstwo ma charakter wielowymiarowy, obejmuje nie tylko brak środków finansowych, ale także ograniczony dostęp do edukacji, zatrudnienia, ochrony zdrowia, kultury i usług publicznych. W konsekwencji prowadzi to do **wykluczenia społecznego**, czyli sytuacji, w której jednostka lub rodzina traci możliwość pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym. Skuteczna walka z ubóstwem wymaga działań systemowych, które obejmują zarówno **bezpośrednie wsparcie materialne i usługowe**, jak i **działania aktywizujące i profilaktyczne**, umożliwiające trwałe wychodzenie z kryzysu życiowego. Szczęólnego znaczenia nabiera również praca Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilamowicach, który pełni funkcję centrum koordynującego, doradczego i integrującego lokalne inicjatywy społeczne. Kluczowym warunkiem skuteczności działań jest także **podnoszenie kwalifikacji kadr** pracujących z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym, pracowników socjalnych, asystentów rodzin, terapeutów i psychologów.

Realizacja tego celu głównego wymaga skoncentrowania działań w kilku kluczowych celach operacyjnych:

1. **Wzmacnianie kompetencji i profesjonalizacji kadr pomocy społecznej**- realizacja skutecznej polityki społecznej wymaga odpowiednio przygotowanych kadr. Pracownicy socjalni, asystenci rodziny, psycholodzy, pedagodzy, doradcy zawodowi i koordynatorzy usług muszą dysponować szerokimi kompetencjami merytorycznymi i interpersonalnymi. Ich rozwój zawodowy przekłada się bezpośrednio na skuteczność działań pomocowych.
2. **Rozwój zintegrowanego systemu pomocy społecznej i infrastruktury usług społecznych**- Celem jest stworzenie nowoczesnego, elastycznego systemu wsparcia, który pozwoli skutecznie reagować na złożone potrzeby osób i rodzin w kryzysie. Wymaga to zarówno rozwoju oferty usług społecznych, jak i modernizacji infrastruktury instytucjonalnej.

3. **Wsparcie rodzin i osób w kryzysie życiowym, zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym**- działania w tym zakresie powinny obejmować zarówno doraźną pomoc materialną, jak i długofalowe wsparcie ukierunkowane na usamodzielnienie. Istotne jest tworzenie indywidualnych ścieżek wychodzenia z kryzysu, obejmujących pracę socjalną, doradztwo, aktywizację zawodową oraz współpracę z organizacjami pozarządowymi.

Realizacja działań w obszarze przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu ma kluczowe znaczenie dla budowy **spójnej, solidarnej i aktywnej wspólnoty lokalnej**. Wymaga zintegrowanego podejścia, opartego na współpracy instytucji, nowoczesnej infrastrukturze i kompetentnych kadrach. Profesjonalizacja pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilamowicach i jednostek gminnych stanowi podstawę efektywnego systemu przeciwdziałania wykluczeniu. Dzięki tym działaniom Gmina Wilamowice może stać się miejscem, w którym każda osoba, niezależnie od sytuacji życiowej, ma dostęp do wsparcia, szans rozwoju i poczucia bezpieczeństwa.

CEL STRATEGICZNY III

PRZECIWDZIAŁANIE UBÓSTWU I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU

CEL OPERACYJNY III.1

WZMACNIANIE KOMPETENCJI I PROFESJONALIZACJI KADR POMOCY SPOŁECZNEJ

KIERUNKI DZIAŁAŃ		REALIZATORZY	WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU	ŹRÓDŁA DANYCH
1.	Systematyczne szkolenia i doskonalenie zawodowe pracowników systemu pomocy społecznej	GOPS, Urząd Gminy	– Liczba szkoleń członków ZI i GKRPA – Liczba pracowników objętych szkoleniami lub doskonaleniem zawodowym	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
2.	Rozwój lokalnych partnerstw i wymiana doświadczeń między jednostkami samorządowymi i organizacjami społecznymi	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Muzeum Kultury Wilamowskiej, NGO, Policja, sąd, służba zdrowia, PWD, Senior+	– Liczba podjętych działań/inicjatyw	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
3.	Wspieranie działań i programów aktywizacji społecznej i zawodowej w pokonywaniu bezradności klientów pomocy społecznej	GOPS, PUP, placówki oświatowe, Urząd Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Muzeum Kultury Wilamowskiej, NGO, Policja, sąd, służba zdrowia, PWD, Senior+	– Liczba zrealizowanych lub wspartych w realizacji programów – Liczba zorganizowanych działań promocyjnych	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
4.	Wspieranie działań w zakresie pomocy prawnej lub psychologicznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, NGO	– Liczba osób korzystających – Liczba odbytych konsultacji	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie

CEL OPERACYJNY III.2

ROZWÓJ ZINTEGOWANEGO SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ I INFRASTRUKTURY USŁUG SPOŁECZNYCH

KIERUNKI DZIAŁAŃ		REALIZATORZY	WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU	ŹRÓDŁA DANYCH
1.	Rozbudowa oferty usług społecznych świadczonych przez system pomocy (poradnictwo/wsparcie psychologiczne)	GOPS, PUP, placówki oświatowe, Urząd Gminy,	– Liczba uczestników – Liczba nowych usług	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie

CEL STRATEGICZNY III

PRZECIWDZIAŁANIE UBÓSTWU I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU

	...rawne/rodzinne /mediacje/aktywizacja zawodowa/inne)	MGOK, NGO, Policja, sąd, PWD, Senior+		
2.	Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie działań profilaktycznych i interwencyjnych.	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Muzeum Kultury Wilańskiej, NGO, Policja, sąd, służba zdrowia, PWD, Senior+	– Liczba podjętych działań	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
3.	Organizacja klubów samopomocy/światlic/grup wsparcia/spotkań dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	GOPS, placówki oświatowe, Urząd Gminy, MGOK, Gminna Biblioteka Publiczna, Muzeum Kultury Wilańskiej, NGO, Policja, sąd, służba zdrowia, PWD, Senior+	– Liczba zorganizowanych spotkań – Liczba uczestników	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie

CEL OPERACYJNY III.3

WSPARCIE RODZIN I OSÓB W KRYZYSIE ŻYCIOWYM, ZAGROŻONYCH UBÓSTWEM I WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

KIERUNKI DZIAŁAŃ		REALIZATORZY	WSKAŹNIKI OSIĄGANIA CELU	ŹRÓDŁA DANYCH
1.	Świadczenie pomocy finansowej, rzeczowej i usługowej dla rodzin i osób w trudnej sytuacji życiowej	GOPS, NGO, Urząd Gminy, PWD	– Liczba osób objęta wsparciem – Liczba przyznanych zasiłków – Liczba przyznanych usług	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
2.	Podejmowanie wśród osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej działań edukacyjnych służących poprawie ich położenia oraz zapobieganiu zjawisku dziedziczenia bezrobocia i biedy	GOPS, NGO, Urząd Gminy, PWD	– Liczba osób objętych pracą społeczną – Liczba osób korzystających ze wsparcia specjalistów	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
3.	Prowadzenie profilaktyki uzależnień skupiającej się na czynnikach chroniących, prawidłowych więzach rodzinnych, przynależności do pozytywnych grup, umiejętnościach społecznych	GOPS, placówki oświatowe, GKRPA, ZI, NGO, Urząd Gminy, PWD	– Liczba osób objęta wsparciem	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
4.	Pomoc rodzinom dotkniętym problemem ubóstwa oraz zwią-	GOPS, placówki oświatowe	– Liczba osób objętych wsparciem	Dokumentacja podmiotów

CEL STRATEGICZNY III

PRZECIWDZIAŁANIE UBÓSTWU I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU

	z tym bezradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego	we, NGO, Urząd Gminy, Policja, sąd, służba zdrowia, PWD		realizujących zadanie
5.	Udzielanie pomocy dzieciom pochodzącym z rodzin ubogich, m.in. poprzez prowadzenie dożywiania w szkołach, pomoc stypendialną	GOPS, placówki oświatowe, NGO, Urząd Gminy	– Liczba dzieci korzystających ze wsparcia – Liczba udzielonych stypendiów	Dokumentacja podmiotów realizujących zadanie
GRUPY DOCELOWE:		Osoby wykluczone społecznie bądź zagrożone wykluczeniem społecznym		
TERMIN REALIZACJI:		2027 – 2036		
EFEKTY I KORZYŚCI Z REALIZACJI CELU:		Zmniejszeniem skali wykluczenia społecznego Podjęcie współpracy międzyinstytucjonalnej oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym Przeciwdziałanie powielaniu przez młodzież niepożądanych postaw społecznych Zwiększenie aktywizacji społecznej mieszkańców Gminy Wilamowice		
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA:		Budżet gminy, powiatu, województwa, centralny Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych Fundusz Pracy Fundusze zewnętrzne: m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy organizacje pozarządowe sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni)		

3.3. Harmonogram, monitoring i ewaluacja Strategii

Harmonogram wdrażania Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilamowice na lata 2027-2036 obejmuje zasięgiem czasowym okres dziesięciu najbliższych lat i zakłada ciągłość w realizacji wytyczonych kierunków działań z zachowaniem wymogu wprowadzania niezbędnych zmian dostosowawczych, wynikających z aktualnej sytuacji ekonomicznej i społecznej w kolejnych latach.

Cele strategiczne wyznaczone w niniejszym opracowaniu dotyczą najistotniejszych problemów występujących w Gminie Wilamowice. Rozwijanie i utrzymywanie systemu pomocy wymaga zintegrowanych działań wszelkich instytucji oraz organizacji pozarządowych, wolontariuszy, jak i samych zainteresowanych.

Harmonogram wdrażania niniejszej Strategii obejmuje:

ETAP	Działanie	Termin
ETAP I	Podjęcie Uchwały przez Radę Gminy Wilamowice o przyjęciu do realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilamowice na lata 2027-2036	IV kwartał 2026 r.
ETAP II	Koordinacja realizacji działań objętych Strategią	2027r. –2036r.
ETAP III	Uzupełnianie Strategii o nowe zadania i programy	sukcesywnie wedle potrzeb w okresie wdrażania Strategii 2027r.- 2036r.
ETAP IV	Monitoring Strategii	koniec II kwartału 2028 r. (za 2027r.), koniec II kwartału 2029 r. (za 2028r.), koniec II kwartału 2030 r. (za 2029r.), koniec II kwartału 2031 r. (za 2030r.), koniec II kwartału 2032 r. (za 2031r.), koniec II kwartału 2033 r. (za 2032r.), koniec II kwartału 2034 r. (za 2033r.), koniec II kwartału 2035 r. (za 2034r.), koniec II kwartału 2036 r. (za 2035r.), koniec II kwartału 2037 r. (za 2036r.).
ETAP V	Końcowa ewaluacja Strategii	III kwartał 2037r.

Monitoring Strategii

Realizacja zapisów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych podlega systematycznej ocenie i modyfikacji kierunków działań w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych. Corocznej oceny stopnia zrealizowania Strategii dokonuje zespół oceniający.

Za monitoring odpowiedzialne będą podmioty wskazane jako realizatorzy poszczególnych działań w obszarach priorytetowych, natomiast podmiotem koordynującym działania i w rezultacie przedstawiającym informację o stanie realizacji Strategii będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilamowicach. Co roku będzie opracowywane sprawozdanie za rok poprzedni z realizacji działań odzwierciedlające kumulatywne osiągnięcie wskaźników rozpoczynając od 2028 roku.

Końcowa ewaluacja Strategii

Raport z ewaluacji końcowej zostanie opracowany w roku 2037, po zakończeniu realizacji obecnego programu i posłuży samorządowi Gminy Wilamowice do oceny skuteczności podejmowanych działań oraz stopnia realizacji celów społecznych. Jednocześnie, w roku 2036 zostaną rozpoczęte prace nad nowym programem, tak aby mógł on zostać przyjęty i wdrożony od początku roku 2037, zapewniając ciągłość prowadzonej polityki społecznej.

Raport będzie opierać się o mierzalne i obserwowalne, a przede wszystkim ilościowe zmienne, które zostały wykorzystane przy formułowaniu celów strategicznych. Ewaluacja końcowa umożliwi ocenę, w jakim stopniu założone cele strategiczne i działania były dobrze zaplanowane i na ile efektywnie były realizowane.

Końcowa ewaluacja Strategii pozwoli ocenić w jakim stopniu założone wartości będą zrealizowane oraz ukaże realne nakłady finansowe, co w efekcie końcowym pozwoli odpowiedzieć na pytanie czy założone kierunki działań były odpowiednio zaplanowane.

Odgórnie kształtowana polityka w zakresie pomocy społecznej określa kierunki działania, przygotowuje koncepcje, opracowuje mechanizmy, wskazuje narzędzia, kolejno monitoruje ich wdrażanie. Jednak charakterystyka problemów społecznych jest różna jak i samo podejście do ich rozwiązywania. Każda gmina ma swoje specyficzne uwarunkowania. Koniecznością jest ciągle przystosowywanie się do zmieniającego się otoczenia, przepisów prawnych, jak i do ciągle rosnących potrzeb i oczekiwań ze strony potencjalnych odbiorców wsparcia.

Zmiany w Strategii

Wobec potencjalnych zmian zarówno w wymiarze ogólnokrajowym, regionalnym i lokalnym, spowodowanych czynnikami zewnętrznymi i wewnętrznymi, niniejsza Strategia może ulec pewnym zmianom bądź uzupełnieniom w drodze stosownej Uchwały Rady Gminy Wilamowice. W szczególności

Strategia może zostać zmieniona czy uzupełniona na wniosek Burmistrza Gminy Wilamowice lub Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilamowicach. Przestankami do wprowadzenia zmian mogą być zmiany ustawowe, wnioski lub sugestie funkcjonujących w Gminie Wilamowice organizacji społecznych, podmiotów gospodarczych, lub poszczególnym mieszkańców.

3.4. Ramy finansowe

Określone niniejszą Strategią cele i działania w zakresie rozwiązywania problemów społecznych wymagają określonych źródeł finansowania. Analizując obecną sytuację finansów publicznych w związku z trwającą wojną na Ukrainie, inflacją trudno jest określać konkretne założenia budżetowe na najbliższe lata realizacji Strategii tj. 2027-2036. Skuteczność działań zależy, zarówno od posiadanych środków finansowych jak i efektywności w ich dalszym pozyskiwaniu. Strategia jest podstawą skutecznego pozyskiwania środków finansowych z budżetu państwa i funduszy Unii Europejskiej na realizację projektów ze sfery społecznej, dla których stanowi potencjalne uzasadnienie.

Ramy finansowe pokazują skalę pożądanego zaangażowania finansowego w realizację przedsięwzięć w poszczególnych obszarach rozwoju społeczno-gospodarczego oraz planowane kwoty środków finansowych przeznaczanych na zadania wynikające z niniejszej Strategii w najbliższych dziesięciu latach. Poniżej znajduje się szacunkowe określenie wysokości środków zaplanowanych na poszczególne cele oraz określenie tempa wzrostu wysokości środków wydawanych przez cały okres realizacji Strategii. W dłuższej perspektywie czasowej dokładne określenie kwot przeznaczanych na konkretne działania jest trudne. Dokonując szacunku ram finansowych niniejszej Strategii oparto się na danych źródłowych Gminy Wilamowice- Uchwale Nr XXV/150/25 Rady Miejskiej w Wilamowicach z dnia 22 grudnia 2025 r. w sprawie uchwalenia budżetu Gminy Wilamowice na 2026 rok. Ramy finansowe sporządzono z podziałem na działy i rozdziały finansowe uwzględniając wydatki budżetu Gminy Wilamowice na działania rozwiązujące problemy społeczne wynikające z realizacji niniejszej Strategii. W obliczeniach szacunku dla lat 2027-2036 wzięto pod uwagę proporcję wzrostu budżetu na poziomie 3,4% (miesięczny wskaźnik wzrostu inflacji (CPI) według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) z sierpnia 2026 roku.

Tabela 16- Ramy finansowe dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilamowice na lata 2027-2036 w podziale na klasyfikację budżetową

Klasyfikacja budżetowa Dział- Rozdział- nazwa rozdziału	2 026	2 027	2 028	2 029	2 030	2 031	2 032	2 033	2034	2035	2037
851-85153- zwalczanie narkomanii	20 000	20 680	21 383	22 110	22 862	23 639	24 443	25 274	26 133	27 022	27 941
851-85154- przeciwdziałanie alkoholizmowi	476 234	492 426	509 168	526 480	544 380	562 889	582 028	601 817	622 278	643 436	665 313
851-85158- izby wytrzeźwień	23 766	24 574	25 410	26 273	27 167	28 090	29 046	30 033	31 054	32 110	33 202
851-85195- pozostała działalność	59 600	61 626	63 722	65 888	68 128	70 445	72 840	75 316	77 877	80 525	83 263
RAZEM Dział 851- ochrona zdrowia	579 600	599 306	619 683	640 752	662 538	685 064	708 356	732 440	757 343	783 093	809 718
852-85202-domy pomocy społecznej	957 640	990 200	1 023 867	1 058 678	1 094 673	1 131 892	1 170 376	1 210 169	1 251 315	1 293 860	1 337 851
852-85203- ośrodki wsparcia	21 087	21 804	22 545	23 312	24 104	24 924	25 771	26 648	27 554	28 490	29 459
852-85205- zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej	21 000	21 714	22 452	23 216	24 005	24 821	25 665	26 538	27 440	28 373	29 338
852-85213- składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	41 765	43 185	44 653	46 172	47 741	49 365	51 043	52 778	54 573	56 428	58 347
852-85214- zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	224 132	231 752	239 632	247 780	256 204	264 915	273 922	283 235	292 865	302 823	313 119
852-85215- dodatki mieszkaniowe	16 000	16 544	17 106	17 688	18 290	18 911	19 554	20 219	20 907	21 617	22 352
852-85216- zasiłki stałe	332 318	343 617	355 300	367 380	379 871	392 787	406 141	419 950	434 228	448 992	464 258
852-85219- ośrodki pomocy społecznej	1 847 102	1 909 903	1 974 840	2 041 985	2 111 412	2 183 200	2 257 429	2 334 182	2 413 544	2 495 604	2 580 455
852-85228- usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	186 961	193 318	199 890	206 687	213 714	220 980	228 494	236 262	244 295	252 601	261 190
852-85230- pomoc w zakresie dożywiania	254 892	263 558	272 519	281 785	291 366	301 272	311 515	322 107	333 058	344 382	356 091
852-85295- pozostała działalność	705 614	729 605	754 411	780 061	806 584	834 007	862 364	891 684	922 001	953 349	985 763
RAZEM Dział 852- pomoc społeczna	4 608 511	4 765 200	4 927 217	5 094 743	5 267 964	5 447 075	5 632 275	5 823 772	6 021 781	6 226 521	6 438 223
853-85395- pozostała działalność	11 000	11 374	11 761	12 161	12 574	13 002	13 444	13 901	14 373	14 862	15 367
RAZEM Dział 853- pozostałe działania w zakresie polityki społecznej	11 000	11 374	11 761	12 161	12 574	13 002	13 444	13 901	14 373	14 862	15 367
854-85404- wczesne wspomaganie rozwoju dziecka	88 000	90 992	94 086	97 285	100 592	104 012	107 549	111 206	114 987	118 896	122 939
854-85415- pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym	19 440	20 101	20 784	21 491	22 222	22 977	23 759	24 566	25 402	26 265	27 158

RAZEM Dział 854- edukacyjna opieka wychowawcza	107 440	111 093	114 870	118 776	122 814	126 990	131 307	135 772	140 388	145 161	150 097
855-85501- świadczenia wychowawcze	6 190	6 400	6 618	6 843	7 076	7 316	7 565	7 822	8 088	8 363	8 648
855-85502-świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	7 950 690	8 221 013	8 500 528	8 789 546	9 088 390	9 397 396	9 716 907	10 047 282	10 388 890	10 742 112	11 107 344
855-85503- Karta Dużej Rodziny	1 100	1 137	1 176	1 216	1 257	1 300	1 344	1 390	1 437	1 486	1 537
855-85504- wspieranie rodziny	645 445	667 390	690 081	713 544	737 805	762 890	788 828	815 648	843 380	872 055	901 705
855-85508- rodziny zastępcze	62 000	64 108	66 288	68 541	70 872	73 282	75 773	78 349	81 013	83 768	86 616
855-85510- działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	60 000	62 040	64 149	66 330	68 586	70 918	73 329	75 822	78 400	81 066	83 822
855-85513- składniki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia rodzinne, zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz osoby pobierające zasiłki dla opiekunów	54 433	56 284	58 197	60 176	62 222	64 338	66 525	68 787	71 126	73 544	76 044
855-85516- system opieki nad dziećmi w wieku do lat 3	1 347 568	1 393 385	1 440 760	1 489 746	1 540 398	1 592 771	1 646 925	1 702 921	1 760 820	1 820 688	1 882 591
855-85595- pozostała działalność	3 150	3 257	3 368	3 482	3 601	3 723	3 850	3 981	4 116	4 256	4 401
RAZEM Dział 855- rodzina	10 130 576	10 475 016	10 831 166	11 199 426	11 580 206	11 973 933	12 381 047	12 802 003	13 237 271	13 687 338	14 152 707
RAZEM BUDŻET związany z rozwiązywaniem problemów społecznych Gminy Wilamowice	15 437 127	15 961 989	16 504 697	17 065 857	17 646 096	18 246 063	18 866 429	19 507 888	20 171 156	20 856 975	21 566 112

źródło: Gmina Wilamowice

Wykonywanie zadań publicznych nie może wynikać z rocznych czy kadencyjnych planów działania, lecz ze spójnych i kompleksowych ustaleń długookresowych. Każda decyzja podejmowana w Gminie Wilamowice w ramach zarządzania strategicznego czy operacyjnego wiąże się z koniecznością poniesienia określonych nakładów finansowych. Programy i projekty powinny cechować efektywność, skuteczność i celowość. Mogą być one przyjmowane stosownymi uchwałami przez Radę Gminy w zależności od charakteru, realizowane w okresach rocznych, krótszych, bądź też wpisane w wieloletnią prognozę finansową.

Ze względu na 10-letni okres obowiązywania Strategii nie jest możliwe przewidzenie wszystkich przyszłych uwarunkowań i wyzwań. Zachodzące gwałtowne zmiany społeczne i gospodarcze są tego najlepszym przykładem. Na każdym etapie realizacji niniejszej Strategii możliwa jest jej modyfikacja, aktualizacja oraz dostosowanie do potrzeb.

Na źródła finansowania, z których będą mogły być przeznaczone środki finansowe na realizację niniejszej Strategii składają się między innymi:

- Budżet Gminy Wilamowice,
- budżet powiatu bielskiego,
- budżet samorządu województwa,
- środki Funduszu Pracy,
- środki z budżetu Państwa w tym m.in.:
- środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich,
- Środki Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Europejskiego Funduszu Społecznego Plus i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- środki w ramach innych zagranicznych instrumentów finansowych,
- projekty systemowe i konkursowe w ramach środków z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe, które niejednokrotnie mają szersze możliwości ubiegania się o zewnętrzne środki finansowe,
- inne.

Możliwości zewnętrznego wsparcia finansowego rozwoju Gminy Wilamowice zależeć będą od: wielkości środków przeznaczonych przez Unię Europejską na wsparcie rozwoju społecznego w Polsce, potencjału absorpcyjnego poszczególnych organizacji społecznych i instytucji, zdolności przygotowania i realizacji konkretnych projektów dla Gminy Wilamowice w sferze społecznej.

Pomimo mnogości potencjalnych źródeł finansowania działań przewidzianych w niniejszej Strategii, należy przypuszczać, iż większość projektów społecznych będzie realizowana ze środków własnych Gminy Wilamowice. W związku z powyższym budżet gminy stanowi główne i podstawowe źródło finansowania niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

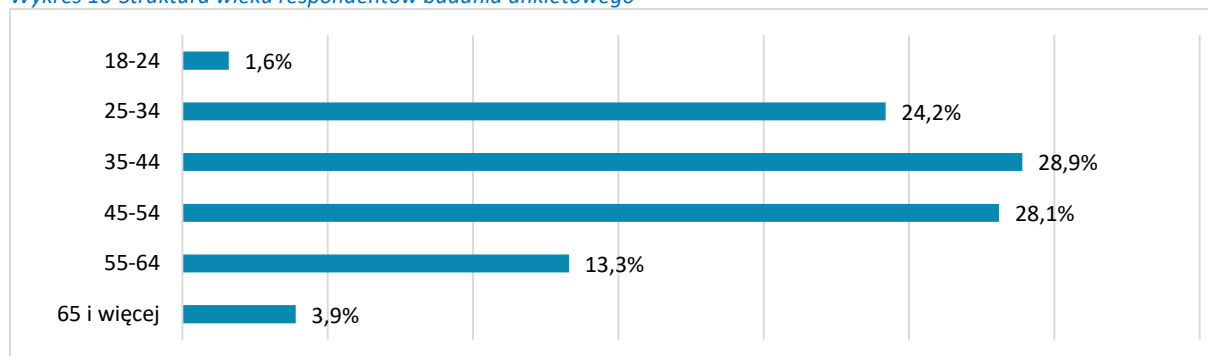
Załącznik nr 1

Diagnoza problemów społecznych w ujęciu ankietowym

Wraz z rozpoczęciem prac nad opracowaniem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wilamowice na lata 2027-2036 przeprowadzono badanie ankietowe wśród mieszkańców. Badanie służyło identyfikacji, przyczyn i skali występowania problemów społecznych, określeniu deficytów usług społecznych na terenie Gminy Wilamowice, a także poczucia sprawczości jej mieszkańców oraz poziomu życia jaki prowadzą rodziny zamieszkujące gminę. Badanie zostało przeprowadzone na przełomie czerwca/lipca 2026 roku i odbyło się w formie papierowej i internetowej, poprzez interaktywny formularz dostępny na stronie Gminy Wilamowice i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilamowicach. W przeprowadzonym badaniu uczestniczyło 130 osób, które w sposób kompletny wypełniły kwestionariusz. Ze względu na sondażowy charakter badania specyfika badanej populacji nie odzwierciedla w pełni struktury mieszkańców Gminy Wilamowice tym niemniej uzyskane wyniki mają istotny walor badawczy pozwalający na wnioskowanie statystyczne. Poniżej szczegółowe przedstawianie wyników.

Większość respondentów stanowiły kobiety (57%), a dominującą grupą w badaniu były osoby w przedziale wieku 35-44 lata (28,9%). Kolejną pod względem liczebności grupę stanowiły osoby w wieku 45-54 lata (28,1%). Najmniej liczną grupą respondentów były osoby w wieku od 18-24 lat (1,6% badanych).

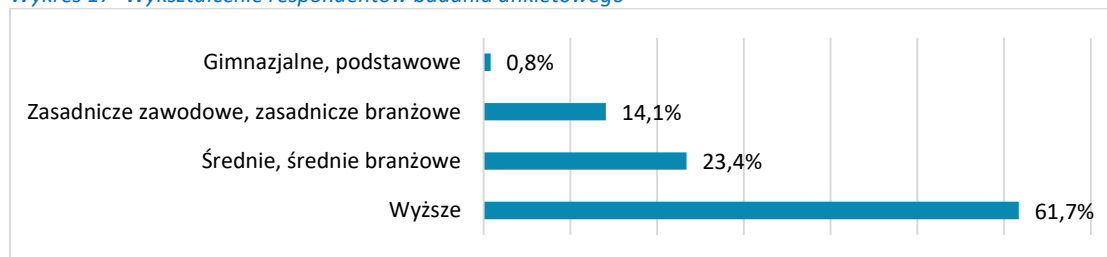
Wykres 16-Struktura wieku respondentów badania ankietowego

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Z punktu widzenia wykształcenia najliczniejszą grupą były osoby legitymujące się dyplomem ukończenia studiów wyższych (61,7%). Najmniej liczną grupę stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym (0,8%). Poniższy wykres obrazuje wykształcenie respondentów badania ankietowego.

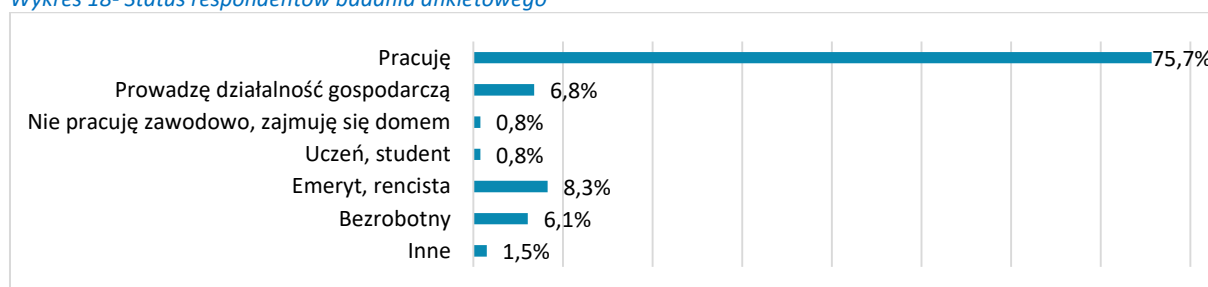
Wykres 17- Wykształcenie respondentów badania ankietowego

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Najliczniejszą grupę ankietowanych stanowiły osoby pracujące 75,7%, najmniej liczną rolnicy 0%. 8,3% spośród respondentów jest emerytami/rencistami zaś 6,8% badanych prowadzi działalność gospodarczą, 6,1% ankietowanych jest osobą bezrobotną. Dane przedstawia poniższy wykres.

Wykres 18- Status respondentów badania ankietowego

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Poniżej szczegółowa analiza odpowiedzi respondentów.

Pytanie 1

Czy jest Pan(i) mieszkańcem/mieszkanką Gminy Wilamowice?

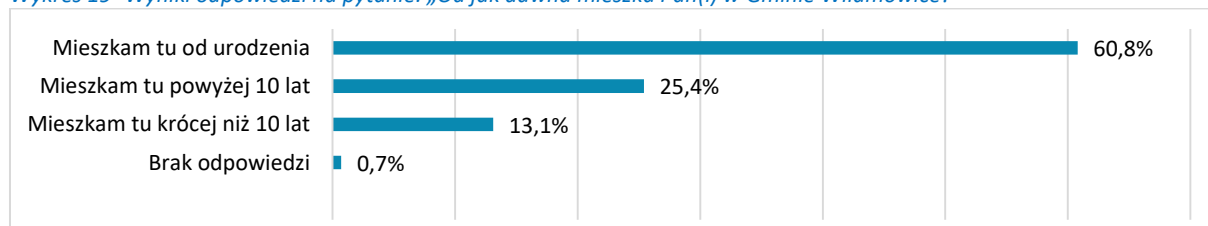
Spośród wszystkich badanych 100% (130osób) odpowiedziało, że jest mieszkańcem Gminy Wilamowice.

Pytanie 2

Od jak dawna mieszka Pan(i) w Gminie Wilamowice?

Najliczniejszą grupę spośród wszystkich badanych stanowią osoby, które mieszkają tu od urodzenia (60,8%). Kolejną grupę stanowią osoby, które mieszkają tu powyżej 10 lat (25,4%). 13,1% respondentów mieszka w Gminie Wilamowice krócej niż 10 lat. Zebrana dane przedstawia poniższy wykres.

Wykres 19- Wyniki odpowiedzi na pytanie: „Od jak dawna mieszka Pan(i) w Gminie Wilamowice?”

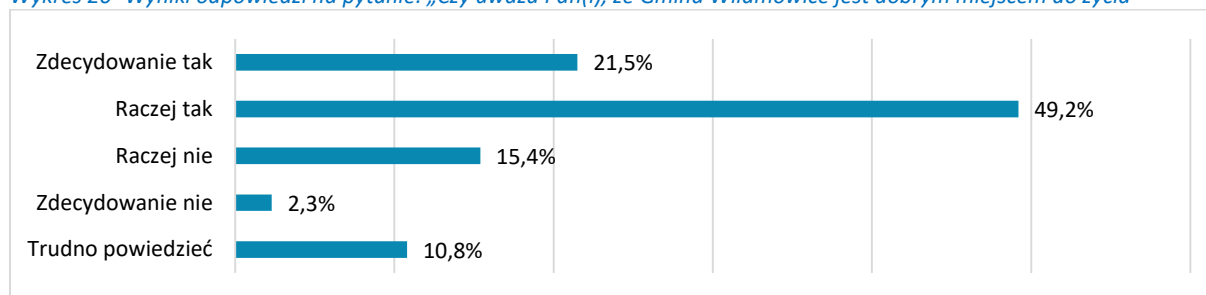
źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Pytanie 3

Czy uważa Pan(i), że Gmina Wilamowice jest dobrym miejscem do życia?

Najliczniejszą grupę stanowią osoby twierdzące, że Gmina Wilamowice jest raczej dobrym miejscem do życia (49,2%), znaczną grupę odpowiedzi (21,5%) stanowiły odpowiedzi, że „zdecydowanie tak” oraz 15,4% „raczej nie” Gmina Wilamowice jest dobrym miejscem do życia. 10,8% badanych udzieliło odpowiedzi „trudno powiedzieć”, natomiast 2,3% udzieliło odpowiedzi „zdecydowanie nie”. Obrazuje to poniższy wykres.

Wykres 20- Wyniki odpowiedzi na pytanie: „Czy uważa Pan(i), że Gmina Wilamowice jest dobrym miejscem do życia

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Pytanie 4

Z poniższego katalogu proszę wskazać te usługi/wsparcie, których Pani/Pana zdaniem brakuje (jest ich zbyt mało, są trudno dostępne) oraz nie brakuje (są dostępne) na terenie Gminy Wilamowice:

Mieszkańcy Gminy Wilamowice odnieśli się w tym pytaniu do 23 kategorii odnoszących się do oceny gminy i oferty dostępnej na jej terenie. Respondenci mieli do wyboru odpowiedzi: brakuje, nie brakuje, trudno powiedzieć.

Żłobki i punkty opieki dla dzieci do lat 3

W badaniu ankietowym dotyczącym dostępności żłobków i punktów opieki dla dzieci do lat 3 największa grupa respondentów 55 osób (42,3%) – oceniła, że na terenie gminy nie występuje niedobór tego rodzaju form opieki. Jednocześnie 34 osoby (26,2%) wskazały, że żłobków i punktów opieki dla dzieci do lat 3 brakuje. Znaczna część badanych – 30 osób (23,1%) – nie potrafiła jednoznacznie ocenić sytuacji, wybierając odpowiedź „trudno powiedzieć”, natomiast 11 osób (8,5%) nie udzieliło odpowiedzi. Wyniki wskazują, że potrzeba rozwoju opieki nad najmłodszymi jest zauważalna, choć nie stanowi jednoznacznie dominującego problemu w ocenie mieszkańców.

Przedszkola i punkty przedszkolne

Wyniki ankiety wskazują na relatywnie dobrą ocenę dostępności przedszkoli. Spośród 130 respondentów 79 osób (60,8%) uznało, że przedszkoli nie brakuje, natomiast 19 osób (14,6%) wskazało na ich niedobór. 21 osób (16,2%) nie potrafiło jednoznacznie ocenić sytuacji, a 11 osób (8,5%) nie udzieliło odpowiedzi. Warto jednak zwrócić uwagę, że 19 wskazań na niedobór nie powinno być pomijane

– może ono oznaczać występowanie problemu w określonych miejscowościach, grupach rodzin lub w odniesieniu do konkretnych oczekiwań dotyczących dostępności miejsc. Jednocześnie przewaga odpowiedzi „nie brakuje” pokazuje, że brak przedszkoli nie jest obecnie postrzegany przez mieszkańców jako jeden z głównych problemów gminy. Strategicznie zasadne jest więc nie tyle tworzenie nowych miejsc za wszelką cenę, ile monitorowanie zapotrzebowania i zapewnienie odpowiedniej dostępności miejsc w stosunku do liczby dzieci oraz potrzeb rodziców, w tym możliwości godzenia pracy zawodowej z opieką nad dziećmi.

Miejsca spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży – place zabaw, kluby, świetlice itp.

Największą zidentyfikowaną potrzebą wśród badanych mieszkańców jest rozwój miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży. Aż 63,8% respondentów wskazało, że takich miejsc brakuje, podczas gdy jedynie 23,8% oceniło ich dostępność jako wystarczającą. Wynik ten wskazuje na wyraźną lukę w lokalnej ofercie czasu wolnego dla młodych mieszkańców i potrzebę rozwijania dostępnych, atrakcyjnych i bezpiecznych przestrzeni do aktywności, integracji oraz rozwijania zainteresowań. Jest to szczególnie istotne z punktu widzenia profilaktyki społecznej i budowania więzi lokalnych.

Miejsca wsparcia dla rodzin, w tym rodziców dzieci i młodzieży z problemami wychowawczymi

Ponad połowa badanych mieszkańców (55,4%) wskazała na niedobór miejsc wsparcia dla rodzin, w szczególności dla rodziców dzieci i młodzieży z problemami wychowawczymi. Jedynie 14,6% respondentów uznało dostępność takiego wsparcia za wystarczającą. Wynik ten wskazuje na wyraźną potrzebę rozwoju lokalnego systemu wsparcia rodzin, obejmującego nie tylko pomoc w sytuacjach kryzysowych, ale również łatwo dostępne poradnictwo, działania profilaktyczne, rozwój kompetencji wychowawczych oraz miejsca, w których rodziny mogą otrzymać pomoc odpowiednio wcześnie. Jednocześnie wysoki odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” (24,6%) może wskazywać na potrzebę lepszego informowania mieszkańców o dostępnych formach pomocy.

Miejsca wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej

42,3% badanych mieszkańców wskazało na brak miejsc wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej, podczas gdy jedynie 6,9% oceniło ich dostępność jako wystarczającą. Jednocześnie aż 43,8% respondentów nie potrafiło ocenić sytuacji. Wynik ten wskazuje na potrzebę wzmocnienia lokalnego systemu wsparcia osób doświadczających przemocy, a także zwiększania wiedzy mieszkańców o dostępnych formach pomocy i sposobach jej uzyskania. Tak wysoki odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” jest również sygnałem, że pomoc w tym obszarze może być dla części mieszkańców mało widoczna lub niewystarczająco rozpoznawalna.

Oferta wsparcia/programy dla dużych rodzin

30% badanych wskazało, że brakuje oferty wsparcia i programów dla dużych rodzin, natomiast 23,1% uznało ich dostępność za wystarczającą. Największa grupa – 40,8% respondentów – odpowiedziała „trudno powiedzieć”. Wyniki wskazują na potrzebę dalszego rozwijania oferty kierowanej do dużych rodzin, ale przede wszystkim na konieczność lepszego informowania mieszkańców o dostępnych formach wsparcia. Wysoki odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” sugeruje, że część mieszkańców może nie znać istniejących programów lub nie mieć z nimi bezpośredniego kontaktu.

Usługi wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin (usługi asystenckie, opiekuńcze)

Wyniki badania wskazują na wyraźną potrzebę rozwoju usług wspierających osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny. Aż 54 z 130 respondentów (41,5%) uważa, że takich usług brakuje, podczas gdy jedynie 13 osób (10%) ocenia ich dostępność jako wystarczającą. Jednocześnie 43,1% badanych wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”, co wskazuje również na niewystarczającą wiedzę mieszkańców o dostępnej ofercie wsparcia.

Z perspektywy strategicznej szczególnego znaczenia nabiera utrzymanie i rozszerzanie usług asystenckich, opiekuńczych oraz opieki wytchnieniowej, które zwiększają samodzielność osób z niepełnosprawnościami i jednocześnie ograniczają obciążenie rodzin sprawujących opiekę. Diagnoza wskazuje więc na dwa równoległe kierunki działań: zwiększanie dostępności usług oraz poprawę ich rozpoznawalności wśród mieszkańców.

Usługi wsparcia dla seniorów (kluby seniora, dzienne domy pomocy)

Wyniki badania pokazują zróżnicowaną ocenę dostępności usług dla seniorów. 49 osób (37,7%) wskazało, że takich usług brakuje, natomiast 41 osób (31,5%) uznało ich dostępność za wystarczającą. Jednocześnie 33 osoby (25,4%) nie potrafiły jednoznacznie ocenić sytuacji. Wynik ten wskazuje na istotną potrzebę dalszego rozwijania lokalnej oferty dla osób starszych, szczególnie w zakresie klubów seniora, dziennych form wsparcia, aktywizacji i integracji. Jednocześnie wysoki odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” wskazuje na potrzebę większej promocji i czytelnego informowania seniorów oraz ich rodzin o dostępnych usługach. W kontekście starzenia się mieszkańców rozwój usług środowiskowych powinien stanowić jeden z ważnych kierunków polityki społecznej gminy.

Usług wsparcia dla osób z problemami psychicznymi, depresją, stanami lękowymi

To jeden z najsilniej zaznaczonych problemów w całym badaniu. Aż 71 z 130 mieszkańców (54,6%) wskazało na brak usług wsparcia dla osób z problemami psychicznymi, depresją i stanami lękowymi. Tylko 8 osób (6,2%) uznało, że takich usług nie brakuje, a 44 osoby (33,8%) nie potrafiły ocenić sytuacji. Wyniki wskazują na wyraźną lukę w lokalnym systemie wsparcia zdrowia psychicznego. Szczególnego znaczenia nabiera rozwój łatwo dostępnego, środowiskowego wsparcia psychologicznego i spe-

cjalistycznego, zarówno dla osób doświadczających kryzysów, jak i ich rodzin. Jednocześnie wysoki odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” pokazuje potrzebę lepszego informowania mieszkańców o tym, gdzie i w jaki sposób mogą uzyskać pomoc. W strategii obszar ten powinien zostać potraktowany jako jeden z istotnych kierunków rozwoju usług społecznych.

Wsparcie dla osób uzależnionych od narkotyków, dopalaczy

Wyniki wskazują na istotną lukę w dostępności wsparcia w obszarze uzależnień. 61 osób (46,9%) uważa, że takiego wsparcia brakuje, podczas gdy jedynie 11 osób (8,5%) ocenia jego dostępność jako wystarczającą. Jednocześnie 49 osób (37,7%) wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”, co może wskazywać na małą widoczność lub rozpoznawalność dostępnej pomocy. Z perspektywy strategicznej zasadne jest wzmocnienie działań profilaktycznych, edukacyjnych i pomocowych, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży oraz zagrożeń związanych z dopalaczami i narkotykami. Ważne jest również zapewnienie mieszkańcom jasnej informacji, gdzie można uzyskać specjalistyczną pomoc w przypadku uzależnienia lub zagrożenia uzależnieniem.

Wsparcie dla osób uzależnionych od alkoholu

Wyniki badania wskazują na istotną potrzebę wzmocnienia lokalnego systemu wsparcia osób uzależnionych od alkoholu oraz ich rodzin. Spośród 130 mieszkańców 58 osób (44,6%) wskazało, że takich form wsparcia brakuje, podczas gdy jedynie 23 osoby (17,7%) uznały ich dostępność za wystarczającą. Jednocześnie 41 respondentów (31,5%) nie potrafiło jednoznacznie ocenić sytuacji. Tak wysoki odsetek wskazań na niedobór wsparcia pokazuje, że problem uzależnień powinien być uwzględniony jako ważny obszar działań społecznych i profilaktycznych gminy. Potrzeby dotyczą nie tylko osób uzależnionych, ale również ich rodzin, które często ponoszą konsekwencje problemu i wymagają dostępu do poradnictwa, pomocy psychologicznej oraz wsparcia w sytuacjach kryzysowych. Jednocześnie duża liczba odpowiedzi „trudno powiedzieć” wskazuje na potrzebę większej dostępności informacji o istniejących formach pomocy. W działaniach strategicznych warto zatem koncentrować się na rozwijaniu łatwo dostępnego poradnictwa i pomocy specjalistycznej, wzmacnianiu profilaktyki uzależnień, szczególnie wśród dzieci i młodzieży, oraz budowaniu spójnej współpracy pomiędzy pomocą społeczną, ochroną zdrowia, szkołami, Policją, komisją rozwiązywania problemów alkoholowych i organizacjami społecznymi.

Programy promocji zdrowia

Wyniki badania wskazują na wyraźne zapotrzebowanie mieszkańców na rozwój programów promocji zdrowia. Spośród 130 respondentów aż 68 osób (52,3%) wskazało, że takich programów brakuje, podczas gdy 29 osób (22,3%) uznało ich dostępność za wystarczającą. 26 osób (20%) nie potrafiło jednoznacznie ocenić sytuacji. Ponad połowa wskazań na niedobór programów pokazuje, że promo-

cja zdrowia powinna być jednym z istotnych kierunków działań gminy. Potrzebne są działania nie tylko dotyczące profilaktyki chorób, ale również kształtowania zdrowego stylu życia, aktywności fizycznej, zdrowia psychicznego, prawidłowego odżywiania oraz wczesnego wykrywania problemów zdrowotnych. Warto rozwijać programy dostępne dla różnych grup mieszkańców – dzieci i młodzieży, osób dorosłych oraz seniorów – oraz realizować je we współpracy z placówkami ochrony zdrowia, szkołami, organizacjami społecznymi i instytucjami lokalnymi. Wysoki udział odpowiedzi „trudno powiedzieć” wskazuje ponadto na potrzebę lepszego informowania mieszkańców o prowadzonych działaniach profilaktycznych i możliwościach korzystania z nich.

Usługi medyczne, zdrowotne

Wyniki badania wskazują na wyraźnie odczuwalny problem z dostępnością usług medycznych i zdrowotnych. Spośród 130 mieszkańców aż 75 osób (57,7%) wskazało, że takich usług brakuje, podczas gdy 37 osób (28,5%) oceniło ich dostępność jako wystarczającą. Jedynie 13 osób (10%) nie potrafiło jednoznacznie ocenić sytuacji. Tak wysoki poziom wskazań na niedobór usług zdrowotnych sugeruje, że dostęp do opieki zdrowotnej jest jednym z istotnych obszarów wymagających uwzględnienia w strategii rozwoju gminy. Problem może dotyczyć nie tylko samej liczby świadczeń, ale również ich dostępności, zakresu, terminów oczekiwania czy możliwości korzystania z bardziej specjalistycznych form pomocy. Sama ankieta nie pozwala jednak wskazać, który z tych elementów jest główną przyczyną negatywnej oceny. Z punktu widzenia działań strategicznych zasadne jest wzmacnianie lokalnej oferty zdrowotnej i profilaktycznej, w szczególności poprzez rozwój dostępnych świadczeń, programów profilaktycznych i działań z zakresu promocji zdrowia. Ważne jest również tworzenie warunków do lepszej współpracy pomiędzy podmiotami leczniczymi, pomocą społeczną, szkołami, organizacjami społecznymi i przyszłym systemem usług społecznych. Szczególnej uwagi wymagają grupy, dla których dostęp do usług zdrowotnych może być trudniejszy, w tym seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami, osoby przewlekle chore oraz osoby znajdujące się w kryzysie psychicznym.

Oferta wsparcia dla osób poszukujących zatrudnienia

Wyniki badania wskazują na wyraźną potrzebę wzmocnienia oferty wsparcia dla osób poszukujących zatrudnienia. Aż 67 osób (51,5%) uznało, że takiej oferty brakuje, podczas gdy jedynie 18 osób (13,8%) oceniło ją jako wystarczającą. Kolejne 39 osób (30,0%) nie potrafiło jednoznacznie ocenić sytuacji. Oznacza to, że ponad połowa badanych dostrzega niedostatek wsparcia w obszarze aktywizacji zawodowej. Z perspektywy strategicznej zasadne jest rozwijanie lokalnej oferty aktywizacji zawodowej, obejmującej doradztwo zawodowe, pomoc w poszukiwaniu pracy, rozwijanie kompetencji i kwalifikacji oraz wsparcie w powrocie na rynek pracy. Szczególnej uwagi wymagają osoby długotrwale pozostające bez zatrudnienia, osoby bierne zawodowo oraz mieszkańcy mający trudności z

dostosowaniem kwalifikacji do potrzeb lokalnego rynku pracy. Warto również wzmacniać współpracę gminy z Powiatowym Urzędem Pracy, pracodawcami, instytucjami edukacyjnymi i organizacjami społecznymi, tak aby wsparcie prowadziło nie tylko do uzyskania kwalifikacji, ale przede wszystkim do trwałego wejścia lub powrotu na rynek pracy. Duży udział odpowiedzi „trudno powiedzieć” wskazuje dodatkowo na potrzebę lepszego informowania mieszkańców o dostępnych możliwościach aktywizacji i pomocy w zatrudnieniu.

Dostępność kursów i szkoleń dla osób chcących zmienić zawód

Wyniki badania wskazują na bardzo wyraźną potrzebę zwiększenia dostępności kursów i szkoleń dla osób chcących zmienić zawód. Aż 74 osoby, czyli 56,9% respondentów, wskazały na ich niedobór, podczas gdy jedynie 14 osób (10,8%) uznało ofertę za wystarczającą. Kolejne 35 osób (26,9%) nie potrafiło jednoznacznie ocenić sytuacji. Tak wysoki poziom wskazań na brak oferty pokazuje, że rozwój kompetencji i możliwość przekwalifikowania się powinny być ważnym elementem polityki społeczno-gospodarczej gminy. Odpowiedzi mieszkańców wskazują na potrzebę tworzenia lub ułatwiania dostępu do szkoleń odpowiadających na zmieniające się wymagania rynku pracy, szczególnie dla osób chcących powrócić na rynek pracy, zwiększyć swoją aktywność zawodową lub zmienić dotychczasową ścieżkę zawodową. Zasadne jest rozwijanie współpracy gminy z Powiatowym Urzędem Pracy, instytucjami szkoleniowymi, szkołami, pracodawcami i organizacjami społecznymi, a także wykorzystywanie dostępnych programów finansujących podnoszenie kwalifikacji. Ważne jest również, aby oferta szkoleń była praktyczna i powiązana z rzeczywistym zapotrzebowaniem lokalnego rynku pracy, a informacja o dostępnych możliwościach przekwalifikowania była łatwo dostępna dla mieszkańców.

Oferta zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży

Oferta zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży wymaga dalszego rozwijania i różnicowania. Na jej niedostateczną dostępność wskazało 61 mieszkańców (46,9%), podczas gdy 37 osób (28,5%) oceniło ją jako wystarczającą. Oznacza to, że potrzeba poszerzenia możliwości spędzania czasu po zajęciach szkolnych jest dostrzegana przez znaczną część społeczności. Istotnym kierunkiem powinno być tworzenie różnorodnej, dostępnej lokalnie i odpowiadającej zainteresowaniom młodych ludzi oferty, obejmującej aktywność sportową, rozwój artystyczny i kulturalny, naukę nowych umiejętności oraz działania integracyjne. Szczególnej uwagi wymaga zapewnienie dostępu do zajęć dzieciom i młodzieży z różnych miejscowości oraz rodzin o mniejszych możliwościach finansowych. Rozbudowa tej oferty może jednocześnie wspierać profilaktykę społeczną, rozwój kompetencji i relacji rówieśniczych oraz tworzenie atrakcyjnych alternatyw dla biernego spędzania czasu.

Oferta zajęć i programów kierowanych do seniorów

Oferta zajęć i programów kierowanych do seniorów jest w Gminie Wilamowice rozwijana, jednak potrzeby mieszkańców wskazują na konieczność jej dalszego poszerzania. 46 osób (35,4%) uważa, że oferty brakuje, 34 osoby (26,2%) ocenia ją jako wystarczającą, natomiast aż 41 osób (31,5%) nie potrafi jednoznacznie jej ocenić. Oznacza to, że obok samego zwiększania dostępności ważnym wyzwaniem pozostaje również dotarcie z informacją do seniorów i ich rodzin. Dalszy rozwój polityki senioralnej powinien opierać się nie tylko na działalności Dziennego Domu „Senior+”, ale również na tworzeniu bardziej rozproszonej oferty aktywności w różnych częściach gminy, tak aby z możliwości uczestnictwa mogli korzystać także seniorzy, którzy nie są odbiorcami Dziennego Domu. Warto rozwijać zajęcia ruchowe, edukacyjne, cyfrowe, kulturalne i integracyjne, a także działania przeciwdziałające samotności i wykluczeniu. Zasadne jest również wykorzystywanie potencjału seniorów jako aktywnych uczestników życia lokalnego – poprzez wolontariat, międzypokoleniową wymianę doświadczeń i udział w inicjatywach kulturalnych i społecznych. Takie podejście jest spójne z kierunkiem rozwoju Gminy Wilamowice, który zakłada rozwijanie usług dla seniorów i rozszerzanie oferty poza istniejące formy wsparcia.

Oferta wydarzeń rozrywkowych/kulturalnych

Oferta wydarzeń rozrywkowych i kulturalnych jest oceniana przez mieszkańców niejednoznacznie. 56 osób (43,1%) wskazało, że jej brakuje, natomiast 53 osoby (40,8%) uznały ją za wystarczającą. Różnica jest niewielka, co oznacza, że nie można mówić o jednoznacznym niedoborze wydarzeń, ale jednocześnie potrzeba ich rozszerzenia jest wyraźnie sygnalizowana. W gminie rekomendowane jest przede wszystkim zwiększanie różnorodności, a nie tylko liczby wydarzeń. Warto rozwijać ofertę skierowaną do różnych grup mieszkańców – dzieci, młodzieży, rodzin, dorosłych i seniorów – oraz wzmocniać wydarzenia organizowane lokalnie w poszczególnych sołectwach. Szczególnie wartościowe mogą być wydarzenia integrujące mieszkańców, działania międzypokoleniowe oraz inicjatywy tworzone wspólnie z mieszkańcami i lokalnymi organizacjami. Istotnym kierunkiem powinno być również wykorzystanie potencjału lokalnego dziedzictwa i aktywności kulturalnej, charakterystycznych dla Wilamowic, oraz rozwijanie oferty w sposób odpowiadający na aktualne zainteresowania mieszkańców. Dzięki temu kultura może pełnić nie tylko funkcję rozrywkową, ale również integracyjną, edukacyjną i budującą lokalną tożsamość.

Miejsca aktywności społecznej, klubów, spotkań itp.

To jedna z najbardziej wyraźnych potrzeb wskazanych przez mieszkańców. Aż 82 osoby (63,1%) uważają, że brakuje miejsc aktywności społecznej, klubów i przestrzeni do spotkań. Jedynie 21 osób (16,2%) ocenia ich dostępność jako wystarczającą, a 20 osób (15,4%) nie ma jednoznacznej opinii. W przypadku Gminy Wilamowice wskazuje to na potrzebę rozwijania lokalnych, łatwo dostępnych przestrzeni do spotkań i aktywności mieszkańców, nie tylko w formie tradycyjnych wydarzeń, ale przede

wszystkim miejsc, z których można korzystać regularnie. Szczególne znaczenie ma tworzenie takich przestrzeni w poszczególnych sołectwach, z możliwością prowadzenia klubów, grup zainteresowań, działań międzypokoleniowych, inicjatyw mieszkańców i organizacji społecznych. Rozwój tego obszaru może stać się ważnym elementem budowania kapitału społecznego gminy, przeciwdziałania samotności i wykluczeniu oraz zwiększania aktywności mieszkańców. Warto przy tym wykorzystywać już istniejącą bazę, m.in. domy kultury, biblioteki, świetlice i inne przestrzenie publiczne, nadając im bardziej otwarty i społecznościowy charakter.

Działań/aktywności stowarzyszeń i fundacji

Aktywność stowarzyszeń i fundacji w Gminie Wilamowice stanowi istotny potencjał rozwoju lokalnej społeczności, jednak wyniki badania wskazują na potrzebę dalszego wzmocnienia tego obszaru. Spośród 130 respondentów 45 osób (34,6%) wskazało, że brakuje działań i aktywności stowarzyszeń i fundacji, 41 osób (31,5%) oceniło ich dostępność jako wystarczającą, natomiast 36 osób (27,7%) nie potrafiło jednoznacznie ocenić sytuacji. Oznacza to, że oferta organizacji społecznych nie jest przez mieszkańców oceniana jednoznacznie, a część osób może nie znać istniejących możliwości zaangażowania. Rekomenduje się przede wszystkim wzmocnienie współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi, wspieranie nowych inicjatyw mieszkańców oraz rozwijanie działań odpowiadających na potrzeby poszczególnych grup społecznych. Ważne jest również lepsze informowanie mieszkańców o działalności stowarzyszeń i fundacji oraz stworzenie łatwo dostępnej informacji o możliwościach uczestnictwa. Warto rozwijać inicjatywy integracyjne, międzypokoleniowe, kulturalne, sportowe i wolontariackie, szczególnie z udziałem młodzieży, rodzin, seniorów i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Gmina powinna również tworzyć warunki do powstawania nowych grup i inicjatyw oddolnych oraz wykorzystywać potencjał istniejących organizacji jako partnerów w realizacji lokalnych usług i działań społecznych.

Wydarzeń sportowych

W obszarze oceny dostępności wydarzeń sportowych wyniki badania wskazują, że oferta wydarzeń sportowych w Gminie Wilamowice jest przez mieszkańców oceniana jako niewystarczająca. Spośród 130 respondentów 54 osoby (41,5%) wskazały, że brakuje wydarzeń sportowych, podczas gdy 47 osób (36,2%) uznało ich liczbę za wystarczającą. 20 osób (15,4%) nie potrafiło jednoznacznie ocenić sytuacji. Oznacza to, że potrzeba zwiększenia liczby i różnorodności wydarzeń sportowych jest wyraźnie sygnalizowana przez mieszkańców. Szczególnie istotne jest tworzenie wydarzeń dostępnych nie tylko dla osób aktywnie uprawiających sport, ale również dla rodzin, dzieci, młodzieży i seniorów. Rekomenduje się zwiększenie liczby lokalnych wydarzeń sportowych i rekreacyjnych, w tym rodzinnych imprez plenerowych, turniejów, rajdów, biegów, marszów oraz aktywności skierowanych do

seniorów i młodzieży. Warto również wykorzystywać istniejącą infrastrukturę sportową oraz rozwijać współpracę gminy z klubami sportowymi, szkołami, organizacjami pozarządowymi i grupami mieszkańców. Istotne jest także równomierne organizowanie wydarzeń w poszczególnych miejscowościach gminy, tak aby oferta była dostępna dla większej liczby mieszkańców.

Otwartych miejsc rekreacji i sportu (tereny zielone, miejsca aktywnej rekreacji itp.)

W obszarze oceny dostępności otwartych miejsc rekreacji i sportu (takich jak tereny zielone, parki, place zabaw, siłownie plenerowe czy boiska) wyniki badania wskazują na wyraźny niedobór otwartych miejsc rekreacji i sportu w Gminie Wilamowice. Spośród 130 respondentów aż 76 osób (58,5%) wskazało, że takich miejsc brakuje, natomiast 45 osób (34,6%) uznało ich liczbę za wystarczającą. Jedynie 2 osoby (1,5%) nie potrafiły ocenić sytuacji. Jest to jeden z wyraźniej wskazywanych przez mieszkańców deficytów w obszarze oferty czasu wolnego. Wyniki sugerują potrzebę tworzenia ogólnodostępnych przestrzeni, które umożliwiają aktywność fizyczną, rekreację i integrację mieszkańców. Rekomenduje się rozwój ogólnodostępnych terenów rekreacyjnych i sportowych, w szczególności terenów zielonych, parków, placów rekreacyjnych, ścieżek spacerowych i rowerowych, miejsc do aktywności plenerowej oraz przestrzeni dla dzieci i młodzieży. Przy planowaniu nowych miejsc warto uwzględnić również potrzeby seniorów i rodzin oraz zapewnić ich dostępność w różnych częściach gminy. Istotne jest także wykorzystanie i modernizacja istniejących terenów oraz łączenie funkcji rekreacyjnych, sportowych i integracyjnych.

Obiektów sportowo-rekreacyjnych (hale, basenów itp.)

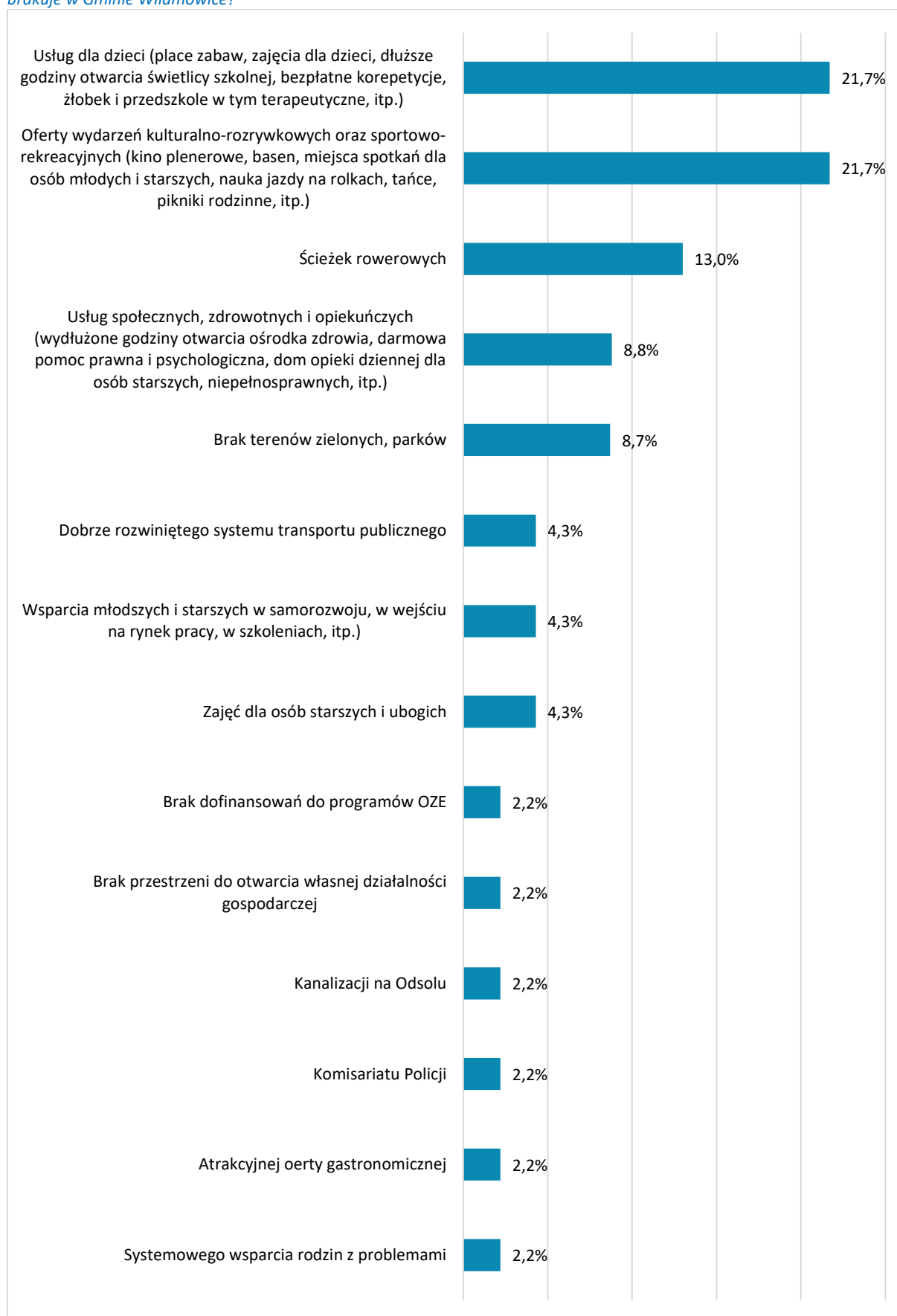
W obszarze oceny dostępności krytych obiektów sportowo-rekreacyjnych (takich jak hale sportowe, baseny, kryte lodowiska czy korty) wyniki badania wskazują na bardzo wyraźny niedobór obiektów sportowo-rekreacyjnych w Gminie Wilamowice. Spośród 130 respondentów aż 95 osób (73,1%) wskazało, że brakuje takich obiektów, natomiast tylko 27 osób (20,8%) uznało ich liczbę za wystarczającą. Oznacza to, że jest to jeden z istotniejszych deficytów wskazanych przez mieszkańców w obszarze sportu i rekreacji. Rekomenduje się zwiększenie dostępności infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, w szczególności poprzez rozwój lub modernizację istniejących obiektów oraz tworzenie nowych miejsc aktywności. Warto rozważyć rozwój infrastruktury umożliwiającej korzystanie z różnych form sportu i rekreacji przez dzieci, młodzież, dorosłych i seniorów. Przy planowaniu inwestycji istotne jest również uwzględnienie potrzeb poszczególnych miejscowości oraz możliwości wykorzystania istniejących obiektów szkolnych i gminnych poza godzinami ich podstawowego funkcjonowania. Ze względu na bardzo wysoki poziom wskazań dotyczących braku infrastruktury, rozwój obiektów sportowo-rekreacyjnych powinien być jednym z istotnych kierunków działań gminy w zakresie poprawy jakości życia i aktywizacji mieszkańców.

Pytanie 5

Jakich jeszcze usług (niepieniężnych) i/lub oferty wsparcia Pani/Pana zdaniem brakuje w Gminie Wilamowice?

Pytanie to agreguje kluczowe deficyty i luki w infrastrukturze oraz usługach społecznych wskazywane bezpośrednio przez mieszkańców. Odpowiedzi mieszkańców wskazują, że w Gminie Wilamowice największe potrzeby dotyczą oferty dla dzieci i rodzin oraz możliwości aktywnego i atrakcyjnego spędzania czasu wolnego. Najczęściej wskazywano na potrzebę rozwoju usług dla dzieci – m.in. placów zabaw, zajęć, wydłużenia godzin funkcjonowania świetlic, bezpłatnych korepetycji oraz zwiększenia dostępności żłobków i przedszkoli, w tym placówek o profilu terapeutycznym. Na tę grupę potrzeb wskazało 21,7% respondentów. Równie często mieszkańcy wskazywali na brak lub niewystarczającą ofertę wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych – takich jak kino plenerowe, basen, miejsca spotkań dla młodzieży i seniorów, zajęcia sportowe, taniec czy pikniki rodzinne. Istotną potrzebą jest również rozwój ścieżek rowerowych, wskazany przez 13% badanych, a także zwiększenie liczby terenów zielonych i parków (8,7%). Ważnym obszarem pozostają również usługi społeczne, zdrowotne i opiekuńcze. 8,8% wskazało m.in. na potrzebę lepszego dostępu do ochrony zdrowia, bezpłatnej pomocy prawnej i psychologicznej oraz dziennego wsparcia dla osób starszych i osób z niepełnościami. Pojedyncze odpowiedzi wskazują ponadto na potrzebę poprawy transportu publicznego, wsparcia w wejściu na rynek pracy i samorozwoju, oferty dla osób starszych i ubogich, wsparcia rodzin z problemami oraz rozwoju lokalnej infrastruktury i warunków do prowadzenia działalności gospodarczej. Wyniki badania pokazują, że mieszkańcy oczekują od gminy nie tylko pomocy w sytuacjach problemowych, ale również tworzenia warunków do dobrego życia – dostępu do usług, aktywności, rekreacji, integracji i rozwoju. Dlatego rozwój usług społecznych w Gminie Wilamowice powinien obejmować zarówno wsparcie osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji, jak i działania o charakterze profilaktycznym, integracyjnym i aktywizującym, dostępne dla całej społeczności. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres:

Wykres 21- Wyniki odpowiedzi na pytanie: „Jakich jeszcze usług (niepieniężnych) i/lub oferty wsparcia Pani/Pana zdaniem brakuje w Gminie Wilamowice?”

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

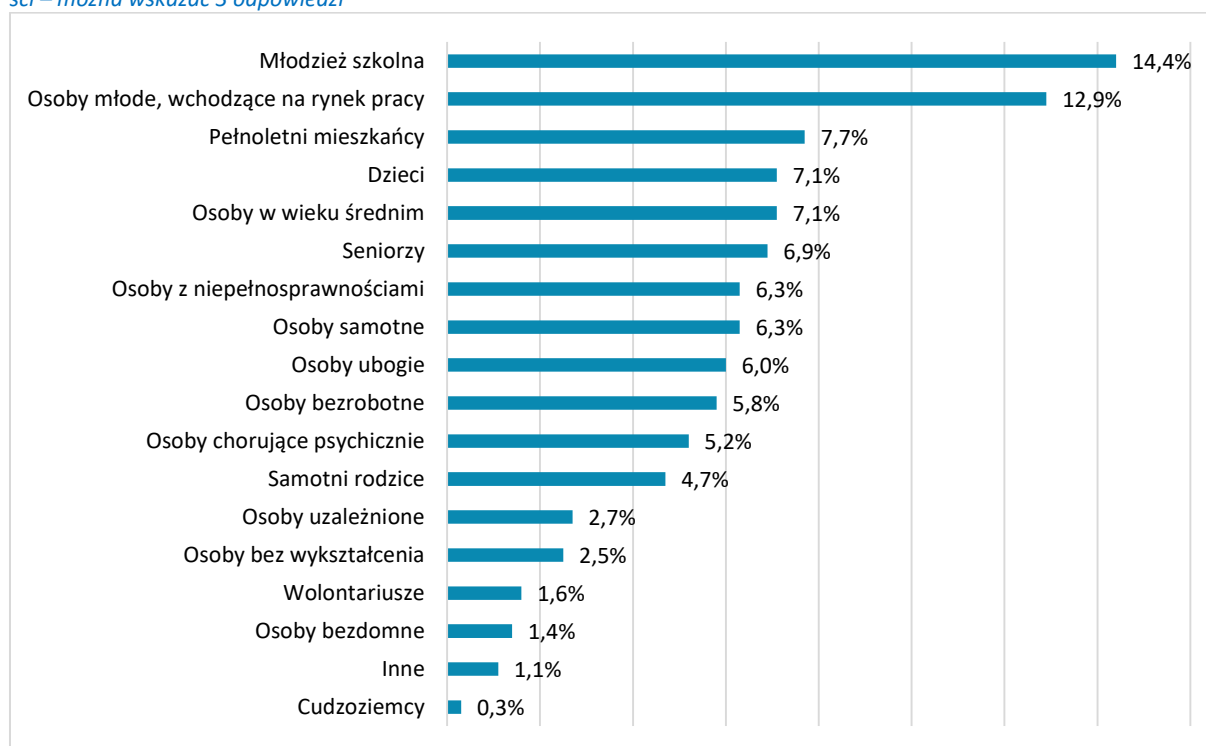
Pytanie 6

Dla jakich grup społecznych w Gminie Wilamowice brakuje oferty w szczególności – można wskazać 3 odpowiedzi.

W badaniu mieszkańcy mogli wskazać maksymalnie trzy grupy społeczne, dla których w Gminie Wilamowice brakuje oferty. Najczęściej wskazywaną grupą była młodzież szkolna – 52 wskazania (14,4%). Na drugim miejscu znalazły się osoby młode wchodzące na rynek pracy – 47 wskazań (12,9%). Wyniki te wskazują na wyraźnie dostrzeganą przez mieszkańców potrzebę rozwoju oferty skierowanej do młodego pokolenia. Istotną grupą wskazywaną przez mieszkańców są również pełnoletni mieszkańcy (7,7%), dzieci oraz osoby w wieku średnim (po 7,1%), a także seniorzy (6,9%). Oznacza to, że zapotrzebowanie na rozwój usług społecznych dotyczy nie tylko osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, ale również szerokiej grupy mieszkańców zainteresowanych aktywnym spędzaniem czasu, rozwijaniem zainteresowań, integracją społeczną oraz uczestnictwem w życiu lokalnym. Wśród grup wymagających szczególnej uwagi znalazły się także osoby z niepełnosprawnościami, osoby samotne, osoby ubogie, bezrobotne, osoby doświadczające problemów psychicznych oraz samotni rodzice. Wskazuje to na potrzebę uzupełniania oferty powszechnie dostępnej o usługi środowiskowe i specjalistyczne kierowane do osób wymagających dodatkowego wsparcia. Uzyskane wyniki wskazują, że jednym z priorytetów polityki społecznej Gminy Wilamowice powinno być stworzenie kompleksowej i atrakcyjnej oferty dla dzieci, młodzieży i młodych dorosłych. Oferta ta powinna obejmować nie tylko organizację czasu wolnego, ale również działania edukacyjne, rozwojowe, profilaktyczne, kulturalne, sportowe i wspierające zdrowie psychiczne oraz przygotowanie młodych osób do samodzielnego życia i wejścia na rynek pracy.

Rekomenduje się również rozwijanie uniwersalnych usług społecznych dostępnych dla wszystkich mieszkańców oraz wzmacnianie usług środowiskowych skierowanych do osób znajdujących się w szczególnej sytuacji życiowej. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 22-Wyniki odpowiedzi na pytanie: „Dla jakich grup społecznych w Gminie Wilamowice brakuje oferty w szczególności – można wskazać 3 odpowiedzi

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Pytanie 7

Proszę określić, jak ocenia Pani/Pan jakość poszczególnych usług/wsparcia w Gminie Wilamowice?

Analiza opinii mieszkańców Gminy Wilamowice dotyczących jakości poszczególnych usług i form wsparcia wskazuje na zróżnicowany poziom zadowolenia w zależności od grupy odbiorców. Wyniki pozwalają wyróżnić obszary, w których oferta jest oceniana relatywnie korzystnie, a także te, w których występują wyraźne deficyty i które powinny zostać potraktowane jako istotne kierunki rozwoju lokalnej polityki społecznej. Najkorzystniej oceniana jest oferta skierowana do dzieci. Łącznie 43,1% respondentów oceniło ją jako dobrą lub bardzo dobrą, podczas gdy ocen negatywnych było 16,9%. Jest to zdecydowanie najlepszy bilans ocen spośród wszystkich analizowanych obszarów. Wynik ten wskazuje, że działania kierowane do najmłodszych mieszkańców są relatywnie dobrze postrzegane i mogą stanowić jeden z mocniejszych elementów lokalnego systemu usług społecznych. Jednocześnie wysoki udział odpowiedzi neutralnych (37,7%) wskazuje, że część mieszkańców nie posiada jednoznacznej opinii na temat dostępnej oferty. Relatywnie korzystnie, choć zdecydowanie mniej jednoznacznie, oceniana jest również oferta dla seniorów. Pozytywnie oceniło ją 33,1% respondentów, natomiast 30,0% wystawiło ocenę negatywną. Oznacza to względną równowagę ocen i wskazuje, że dotychczasowa oferta senioralna jest zauważana przez mieszkańców, ale jednocześnie wymaga dalszego rozwijania i dostosowywania do zmieniających się potrzeb starzejącej się populacji.

Szczegółnej uwagi wymaga natomiast oferta skierowana do młodzieży. Pozytywnie oceniło ją 27,7% respondentów, podczas gdy aż 39,2% wystawiło oceny złe lub bardzo złe. Wynik ten jest szczególnie istotny w kontekście odpowiedzi na wcześniejsze pytanie dotyczące grup, dla których w Gminie Wilamowice brakuje oferty. Młodzież szkolna była wówczas najczęściej wskazywaną grupą – 14,4% wszystkich wskazań. Oznacza to, że dwa niezależne wyniki badania wskazują na ten sam problem: mieszkańcy dostrzegają niedostatek oferty skierowanej do młodych osób, a istniejącą ofertę oceniają relatywnie nisko. Podobna sytuacja dotyczy osób dorosłych aktywnych zawodowo. Jedynie 23,8% respondentów ocenia ofertę dla tej grupy pozytywnie, podczas gdy 38,5% ocenia ją negatywnie. Może to wskazywać na niedostateczny rozwój usług kierowanych do osób, które nie korzystają z klasycznych form pomocy społecznej, ale potrzebują oferty związanej z aktywnością społeczną, zdrowiem, rekreacją, rozwojem osobistym, rodziną czy integracją lokalną.

Wyraźny deficyt widoczny jest również w zakresie oferty sportowo-rekreacyjnej. Pozytywnie oceniają ją 30,0% respondentów, natomiast 37,7% – negatywnie. Wynik ten może wskazywać nie tyle na całkowity brak infrastruktury czy aktywności sportowych, co na problem z ich dostępnością, różnorodnością, ceną, lokalizacją lub dopasowaniem do potrzeb mieszkańców, którzy nie są związani ze zorganizowanym sportem. Szczególnie niekorzystne oceny dotyczą usług kierowanych do osób znajdujących się w bardziej wymagającej sytuacji życiowej. Oferta dla osób z niepełnosprawnościami uzyskała 16,2% ocen pozytywnych wobec 43,1% ocen negatywnych. Jeszcze bardziej niekorzystnie oceniono ofertę dla rodziców i opiekunów osób z niepełnosprawnościami – tylko 15,4% ocen pozytywnych przy aż 46,9% ocen negatywnych. Jest to najsłabiej oceniany obszar w całym badaniu.

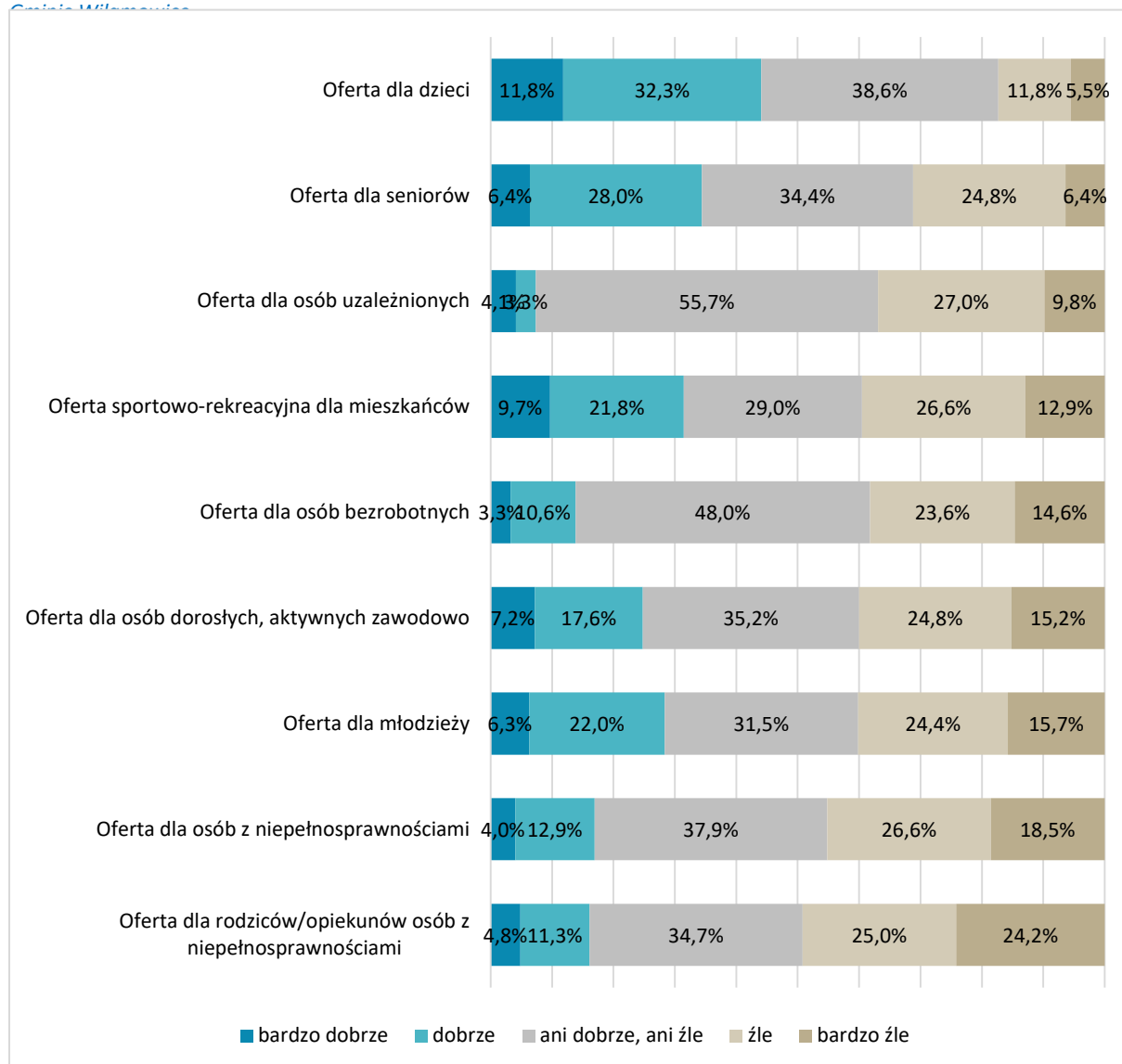
Wynik ten wskazuje na potrzebę nie tylko zwiększenia liczby usług dla osób z niepełnosprawnościami, ale przede wszystkim rozwijania wsparcia dla ich rodzin i opiekunów. Szczególnie istotne mogą być usługi wytnieniowe, asystenckie, poradnictwo, wsparcie psychologiczne, pomoc w organizacji codziennego funkcjonowania oraz działania zwiększające samodzielność i uczestnictwo społeczne osób z niepełnosprawnościami. Niekorzystnie oceniono również ofertę dla osób bezrobotnych – 36,2% ocen negatywnych wobec 13,1% pozytywnych. Wskazuje to na potrzebę dalszego rozwijania działań aktywizacyjnych, doradczych i edukacyjnych, szczególnie w kontekście zmieniającego się rynku pracy i potrzeby podnoszenia kompetencji mieszkańców. Istotnym obszarem wymagającym uwagi pozostaje także oferta dla osób uzależnionych. Tylko 6,9% respondentów ocenia ją pozytywnie, podczas gdy 34,6% negatywnie. Jednocześnie ponad połowa respondentów (52,3%) wybrała odpowiedź „ani dobrze, ani źle”. Tak wysoki udział odpowiedzi neutralnych może wskazywać zarówno na ograniczoną znajomość dostępnych form pomocy, jak i na niewielką widoczność tego rodzaju usług w przestrzeni lokalnej. Zasadne wydaje się zatem zarówno rozwijanie oferty profilaktycznej i terapeutycznej, jak i zwiększanie dostępności informacji o istniejących formach pomocy. Na uwagę zasługuje również

fakt, że w wielu obszarach najczęściej wybieraną odpowiedzią było „ani dobrze, ani źle”. Dotyczy to m.in. oferty dla osób uzależnionych (52,3%), bezrobotnych (45,4%), osób dorosłych aktywnych zawodowo (33,8%) oraz rodziców/opiekunów osób z niepełnosprawnościami (33,1%). Może to świadczyć o umiarkowanej znajomości oferty przez mieszkańców lub o tym, że znaczna część respondentów nie korzystała bezpośrednio z analizowanych usług. Wskazuje to na potrzebę poprawy komunikacji i informacji o dostępnych usługach społecznych.

Wyniki badania pozwalają wskazać kilka priorytetowych obszarów dla dalszego rozwoju usług społecznych w Gminie Wilamowice. Najbardziej widoczny deficyt dotyczy osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, gdzie przewaga ocen negatywnych nad pozytywnymi jest największa. Drugim ważnym obszarem jest młodzież, dla której zarówno dostępność oferty, jak i jej jakość są oceniane niekorzystnie. Kolejną grupę stanowią osoby dorosłe aktywne zawodowo, dla których brakuje atrakcyjnej, powszechnie dostępnej oferty społecznej. Uzupełnieniem tych działań powinien być rozwój usług aktywizacyjnych dla osób bezrobotnych oraz usług profilaktycznych i terapeutycznych dotyczących uzależnień. Warto podkreślić, że nie wszystkie obszary wymagają tworzenia nowych systemów od podstaw. Oferta dla dzieci i częściowo oferta senioralna uzyskały relatywnie korzystne oceny. W tych przypadkach bardziej zasadne wydaje się utrzymanie dotychczasowych działań, ich doskonalenie oraz stopniowe poszerzanie zakresu usług.

Najistotniejszym rezultatem badania jest spójność pomiędzy oceną jakości usług a wcześniejszym wskazaniem grup, dla których mieszkańcy odczuwają brak oferty. W praktyce oznacza to trzy szczególnie ważne kierunki: młodzież i młodzi dorośli, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie oraz rozwój powszechnie dostępnych usług dla dorosłych mieszkańców. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 23-Wyniki odpowiedzi na pytanie: „Proszę określić jak ocenia Pani/Pan jakość poszczególnych usług/wsparcia w Gminie Wilamowice”

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Pytanie 8

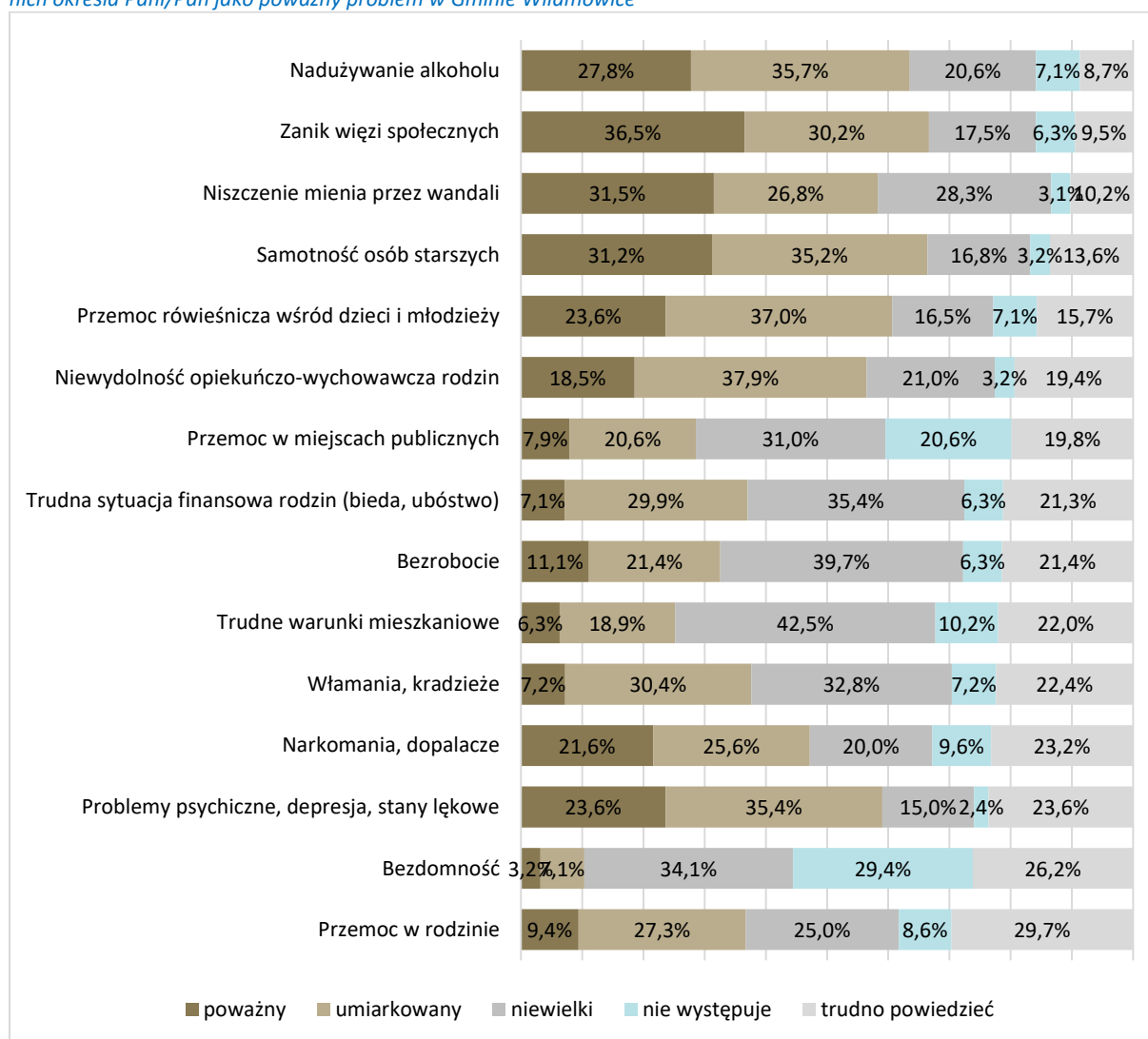
Spośród wymienionych problemów społecznych proszę wskazać, na ile każdy z nich określa Pani/Pan jako poważny problem w Gminie Wilamowice

Analiza opinii mieszkańców Gminy Wilamowice wskazuje, że najistotniejsze problemy społeczne mają przede wszystkim charakter związany z jakością relacji społecznych, samotnością, funkcjonowaniem rodzin oraz kondycją psychiczną mieszkańców. Najpoważniej ocenianym problemem jest zanik więzi społecznych – 35,4% respondentów określiło go jako problem poważny, a 29,2% jako umiarkowany. Łącznie 64,6% badanych dostrzega ten problem jako co najmniej umiarkowany. Wynik ten wskazuje na potrzebę wzmocnienia integracji mieszkańców, aktywności obywatelskiej, relacji sąsiedzkich i wzajemnego wsparcia w społeczności lokalnej. Drugim znaczącym problemem jest samotność osób star-

szych, którą 63,8% respondentów ocenia jako problem poważny lub umiarkowany. Wskazuje to na potrzebę dalszego rozwijania działań przeciwdziałających izolacji społecznej seniorów, w tym usług środowiskowych, aktywizacji, wolontariatu i inicjatyw międzypokoleniowych. Istotnym problemem pozostaje również nadużywanie alkoholu – 61,5% mieszkańców ocenia je jako problem co najmniej umiarkowany. Wysokie znaczenie tego problemu wskazuje na konieczność kontynuowania działań profilaktycznych oraz rozwijania dostępnych form pomocy dla osób uzależnionych i ich rodzin.

Niepokojące są również wskazania dotyczące przemocy rówieśniczej wśród dzieci i młodzieży oraz problemów psychicznych, depresji i stanów lękowych. Odpowiednio 59,2% i 57,7% respondentów uznaje te zjawiska za problemy co najmniej umiarkowane. Wyniki te, w połączeniu z wcześniejszym wskazaniem młodzieży jako grupy, dla której w gminie brakuje oferty, wskazują na potrzebę stworzenia bardziej kompleksowego systemu wsparcia młodych mieszkańców, obejmującego działania profilaktyczne, rozwój zainteresowań, aktywność społeczną, wsparcie psychologiczne oraz przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej. Ponad połowa respondentów dostrzega również problem niewydolności opiekuńczo-wychowawczej rodzin. Wskazuje to na potrzebę rozwijania usług wspierających rodziny, w tym poradnictwa, pomocy specjalistycznej oraz działań profilaktycznych podejmowanych możliwie wcześnie, zanim trudności rodzinne doprowadzą do poważnego kryzysu. Jednocześnie problemy takie jak bezdomność, trudne warunki mieszkaniowe czy bezrobocie nie są obecnie postrzegane przez mieszkańców jako dominujące problemy społeczne Gminy Wilamowice. Nie oznacza to jednak braku potrzeby ich monitorowania, szczególnie w odniesieniu do gospodarstw domowych znajdujących się w trudniejszej sytuacji ekonomicznej. Uzyskane wyniki wskazują, że polityka społeczna Gminy Wilamowice powinna w większym stopniu koncentrować się na działaniach wzmacniających lokalną wspólnotę, relacje społeczne i odporność mieszkańców, a nie wyłącznie na reagowaniu na już występujące kryzysy. Szczęólnego znaczenia nabierają działania skierowane do młodzieży, seniorów i rodzin, a także rozwój lokalnego systemu profilaktyki i wsparcia zdrowia psychicznego. Rekomenduje się rozwój usług społecznych w kierunku wzmacniania więzi społecznych, przeciwdziałania samotności i wykluczeniu, wspierania rodzin, profilaktyki uzależnień i przemocy oraz zwiększania dostępności pomocy psychologicznej. Istotnym kierunkiem powinno być również tworzenie przestrzeni i usług umożliwiających mieszkańcom aktywne uczestnictwo w życiu lokalnym, rozwijanie relacji sąsiedzkich i międzypokoleniowych oraz współtworzenie oferty społecznej gminy. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 24-Wyniki odpowiedzi na pytanie: „Spośród wymienionych problemów społecznych proszę wskazać, na ile każdy z nich określa Pani/Pan jako poważny problem w Gminie Wilamowice”

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Pytanie 9

Jakie inne problemy dostrzega lub uważa Pani/Pan za poważne w gminie?

Uzupełnieniem diagnozy problemów społecznych Gminy Wilamowice były odpowiedzi na pytanie otwarte dotyczące innych problemów, które mieszkańcy uznają za istotne. Odpowiedzi udzieliło 38 osób, wskazując problemy wykraczające poza katalog zagadnień przedstawionych w pytaniu dotyczącym podstawowych problemów społecznych. Ze względu na otwarty charakter pytania wyniki te należy traktować jako dodatkowy sygnał diagnostyczny, wskazujący obszary wymagające uwagi w dalszym planowaniu rozwoju gminy. Istotnym problemem wskazywanym przez mieszkańców jest ograniczona dostępność transportu publicznego, w szczególności w godzinach wieczornych i w weekendy. Problem ten ma wymiar społeczny, ponieważ dostępność komunikacyjna wpływa na możliwość korzystania przez mieszkańców z edukacji, pracy, usług zdrowotnych, kultury, sportu oraz innych usług

społecznych. Szczególne znaczenie ma ona dla młodzieży, seniorów oraz osób, które nie posiadają własnego środka transportu. Wśród odpowiedzi często pojawiały się również kwestie związane z infrastrukturą i bezpieczeństwem. Mieszkańcy zwracali uwagę na stan dróg, brak odpowiedniej liczby parkingów, niewystarczającą infrastrukturę dla pieszych, potrzebę poprawy bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej oraz niedostateczne oświetlenie i monitoring. Wskazywano także na niebezpieczne zachowania na drogach, szczególnie w pobliżu szkół i innych miejsc koncentracji mieszkańców.

Kolejnym obszarem wymagającym uwagi są usługi publiczne i funkcjonowanie lokalnych instytucji. W pojedynczych wypowiedziach mieszkańcy wskazywali na potrzebę poprawy jakości obsługi, większej dostępności instytucji, lepszego reagowania na problemy mieszkańców oraz rozwoju cyfrowych form kontaktu z administracją. Wskazania te należy traktować jako sygnał potrzeby dalszego doskonalenia jakości i dostępności usług publicznych. Mieszkańcy zwracali również uwagę na problemy infrastrukturalne i środowiskowe, w szczególności brak kanalizacji w niektórych miejscowościach, problemy z odprowadzaniem ścieków oraz zaśmiecanie przestrzeni publicznej. Wskazuje to, że dla części mieszkańców jakość życia i bezpieczeństwo środowiskowe pozostają istotnymi elementami lokalnej polityki rozwoju. W obszarze edukacji wskazywano na potrzebę zwiększenia liczby zajęć dodatkowych dla dzieci po zakończeniu lekcji, poprawy poczucia bezpieczeństwa w szkołach oraz zwiększenia otwartości placówek edukacyjnych na dzieci z zagranicy. Wyniki te wzmacniają wcześniejsze wnioski dotyczące potrzeby rozwijania kompleksowej oferty dla dzieci i młodzieży, obejmującej nie tylko edukację, ale również aktywność społeczną, rozwój zainteresowań, integrację i profilaktykę. Odpowiedzi otwarte potwierdzają również wcześniej zidentyfikowane problemy związane ze wsparciem osób z niepełnosprawnościami oraz rodzin dotkniętych problemem uzależnień. Wskazuje to na potrzebę rozwijania usług środowiskowych i specjalistycznych, które będą łatwo dostępne dla mieszkańców i ich rodzin. Analiza odpowiedzi otwartych pokazuje, że jakość życia mieszkańców Gminy Wilamowice jest postrzegana w sposób wielowymiarowy. Problemy społeczne pozostają powiązane z dostępnością transportu, bezpieczeństwem, stanem infrastruktury, jakością usług publicznych, funkcjonowaniem szkół oraz możliwością uczestnictwa mieszkańców w życiu lokalnym. Oznacza to, że skuteczna polityka społeczna powinna być prowadzona w sposób zintegrowany, we współpracy różnych instytucji i podmiotów lokalnych. W związku z powyższym rekomenduje się wzmacnianie dialogu społecznego i partycypacji mieszkańców, poprawę dostępności transportowej, zwiększanie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej, rozwój cyfrowych i przyjaznych mieszkańcom usług publicznych, poprawę dostępności infrastruktury oraz rozwój oferty edukacyjnej, integracyjnej i społecznej. Szczęólnego znaczenia nabiera współpraca pomiędzy samorządem, placówkami oświatowymi, instytucjami pomocy i integracji społecznej, organizacjami pozarządowymi oraz mieszkańcami. Wnioski z odpowiedzi otwartych wskazują zatem, że rozwój Gminy Wilamowice powinien opierać się nie tylko

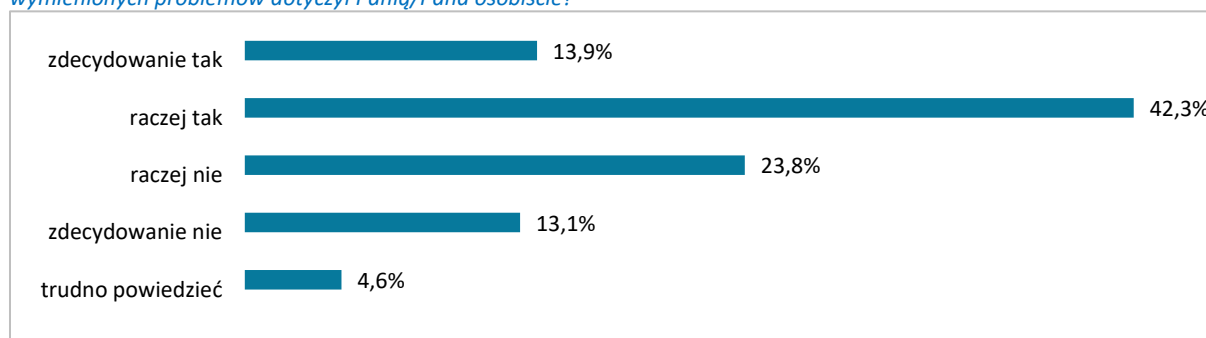
na reagowaniu na problemy społeczne, ale również na budowaniu dobrej jakości życia, dostępności usług, bezpieczeństwa, aktywności mieszkańców i ich poczucia wpływu na sprawy lokalne.

Pytanie 10

Czy wie Pani/Pan gdzie udać się po pomoc/wsparcie w razie, gdyby któryś z wyżej wymienionych problemów dotyczył Panią/Pana osobiście?

Istotnym elementem oceny lokalnego systemu wsparcia jest poziom wiedzy mieszkańców na temat tego, gdzie mogą zwrócić się po pomoc w sytuacji wystąpienia problemów społecznych. Wyniki badania wskazują, że 56,2% respondentów deklaruje, że wie, gdzie może uzyskać pomoc lub wsparcie – 13,9% badanych odpowiedziało „zdecydowanie tak”, natomiast 42,3% „raczej tak”. Oznacza to, że ponad połowa mieszkańców posiada przynajmniej podstawową orientację w zakresie dostępnych form pomocy i miejsc, do których można się zwrócić w sytuacji kryzysowej. Jednocześnie 36,9% respondentów nie ma pewności, gdzie szukać pomocy. Spośród nich 23,8% wskazało odpowiedź „raczej nie”, a 13,1% „zdecydowanie nie”. Jest to grupa na tyle liczna, że nie powinna być pomijana w planowaniu lokalnej polityki społecznej. Brak wiedzy o dostępnych formach wsparcia może bowiem stanowić istotną barierę w korzystaniu z pomocy, szczególnie w sytuacjach nagłych, kryzysowych lub związanych z problemami, które mieszkańcy mogą postrzegać jako wstydliwe czy trudne do ujawnienia. Na uwagę zasługuje również fakt, że 4,6% badanych nie potrafiło jednoznacznie ocenić swojej wiedzy w tym zakresie. Może to wskazywać na potrzebę dalszego zwiększania czytelności i dostępności informacji o lokalnym systemie wsparcia. Wyniki należy rozpatrywać w kontekście wcześniej przedstawionych ocen usług społecznych. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 25- Wyniki odpowiedzi na pytanie: Czy wie Pani/Pan gdzie udać się po pomoc/wsparcie w razie, gdyby któryś z wyżej wymienionych problemów dotyczył Panią/Pana osobiście?

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Pytanie 11

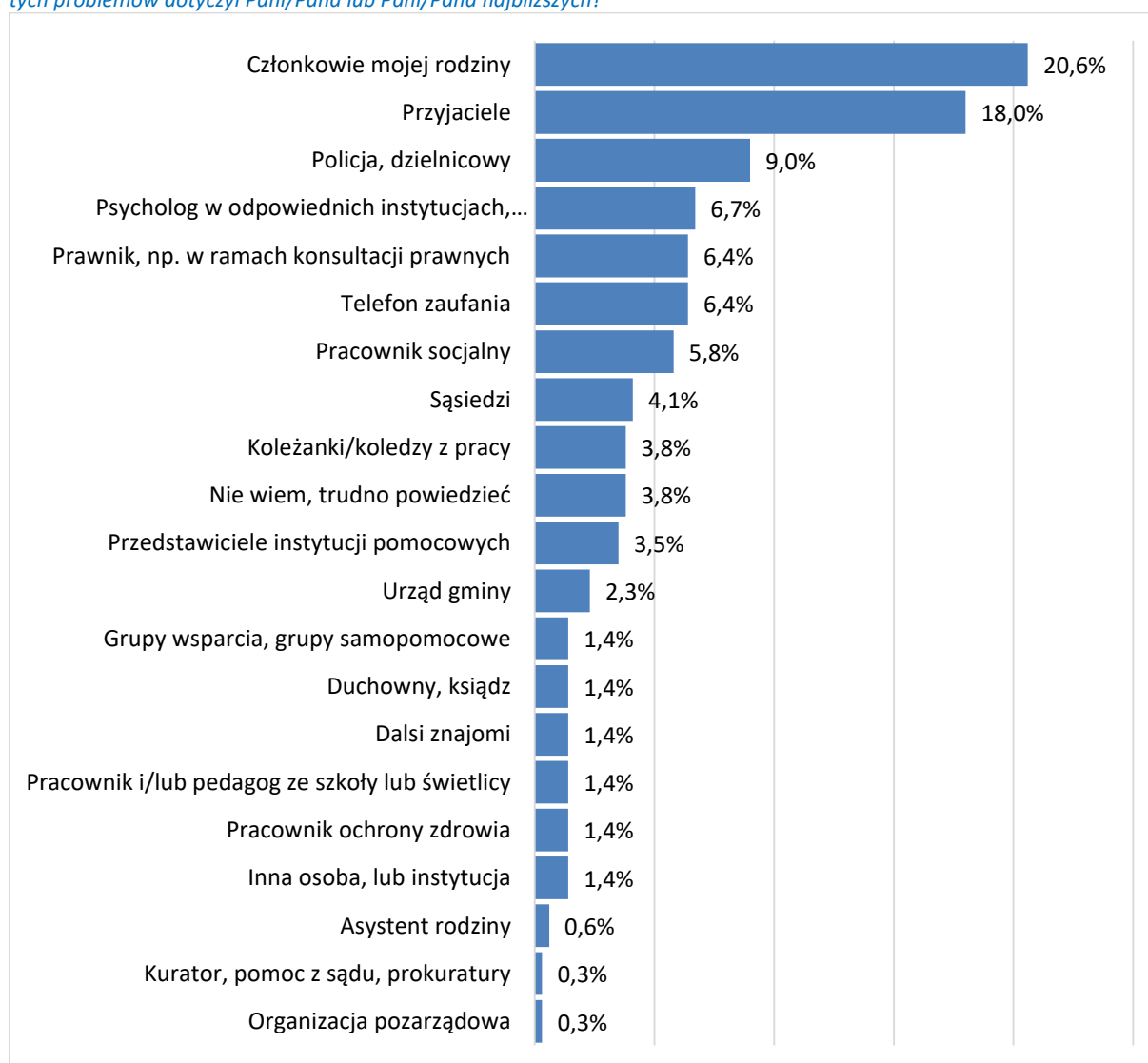
Gdzie, lub do kogo zwrócić(a)by się Pani/Pan po pomoc w razie, gdyby któryś z tych problemów dotyczył Pani/Pana lub Pani/Pana najbliższych? – można wskazać 3 najważniejsze odpowiedzi

Uzupełnieniem diagnozy dotyczącej znajomości miejsc, w których można uzyskać pomoc, są odpowiedzi mieszkańców na pytanie, do kogo zwróciliby się w sytuacji, gdyby problem społeczny dotyczył ich samych lub ich najbliższych. Łącznie odnotowano 345 wskazań, co oznacza, że respondenci mogli wskazywać więcej niż jedną formę wsparcia. Wyniki pokazują, że w sytuacji trudnej mieszkańcy Gminy Wilamowice w pierwszej kolejności skłaniają się do korzystania z nieformalnych, bliskich relacji, a dopiero w dalszej kolejności wskazują profesjonalne instytucje i specjalistów. Najczęściej wskazywanym źródłem pomocy byli członkowie rodziny – 71 wskazań (20,6%), a następnie przyjaciele – 62 wskazania (18,0%). Łącznie te dwie kategorie odpowiadają za 38,6% wszystkich wskazań, co pokazuje bardzo istotną rolę rodziny i bliskich relacji w radzeniu sobie z problemami. Jest to z jednej strony zasób lokalnej społeczności, wskazujący na znaczenie więzi rodzinnych i przyjacielskich, z drugiej jednak – w kontekście wcześniej wskazanego przez mieszkańców zaniku więzi społecznych jako najpoważniejszego problemu społecznego – może stanowić ważny sygnał dla polityki społecznej. Warto wzmacniać zarówno istniejące więzi, jak i tworzyć możliwości budowania nowych relacji oraz lokalnych sieci wzajemnego wsparcia. Na trzecim miejscu znalazła się Policja lub dzielnicowy – 31 wskazań (9,0%). Może to wskazywać, że w sytuacjach związanych z bezpieczeństwem, przemocą czy innymi problemami wymagającymi interwencji mieszkańcy dostrzegają Policję jako istotny i dostępny punkt kontaktu. Jest to szczególnie ważne w kontekście wyników dotyczących przemocy rówieśniczej, nadużywania alkoholu, wandalizmu oraz bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej. W dalszej kolejności mieszkańcy wskazywali już profesjonalne formy pomocy: psychologa – 6,7%, prawnika – 6,4%, telefon zaufania – 6,4% oraz pracownika socjalnego – 5,8%. Wskazania te potwierdzają, że część mieszkańców rozpoznaje dostępność specjalistycznego wsparcia, jednak profesjonalne usługi społeczne nie są pierwszym wyborem dla większości respondentów. Szczególnie istotny jest relatywnie niski udział wskazań pracownika socjalnego (5,8%) oraz przedstawicieli instytucji pomocowych (3,5%), zwłaszcza w zestawieniu z wcześniejszym wynikiem, zgodnie z którym 36,9% badanych nie ma pewności, gdzie należy udać się po pomoc. Może to wskazywać na potrzebę dalszego wzmacniania rozpoznawalności lokalnego systemu usług społecznych. Nie oznacza to, że mieszkańcy nie korzystają z pomocy instytucjonalnej, ale że w sytuacji problemowej częściej w pierwszej kolejności poszukują wsparcia w swoim najbliższym otoczeniu. Dlatego istotne jest, aby profesjonalny system wsparcia był postrzegany nie jako rozwiązanie dostępne dopiero w sytuacji poważnego kryzysu, lecz jako łatwo dostępne i przyjazne miejsce, do którego można zwrócić się również na wczesnym etapie pojawienia się problemu. Na uwagę zasługuje również 13 wskazań (3,8%) osób, które nie wiedziały lub nie potrafiły określić, do kogo zwróciłyby się po pomoc. Wynik ten, choć niewielki, koresponduje z wcześniejszym odsetkiem osób deklarujących brak wiedzy o tym, gdzie można uzyskać wsparcie. Wskazuje to na potrzebę prowadzenia systematycznej polityki informacyjnej oraz uproszczenia sposobu komunikowania mieszkańcom dostępnych usług. Stosunkowo niewielką rolę w deklarowanych wyborach mieszkańców

odgrywają natomiast grupy wsparcia i grupy samopomocowe (1,4%), szkoła lub świetlica (1,4%), pracownicy ochrony zdrowia (1,4%), organizacje pozarządowe (0,3%) oraz asystent rodziny (0,6%). Może to świadczyć o ograniczonej znajomości tych form wsparcia, ich niewielkiej dostępności lub o tym, że nie są one naturalnie kojarzone przez mieszkańców z możliwością uzyskania pomocy w sytuacji problemowej.

Wyniki wskazują zatem na silne oparcie mieszkańców na nieformalnych sieciach wsparcia przy jednoczesnej potrzebie zwiększania widoczności i dostępności profesjonalnych usług społecznych. W planowaniu rozwoju systemu usług społecznych warto traktować rodzinę, przyjaciół, sąsiadów i inne lokalne relacje nie jako alternatywę dla instytucjonalnego systemu pomocy, lecz jako ważny zasób, który może być wzmacniany i uzupełniany przez profesjonalne usługi. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 26-Wyniki odpowiedzi na pytanie: „Gdzie, lub do kogo zwrócić(a)by się Pani/Pan po pomoc w razie, gdyby któryś z tych problemów dotyczył Pani/Pana lub Pani/Pana najbliższych?”

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Pytanie 12

Które z wymienionych elementów/obszarów powinny zostać potraktowane jako najważniejsze w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Wilamowice? – można wskazać 3 najważniejsze odpowiedzi

Oceniając odpowiedzi mieszkańców dotyczące najważniejszych obszarów, które powinny zostać uwzględnione w rozwiązywaniu problemów społecznych w Gminie Wilamowice, należy zwrócić uwagę na wyraźnie zarysowaną hierarchię potrzeb. Respondenci mogli wskazać trzy najważniejsze odpowiedzi, dlatego przedstawione wartości procentowe należy interpretować jako udział poszczególnych wskazań w ogólnej liczbie 388 odpowiedzi, a nie jako odsetek mieszkańców.

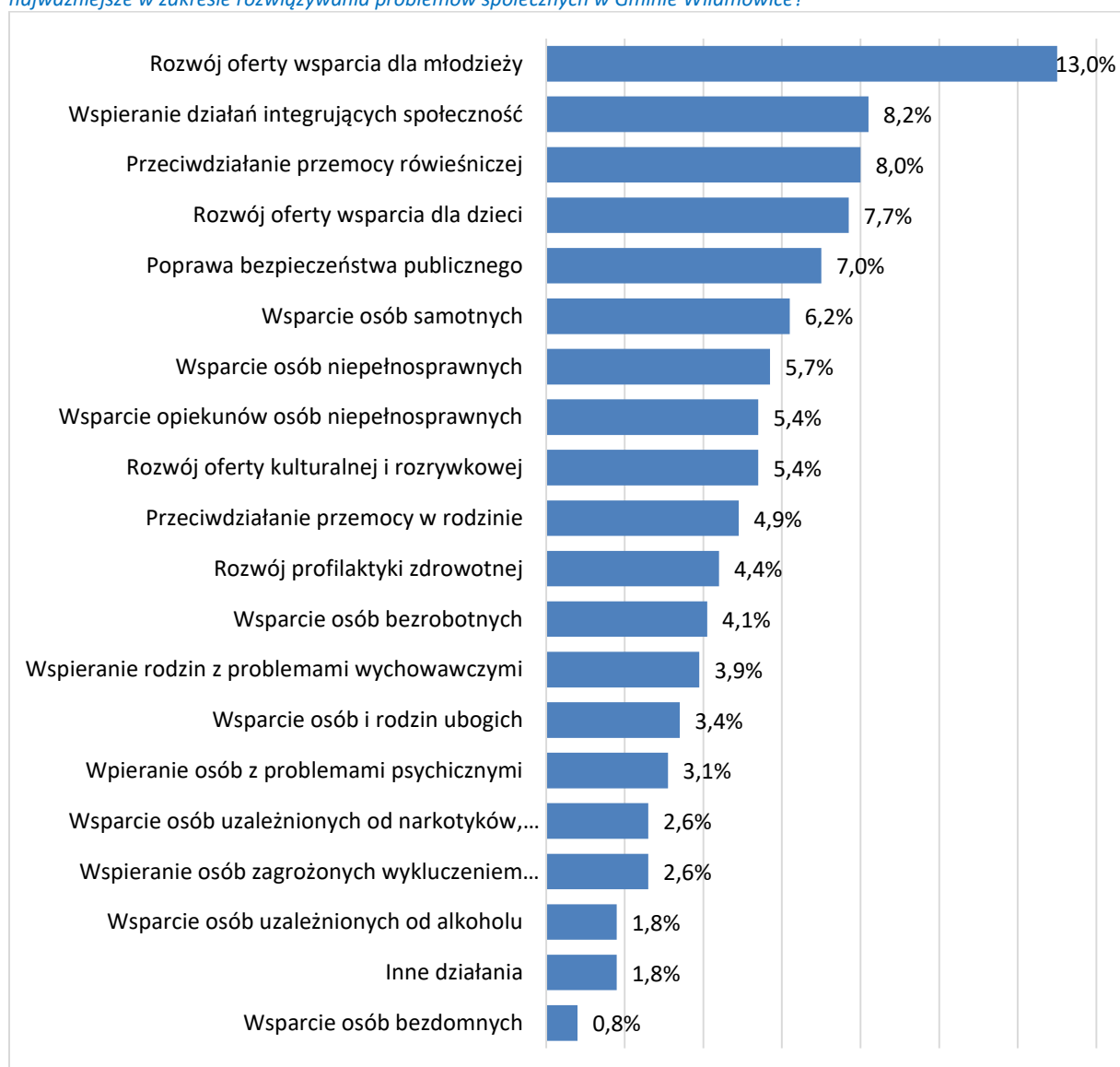
Najwyżej ocenionym priorytetem okazał się rozwój oferty wsparcia dla młodzieży, który uzyskał 51 wskazań (13,0%). Wynik ten jest szczególnie znaczący, ponieważ znajduje potwierdzenie w innych częściach badania. Młodzież szkolna była najczęściej wskazywaną grupą, dla której mieszkańcy dostrzegają brak odpowiedniej oferty, a jakość oferty kierowanej do młodzieży została oceniona zdecydowanie mniej korzystnie niż oferta dla dzieci. Jednocześnie przemoc rówieśnicza została uznana za jeden z poważniejszych problemów społecznych w Gminie Wilamowice. Oznacza to, że potrzeba rozwoju oferty dla młodzieży nie powinna być rozumiana wyłącznie jako tworzenie kolejnych form spędzania czasu wolnego, ale jako kompleksowe budowanie środowiska wspierającego rozwój młodych ludzi, obejmującego aktywność społeczną, kulturę, sport, rozwój zainteresowań, profilaktykę, wsparcie psychologiczne oraz przeciwdziałanie przemocy i wykluczeniu.

Drugim najczęściej wskazywanym kierunkiem jest wspieranie działań integrujących społeczność – 32 wskazania (8,2%). Wynik ten ma szczególne znaczenie w kontekście wcześniejszego wskazania przez mieszkańców zaniku więzi społecznych jako najpoważniejszego problemu społecznego w gminie. Pokazuje to, że mieszkańcy dostrzegają potrzebę nie tylko reagowania na indywidualne problemy, ale również odbudowywania i wzmacniania relacji pomiędzy mieszkańcami. Kierunek ten może obejmować rozwój miejsc spotkań, inicjatyw sąsiedzkich, wolontariatu, działań międzypokoleniowych, lokalnych wydarzeń, grup zainteresowań oraz aktywności mieszkańców. Jest to jednocześnie obszar szczególnie dobrze wpisujący się w ideę rozwoju usług środowiskowych. Kolejnym istotnym priorytetem jest przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej – 31 wskazań (8,0%). W połączeniu z wysoką oceną przemocy rówieśniczej jako problemu społecznego oraz niską oceną oferty dla młodzieży wskazuje to na potrzebę podejmowania działań o charakterze przede wszystkim profilaktycznym i środowiskowym. Konieczne jest wzmacnianie kompetencji dzieci i młodzieży w zakresie relacji, komunikacji i rozwiązywania konfliktów, ale również wspieranie rodziców, nauczycieli i innych osób pracujących z młodymi ludźmi. Istotne znaczenie powinno mieć również wczesne rozpoznawanie problemów emo-

cjonalnych i psychicznych. Na czwartym miejscu znalazł się rozwój oferty wsparcia dla dzieci – 30 wskazań (7,7%). W tym przypadku wyniki pokazują potrzebę zachowania ciągłości działań pomiędzy ofertą kierowaną do dzieci i młodzieży. Co istotne, oferta dla dzieci została stosunkowo dobrze oceniona w badaniu jakości usług, dlatego w odniesieniu do tej grupy nie chodzi wyłącznie o zwiększanie istniejącej oferty, ale przede wszystkim o jej utrzymanie, rozwijanie i płynne przechodzenie w ofertę dla młodzieży. Pozwoliłoby to ograniczyć lukę, która pojawia się w okresie dorastania. Istotne miejsce w hierarchii zajmuje również poprawa bezpieczeństwa publicznego – 27 wskazań (7,0%). Kierunek ten należy rozpatrywać szerzej niż wyłącznie w kontekście działań służb. Wcześniejsze odpowiedzi mieszkańców wskazywały na problemy związane z wandalizmem, bezpieczeństwem w przestrzeni publicznej, oświetleniem, monitoringiem oraz zachowaniami zagrażającymi bezpieczeństwu. Dlatego działania społeczne powinny być powiązane z działaniami dotyczącymi jakości i bezpieczeństwa przestrzeni publicznej, profilaktyki, pracy z młodzieżą oraz współpracy pomiędzy instytucjami. Kolejne wskazania dotyczą wsparcia osób samotnych (6,2%), osób z niepełnosprawnościami (5,7%) oraz opiekunów osób z niepełnosprawnościami (5,4%). Łącznie tworzy to jeden z ważniejszych obszarów rozwoju usług społecznych. Wyniki te są szczególnie istotne w zestawieniu z wcześniejszą oceną jakości usług, w której oferta dla osób z niepełnosprawnościami, a zwłaszcza dla ich opiekunów, uzyskała bardzo niekorzystne oceny. Oznacza to, że w tym obszarze występuje wyraźna zgodność pomiędzy odczuwanym deficytem usług a oczekiwaniem mieszkańców dotyczącym nadania temu obszarowi większego znaczenia. W perspektywie rozwoju usług społecznych zasadne jest zatem rozwijanie usług asystenckich, wychowawczych, poradnictwa, wsparcia psychologicznego oraz działań umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami i ich opiekunom większe uczestnictwo w życiu społecznym. Ważnym kierunkiem wskazanym przez mieszkańców jest także rozwój oferty kulturalnej i rozrywkowej – 5,4% wskazań. Należy go postrzegać nie tylko jako element organizacji czasu wolnego, lecz również jako narzędzie przeciwdziałania izolacji, wzmacniania więzi społecznych i tworzenia przestrzeni do spotkań różnych grup mieszkańców. W dalszej kolejności mieszkańcy wskazywali przeciwdziałanie przemocy w rodzinie (4,9%), rozwój profilaktyki zdrowotnej (4,4%), wsparcie osób bezrobotnych (4,1%) oraz wspieranie rodzin z problemami wychowawczymi (3,9%). Są to obszary, które nie uzyskały tak wysokiej liczby wskazań jak działania skierowane do dzieci, młodzieży czy społeczności lokalnej, jednak powinny pozostać ważnym elementem systemu usług. Relatywnie mniej wskazań uzyskały działania dotyczące osób ubogich (3,4%), osób z problemami psychicznymi (3,1%), osób uzależnionych od narkotyków i dopalaczy (2,6%), osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (2,6%) oraz osób uzależnionych od alkoholu (1,8%). Nie należy jednak utożsamiać niższej liczby wskazań z brakiem potrzeby prowadzenia działań w tych obszarach.

Analizując wyniki całościowo, można wskazać trzy wzajemnie powiązane poziomy priorytetów. Pierwszy stanowią działania skierowane do dzieci i młodzieży, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju oferty, profilaktyki przemocy i wzmacniania dobrostanu psychicznego. Drugi obejmuje budowanie silniejszej i bardziej zintegrowanej społeczności lokalnej, przeciwdziałanie samotności i odbudowę więzi społecznych. Trzeci dotyczy rozwoju usług dla osób i rodzin wymagających bardziej specjalistycznego wsparcia, w szczególności osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, osób samotnych oraz rodzin doświadczających trudności. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 27- Wyniki odpowiedzi na pytanie: „Które z wymienionych elementów/obszarów powinny zostać potraktowane jako najważniejsze w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Wilamowice?”

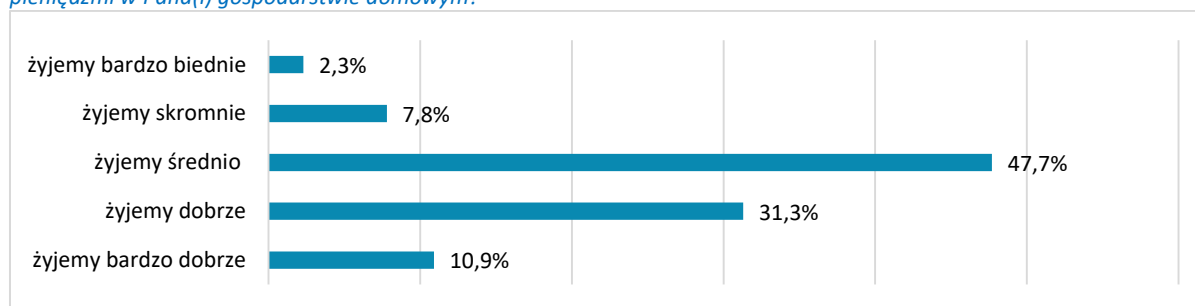
źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Pytanie 13

Które z wymienionych określić najlepiej charakteryzuje sposób gospodarowania pieniędzmi w Pana(i) gospodarstwie domowym?

Ocena sytuacji ekonomicznej mieszkańców Gminy Wilamowice wskazuje, że większość gospodarstw domowych funkcjonuje na poziomie średnim lub dobrym. 47,7% respondentów określiło swoją sytuację jako średnią, 31,3% jako dobrą, a 10,9% jako bardzo dobrą. Jednocześnie 7,8% badanych deklaruje życie skromne, a 2,3% bardzo biedne. Łącznie 10,1% respondentów wskazuje na trudniejszą sytuację materialną, co potwierdza potrzebę utrzymania dostępnych form wsparcia dla osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej. Jednocześnie wyniki pokazują, że problemy finansowe nie należą do najczęściej wskazywanych przez mieszkańców problemów społecznych – większe znaczenie przypisywane jest problemom związanym z więziami społecznymi, samotnością, przemocą, uzależnieniami i zdrowiem psychicznym. Wskazuje to na potrzebę łączenia pomocy materialnej z działaniami profilaktycznymi i usługami wzmacniającymi samodzielność mieszkańców i rodzin. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 28- Wyniki odpowiedzi na pytanie: „Które z wymienionych określić najlepiej charakteryzuje sposób gospodarowania pieniędzmi w Pana(i) gospodarstwie domowym?”

źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych